

140

1978

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

საქართველო

4
1978

25 აპრილს ჩვენი ქვეყნის ბელთი, მოსკოვში
 მუშაობას შეუდგება სრულიად სკაპევირო ახალგაზრდათა
 ლენინური კომუნისტური კავშირის XVIII ყრილობა

XVIII

მ ი ზ ნ ი ს
 ე ჯ ი ბ უ ა ე ზ ა

ყრილობის მუშაობაში ჩვენი რეს-
 პუბლიკიდან წარგზავნილ 101 დე-
 ლეგატთან ერთად მონაწილეობას მი-
 იღებს თბილისელი მოსწავლე ნინო
 დოლიძე.

გთავაზობთ ნარკვევს ყრილობის
 დელეგატზე.

ჩვენ კარგა ხანს ესაუბრობდით
 სკოლაზე, ამხანაგებზე, კომკავში-
 რულ ორგანიზაციასა და ახლანახან
 დამთავრებულ საქართველოს კომ-
 კავშირის XX XI ყრილობაზე, რო-
 მელზეც ჩემი თანამოსაუბრე, თბი-
 ლისის რკინიგზის № 1 საშუალო
 სკოლის IX კლასის მოსწავლე ნი-
 ნო დოლიძე საკავშირო კომკავშირის
 XVIII ყრილობის დელეგატად აირ-
 ჩიეს.

დღეს ნინოც ისევე, როგორც ყრი-
 ლობის ყველა სხვა დელეგატი, საბ-
 ქოთა საქართველოს 70-იანი წლების
 ახალგაზრდა თაობის ამ ამბულევე-
 ბელი ფორუმის განწყობილებითა და
 სულისკვეთებით ცხოვრობს.

წარსულიც გავისვენოთ. როცა ნი-
 ნო პიონერი იყო, რაზემეულის საბ-
 ქოს თავმჯდომარეობდა. ეს რაზემეუ-
 ლი საბჭოთა კავშირის გმირის, ვახ-
 ტანგ ჩიქოვანის სახელს ატარებდა,
 და პიონერებმა ვადაწყვიტეს მოეზა-
 ხულენინათ გმირის საფლავი უკრაი-
 ნაში.

ამბულეველი იყო შეხვედრა იმ
 სკოლის მოსწავლეებთან, რომლის
 ფაშისტებისაგან გაქმენდასაც შეეწი-
 რა ქართული ვაჟაკის სიკოცხლე...
 იყო ცრემლები, ყვავილები, ქართუ-
 ლი მიწა, "იავ-ნანა"...

შემდეგ ნინომ თავის კლასზე მიამ-
 ბო, რომელშიც ახლა აოცერიოი ორ-
 ოსანი არ არის. ამ შედეგს მათ შრო-
 მით, მტკიცე დისციპლინითა და მე-

გობრული ურთიერთდახმარებით მი-
აღწეის.

გახვებულზე კი ნინო დლოძიე,
როგორც მოწინავე კლასიკურის
მღვიანი და სკოლის კომპაქტორის კო-
მიტეტის მდივნის მოადგილე, მანაც
„ორლონოვკი“ გაავაზვეს.

„ის დღეები, რომელიც თანატო-
ლებთან ერთად „ორლონოვკი“ გა-
ვავტავ, არასოდეს დამავწყუნება...
მიმბობს ნინო. — შეიძლება ითქვას,
ეს იყო კომპაქტურული მუშაობის
სკოლა. კომპიუტერისაგან, ერთმანეთი-
საგან, უფროსი ამხანაგებისაგან
ესწავლობდით კომპაქტურული მუშა-
ობის ავტომატურ საკითხებს. განსა-
კუთრებით მოგეწონდა პრაქტიკული
მეკადრინეობები, მაგალიტები: რო-
გორ ჩავატარებო კრება, რომ მან ყვე-
ლა კომპაქტურული დაინტერესოს,

ნინო დლოძია

როგორ გავანაწილოთ დავალებანი
ისე, რომ არც ერთი კომპაქტურული არ
დარჩეს ავტომატური. მუშაობის
გარეშე, როგორ ვამოწმებთ სანონ-
ტრებისა და საქმიანი კედლის გავებით
და სხვ. იმ ერთი თვის მანძილზე
„ორლონოვკა“ ბევრ დელეგაციას
გაუწია მასპინძლობა: გვესტუმრებენ
ბოლნელები, ქუბელები, მათთან
ერთად ვაყვარდით მეგობრობის მი-
ტინგება, ახალგაზრდული სიმღერის,
ეროვნული ცეკვის საღამოებს, დის-
პუტებს.

„ორლონოვკელთა ცხოველი დანი-
ტრესება და აზრთა სხვადასხვაობა
გამოიწვია დისპუტმა თემაზე — „რას
ნიშნავს, იყო თანამედროვე“. არ
დარჩენილა ერთი კომპაქტურულიც,
რომ ამ საკითხზე თავისი აზრი არ
გამოეთქვა. ცხარე კამათი იყო იმა-
ზე, არის თუ არა თანამედროვე ახალ-
გაზრდის ტერიტორიები ზისი და სივა-
რეთი, ვიტარა და ქარვანი, რაციონ-
ალიზმი და ნაკლები ემოციები. და

ამ აზრთა კიღღში მივედით იმ
დასკვნამდე, რომ თანამედროვე
აღმართად ჩათვლება ის, ვინც ეპო-
ქის შესაფერისად აზროვნებს, ვისი
ცხოვრების სტილი, აზრთა მიმართუ-
ლება და ზნეობა სისადავით, სიღრ-
მითა და სისპეტაკით არის აღმუ-
დელი.

როცა ელვარაკობით იმაზე, რომ
ზოგი ჩვენი წინაპარი თავისი პროგ-
რესული აზროვნებით, მაღალი მო-
რალითა და საზოგადოების უზარაო
სამსახურით უფრო ახლთა ჩვენს
დროსთან, ვიდრე ზოგიერთი თანა-
მედროვე, უკლებ გამახსენდა შოთა
ნიშინაიძის მშვენიერი ლექსი „კო-
მუნისტები“:

„სწორედ დღევანდელ დღის
უბრატეებს

და გახლავთ ჩვენი თანამედროვე:

ჯორჯიანო ბრუნო...
ბულბა...
სპარტაკი...
ბიკი ვაგროში...
ბერი თედორე...“

ეს იყო იმ დასამახსოვრებელი დის-
პუტის სათქმელიც, ჩვენი თანამედ-
როვე პოეტის მიერ ასე სახიერად
გამოთქმული...“

ნინო სუბარში ტრეკითში მოგ-
ზაურთაა ასენა.

— ტრეკითში იყავი? — დავინ-
ტერესდი მე.

— არა, „ტრეკივლიშმა“ მიმიწვია.
ფილმ „ნასრედინის პირველ სიყვარ-
ულში“ სუხილის როლი შევას-
რულე, (სუხილი ქალშვილის სა-
ხელია და „შორეული ცის ვარსკ-
ვლას“ ნიშნავს).

და აქ გამახსენდა, რომ ეს ცის-
ფერთვალა და თეთრთვალა გოგონა
სიღრმე მყავდა ნანახი... დაიხ, ქარ-
თულ ფილმში „ჩირიკი და ჩიკოტე-
ლა“!

გიორგი ლონიძის მაღალიანი ცალ-
მით აურეტიშმა ცისფერთვალა, შავ-
წყაშაშა; თეთრყრისმა, გაფურჩქ-
ნულმა ვარშმა — თეთრუბა — ორი
მოსისხელ ოჯახი საბოლოოდ შვა-
რიკა, სიყვარულით დათრგუნა სი-
აქული.

მონტეგუისა და კაპულტების
მუხბარე ამბისაგან განსხვავებით, ეს
ბედნიერად დამთავრებული ქართუ-
ლი ამბავი რეჟისორმა რ. ხიტიაძე-
მა ვადაიღო. თბილისში ბევრი ცის-
ფერთვალა და თეთრი ვარსკვლავი
ყვლილდრებულ გოგონა დადის,
მაგრამ რეჟისორის არჩევანი სწორედ
ნინო დლოძიეზე შეჩერდა, რომელი-
საც მანამდე უკვე ეთამაშა ფილმებ-
ში — „ბოტები ისამის ქუჩიდან“,
„უცხო ფიწველი“, „ჩირის რძე“...
გულშაროლა კიდევ არჩევანმა.

„ფილმში ასეთი კადრია: თეთრუ-

ტრის და ლოცულობს. არა და არ
გამოძლიდა. მე ცალკე ვერაზობდი,
რეჟისორი — ცალკე. რეჟისორმა
ჩრავი მოთხარა, მე კი არ დავეთანხმე.
მამინ იგი გამოწყურა და უნებურად აე-
ტრდი. ტრეკლები — ნამდვილი და
არა გლიცერინისა (როგორც ხში-
რად ტრირია ცინოში) — დასაღმეტი
მცვიოდა.

„ჩქარა, კამერა!“ — დაიძახა რეჟი-
სორმა. მე ტრირდი, ისინი მიღებდ-
ნენ...
ახლა ამ კადრებს (რომ ვუცქერი,
ყველაზე ბუნებრივად მეჩვენება...
— კიდევ ხომ არ მიუწევიახრთ
რომელიმე სტუდიისა?

— დოკუმენტის სახეობის სტუ-
დიამ მიმიწვია; იქ იღებენ ოქ პენის
ნოველს „მეფეები და კომპოსტო“. ამათ
ზოფინში წყალა, შრომითი
მეთოდის დამთავრების მერე.

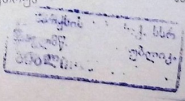
— და, ცხადა, კინოსასიზობობაზე
იტენებობ — ვაგულიმე ნინოს.
დარწმუნებულა იყავი, რომ თან-
მობის ნიშნულ მორცხვალ გააიღებე-
და, მაგრამ ნინო წესში გაიმართა
და ამაყად მიპასუხა:

— არა, აუცილებლად ექიმი გამო-
ვალ. ასე უფრო მეტ სარგებლობას
მოვუტუნა ხალხს.

— ეგრანი? არ მოგეწყინება უმი-
სილ?

— უპირველეს ყოვლისა — მელი-
ცინა, შავა ყველაფერი — შემდეგ!
ნინოს ნათქვამის სიმტკიცეში ვეხს
ვერ შეიტანდი. ეს ნახი, ვაჟადა-
რა, ცისფერთვალა გოგონა რომ-
ლის სურათებმა შირად უზარადად
გარეკაზე იბეჭდება, მტკიც ნების-
ყოფის მქონე ადამიანია.

თუმცა მინის ერთგულება არც
არის ვსაყვირი ნინო დლოძისა-
გან — საქართველოს კომპაქტორის
ცენტრალური კომიტეტის წევრის,
საკავშირო აღკც XVIII ყროლობის
დელეგატისაგან.

15844

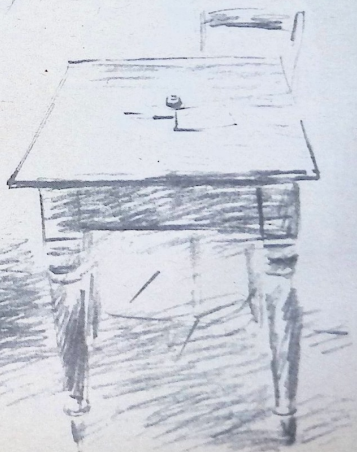
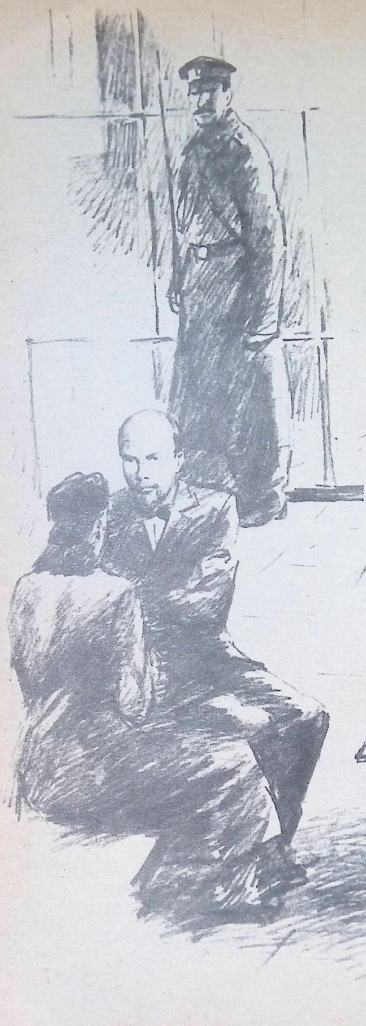

როი შეხედვით ყველაფერი ბუნებრივი ჩანდა: ახალგაზრდა, ღამაში, ქალაქიანი, აქტიურბურგული ქალბატონი წაქცეულ ბიჭს შიშკალათებულყო და რომედოვდას ჩრახტიან კიბხით იყო გართული: მის მახლობლად ბუნოზე ქალიშვილი იჯდა, წინ ყვავილებით ხავსე კალთა ედგა, გვირგვინს წნავდა და ღლინებდა: „ღლილო, ციხსფერო ყვავილო“. მერე, ყვავილების ფერითა ქალბატონი პალიტრით აღფრთოვანებულმა უეცრად ხმას აუწია: „ყვავილებო, გვირილვ და ლურჯო ღლილო...“

— მანიაშა, არ შეგიძლია ცოტა წუნარად? ასე ხომ ხალხს შეპყრი, — ხმადაბლა უთხრა ქალაქიანმა ქალმა. ქალიშვილმა პირზე ხელი მიიფარა და მიმოიხიდა. ირგვლივ არავინ ჰქანებდა, მარტოოდენ სიო აქანაუებდა ქვავის მწვანე ღეროებს. მანიაშამ დუღუნით დაამთავრა გვირგვინის დაწვნი და თავზე მოიბრჯო.

ანა ილიას ასული ნაზად, ჩუპი სევდით შემპურებდა უმცროს დას.

თვრამეტი წელი შეუსრულდა მანიაშას. ახლანა დაასრულა გიმნაზია, ახლანა გაიხადა ფორმის კაბა და წლების მანძილზე მოხერხებული ბავთები მოიხსნა. ახლა გრძელი თეთრი კაბა აცვია ღლიბივით. თუმცა ისიც ედგო, კარგა ხანია. თვრამეტი წლის განმავლობაში იმდენი რამ გამოისცადა, რამდენიც იმ წლებში ულიანოების ოჯახში არავის არ გამოუცდია. რვა წლისამ მამა დაკარგა. ანა მამის ოცდარი წლის იყო. ცხრა წლის მანიაშას გული და გონება საშინელმა მწუხარებამ შეძრა—მისი ძმა სიკვდილით დასაჯეს... ათი წლისამ მწვავედ განიცადა ვალოლიან დაპატიმრება... ხუთი წელიწადი ცხოვრობდა ანასთან ერთად და ყოველდღე გულს უხუთავებდა კარზე ბოჭაულის დაკაკუნება—ადგილზე არის თუ არაო პოლიციის ზედამხედველობის ქვეშ მყოფი გადასახლებული ანა ულიანოვა... ცამეტი წლის რომ გა-

გაფრთხილება

ზოგადად მოსახლეობისათვის

შეატაროს ს. ბროსიძის.

ხდა, ახალი მწუხარება დაატყდა თავს — დის, ოლგას სიკვდილი... თვარამეტისა შესრულდა და, მეორედ დააპატიმრეს ვალოდა...

ანას კი სხვა ბავშვობა, სხვა სიმეწიწელი ჰქონდა — ნათელი, უზრუნველი, წიგნებით, ოცნებებით, მუსიკით აღსავსე, შესაძლოა ზედმეტად უზოფოთვლილი, ცხოვრების მძიმე გამოცდილებისათვის რომ არ მომზადა, ამიტომ მომეტე მაშინ, ოცდასამი წლისა, როცა მოულოდნელად ციხეში აღმოჩნდა და იქ მძიმე სიკვდილით დასჯის ამბავი შეიტყო.

თოხმეტი წლის მანიაშა საფარანგის რევოლუციის ისტორიას კითხულობდა, თხომულობდა უკვე ვალოდას წიგნებში „უცხოეთად“: კითხულობდა მარქსს, ლებორ-ლეზბოვს, ბელინსკის, ჩერნიშევსკის. მის ასაკში ანა „აპრობალო“ ავტორთაგან მხოლოდ ჰიპარეც იცნობდა. ანას აქამდე გონებიდან არ შორდებოდა საშას სიტყვები, ერთხელ, ცხრაშეტი წლისა რომ იყო, საშას შეეკითხა, ჩემზე რა ნაწილებს აქვს ამჩნევს. საშამ უთქვამს: მიუღო: „ნაკვეთული საზოგადოებრივი მრწამსის უქონლობას“. ეს ფრაზა ანამ უზარალო საუკულებად იცნო არ მიიღო, არამედ ბრალდებად და სერიოზულად ჩაფიქრდა ცხოვრებაში თავისი ადგილის შესახებ. საშას გავლენით აქამდებოდა მისი საზოგადოებრივი ინტერესები. ახლა იგი მწუხარდა: „მეშაოთა კლასის განთავისუფლებისათვის ბრძოლის კავშირის“ მოსკოვის ორგანიზაციის წევრებად, ის საქმე, რომელზეც ვლადიმერი თავს წირავს, მისი სიციცოლის აზრადაც იქცა. „გადადებ, საშა, შენი პირდაპირობისათვის“. — ფიქრობს ხოლმე ზშირად. ზოგჯერ ერთი სიტყვა უფრო მნიშვნელოვანი და ზეგავლენის მომხდენია, ვიდრე გრძელ-გრძელი შეგონებანი. პირველად მანიაშამ მოჰკრა თვალა ნადედა კონსტანტინის ასულს. მუცზე წამოხტა, კალთა ჩაიბერტვა და შესაგებებლად გაიქცა.

— გამარჯობო, ნადედა კონსტანტინოვან, ჩვენ დიდი ხანია ვიცდით. — მანიაშამ ცხელ ლოყაზე აკოცა ნადედას, როგორც მას უღიანოების ოჯახში ეძახებდნენ. — მე ციხეში ვიყავი ვალოდას სახანაში. მარტაკო ვიყავი, იცით, რა საშინელებაა? მაგრამ ვალოდას ხალხისთან იყო, მე ვიტყვით — აწულებ განწყობილებაც კი. როგორც შეგატყვი, რაღაც დიდ აზრს შეუპყრია და მოუთმენლობა ემჩნევა. მე ძალიან კონსპირაციული ვესაუბრე: ჩემს გვერდით სატუსალოს დარაკი იდგა. ვალოდას ჩემი ქვეითი კმაყოფილი დარჩა.

— განმრთვალაა? რაიმეს მიტანა ხომ არა თხოვდა?

— ჰყოხა ნადედა კონსტანტინის ასულმა.

— არა, მხოლოდ ესა მთხოვა, თევზის კერძები მეტი მომიტანეთო. მე ვუთხარი: ახლა ისეთი სიტუაცია, თევზი მალე გაუფუჭდება-მეთქი. მან გაიცინა და ამოიხარა, — უმე, რა მიუხედავრელი დაყო მყავსო. იტყობა, რაღაცა გულისხმობდა თევზის კერძებში.

— ეს იმას ნიშნავს, — თქვა ნადედა კონსტანტინის ასულმა, — რომ ის ჩვენგან დაწერა ციხეებში ელენის გაფრთხილების მიმდინარეობის შესახებ.

ანა ილიას ასულმა გულითადად გადაკიცა ნადედა

კონსტანტინის ასული. გულში კი გაიფიქრა: —ღმერთო, რა დაღლილი გამოიყურება, თვალის უბეები ჩაღურტებულია, როგორც ჩანს. ცოტა სძინავს“.

— ნადედა, იქნებ სული მოითქვავ, წაიხშმოსო? — ჰკითხა ანამ და ჩრდილში დადგმული კალთისავეც მიუთითა.

— არა, არა, ვადალოთ. ჭერ საქმეზე ვილაპარაკოთ. — მიუღო ნადედა კონსტანტინის ასულმა. — მოხუცობასაც ფოსტა მოვიდა?

— კი, აგერი! ოპ, რა შიში ექამე! გუშინწინ შევედი ციხეში და სარკმელში ვიკივო, უღიანოების წიგნი ხომ არ არის-მეთქი. ზედამხედველმა პირქუშად შემომხედა და, როგორც მე მომჩვენა, მრავალმნიშვნელოვანდ მიპასუხა: „თქვენთვის არაფერია არ არის“. ვიფიქრე: როგორც ანა, ვალოდა ჩავარდა: რძე თუ იყო სქელდა თავისთავად გამუდმანდა ნაწერი; აღბათა პატივობის ვადას მოუმატებენ-მეთქი. შევიღო ღამე თითორად გაჯაბუნე, თან ვეშობოდი, დიდს არ შეგმინა ჩემი მშველბედა. გუშინ ისევ გავექეცი ციხეში. და წიგნი უკვე დამხვდა. თანაც — გაუქრალი!

ნადედა კონსტანტინის ასულმა დაღლილად გაიღიმა.

— მახსოვს, ერთხელ ვალოდამ თქვა, არ არსებობს ისეთი უმეაპობა, რომლის ჭინბა არ შეიძლებაოდესო. ჰოდა, ასე გადაწყვიტა გაეუფრებინა ციხის ცენზორები — გაუქრელ ფურცლებში წერდა რბით. ჭოჩხობურის საშუალო აი, მე კი ნამდვილი უხედურება შემეძრებოდა. წინა ფოსტით პარტის პრეპარატის განმარტებით ბარანა გამომიგზავნა. წიგნის სტრუქტურის შორის რბით დაწერილი, მეტად მნიშვნელოვანი დოკუმენტია. მაგრამ ნაწერი რამდენიმე გვერდზე სრულებით არ გამუდმანდა. ეტყობა, წინადადება ნაწერი წერდა. ხო ან უკეთეს იმ გვერდებს — ვაუთობდი, ღამის თევზე ვაბობობდი; დედაჩემმა ჰოლანდიური ლუქმის კი გაახარა და მის ცხელი კაფეზე ფურცლებს ვაღაგებდიო. საქმეში ხარ! მხოლოდ მჭკრალი ყავისფერი ნაკვალევი. ცალკეული ასოებიდა ვაგარჩიეთ.

მანიაშა შეძრწუნებული, გაფართოებული თვალებით შეტურებდა ნადედა კონსტანტინის ასულს.

— ნუთუ არაფერია არ შეიძლებაოდა ამკითხვა, სათვალეთაც კი არა?

— სათვალე აქ ვერაფერს გიშველის, — მიუღო ანამ, —წარმოიადგინა, როგორ გავწავლებდით, ნადედა, ამ სიტყვით ღუმელი ვაგარტავთაი... — მე რა მიშავს, — მხრები აიჩჩა ნადედა კონსტანტინის ასულმა, — მან კი ის გაურკვეველი ნაწერი მახსოვრბით უნდა აღადგინოს. იქ თითოეული წინადადება წინააზროვნანია, კრეატივობის მოვლარბული. აგერ, ვწერ, ამა და ამ აზრადან აქამდე ტექსტი არ გამუდმანდა-მეთქი. შვად ნაწერი, რასაკვირველია, არ ექნება. ვადაციტო, ვითავეა, — ნადედა კონსტანტინის ასულმა ჩაწილიან წიგნი ამოიღო და ანა ილიას ასულს გაუწერა.

— ვალოდას მახსოვრბობს იმედი მაქვს, ის ასე ტრაგიკულად არ შეხედავს ამ ამბავს. ნუ სწუხარბო, ყველა-

ფერი მოგვარდება. მაინც რა დარჩა ტექსტიდან? — ჰეი-
თხა ანა.

— ლიდა ნაწილი — გამოცოცხლდა ნაღვედა კონსტანტინის ასული, — ყოველ შემთხვევაში, უმნიშვნელოვანესი ნაწილი მაინც პარტიის ამოყენების შესახებ. აი, მისი არის: პარტიის მოღვაწეობა ხელს უნდა უწყობდეს მუშათა კლასის ბრძოლას; პარტია მუშათა მოძრაობაში სინათლე უნდა შეიტანოს, დაეხმაროს მუშებს უკვე დაწყებულ ბრძოლაში. ექსპლუატაციას რომ ბოლო მოეცინოს, აუცილებელია კერძო საკუთრების მოსპობა, უნდა შექმნას სოციალისტური წარმოება, ამის მისაღწევად კი საჭიროა, პოლიტიკური ძალაუფლება მუშათა კლასის ხელში გადავიდეს. ამაში ხელდას იგი პარტიის მთავარ ამოცანას.

— თუ მისწერეთ მას, რძე არ გააზავოს? — ჰეითხა მანიაში ნაღვედა კონსტანტინის ასული.

— კი, რა თქმა უნდა.

— მამ ნუ იღვავთ. ვაღლიანო თუ რამე მოიფიქრა, არასოდეს დადევინდება და ხელახლა დაწერს იმ გვერდებს. ნუ დარდობთ, გეთავაზა — მანიაში ხელზე ხელი დაადო ნაღვედა კონსტანტინის ასული და თავიველი შეხედა.

ქალშეშლის ამ წრფელმა, კონსტანტინე ეცხება გააკრო დაძაბულობა — ნაღვედა კონსტანტინის ასულს სახე გაუხიდა.

— სწორია არავითარი ტრაკედია არ მომხდარა. საქმე გაბოსწორდება.

— უმეცხლად, — დაუდასტურა ანა. — ახლა კი ჰეი-
ქა რძე და ნაქაპური მიირთვით. დედამ გამოაცხა.

— მართლა შვია. დილიდანვე ფაბრიკებში დავდიოდი, ფულის საქმეა ცუდად.

— კარგე დილხას ვაძლენ მუშები? — ჰეითხა ანა.

— ჯერტეობით საბრძოლო სულსკვეთებია. მთავარობა დახვედულია. ჩემი აზრით, ეს ვადაცა უშედეგოდ არ ჩაივლის, თუმცა შედეგები უკვე ჩანს. მუშების უფრო გაზდილი, ორგანიზებული გახდნენ, იგრძნეს თავიანთი ძალა, თვალსა და ხელს შუა იცვლიბიან, — მგზნებარედ ყველაზე ნაღვედა კონსტანტინის ასული. შემეფე კი დაღლილობა მოერია და ბალახზე დაწვა.

— რა კარგია გარშემო ყველაფერი!

ლურჯ ცხე ფაფუკი ღრუბლები მიმოფანტულიყო. არსის ზეხი სითურთში ეჭობრებოდნენ მათ და მწვანე კენწერობები მალა-მალა მიიწვედნენ. ბალახში თუ ხეებზე მრავალმანი სიცოცხლე ფაჩუნობდა.

— ნეტავი მითიი დღე ასე მამაფა და ღრუბლებს მაყურებინა, — თქვა ნაღვედა კონსტანტინის ასულმა.

— არგულე ყველაფერი სასწაულია. სასწაულია თითოეული ბალახი, თითოეული მუშული. ოღონდ, ჩვენ, ქალბატონები, გადავიჩვიეთ მშვენიერების საყარაოში ჩაწვდომას. ბუნება მარტო რჩეულთათვის კი არ არსებობს, იგი ყველასია, ყველასათვის გასაგებია, ვინც გულქვა არ არის.

— კი მაგრამ, აი გლეხები, ბუნების გვერდით, რომ ცხოვრობენ ისინიც ამჩნევენ მშვენიერებებს? ისინი ხომ გაჭირვებისაგან დაბრმავებულნი არიან? — ჩაფიქრებთ თქვა მანიაში.

ნაღვედა კონსტანტინის ასულმა თვალი შეავლო მანიაში. გამოზურტულ შუბლს ქვემოდან ნათელი, ოღონდ ეკლამი თვალბი იფურებოდნენ, ასმიტარულ შავკვრებში სახეზე დაწვები შეფაფკვლად, რადაც განსაკუთრებული, კადნიერი სიღამაზე შეგრედა.

— არა, მანიაში, არა ხარ მართალი, — უნებურად „შეზნობით“ მიმართავ ნაღვედა ნაღვედა კონსტანტინის ასული. — მართალია, ამჟველად უძელაზე ღუსტებარად ბუნების მეფე — ადამიანი ცხოვრობს, მაგრამ თავის

მიმე შრომაში, უნუგეშო გაჭირვებაშიც კი არ კარგავს მშვენიერების აქმის უნარს. და ამას იგი, ქვედაფერტი გამახატავს. ავიღო, მაგალითად, ფანტარის ჩაქვენი თვალს ვერ მოსწევთ, გეგონება, მაქსიმალურად მამანია — ეს ხომ თრთვითი, თოვლის ფანტარებია, ყვავილების, ფოთლების ზარნიშთა შეხამება. ადამიანი ძალად, ლამაზად იცხოვრობს და იმუშავებს. ამას იგი ბუნებრივსაგან სწავლობს. განა შეიძლება მოუთხოვს საფრენი აპარატი შექმნა, ფრენებში რომ არ ყოფილიყვნენ ადამიანი ღრუბლებამდე ამაღლდა. და აი, შეხედეთ — რუსი კაცი ბნელ, უმეცარ რუსეთში ცხოვრობს. თონსმები წელიწადი გავიდა მას შემდეგ, რაც გოლუბები მოუთხოვს თვითფრინავით პაერში აიჭრა და მინდორი გადაუფრინა, ევროპაში კი აქამდე ამის შესახებ არცერთი შექმნილია. რუსი კაცისათვის დაბნახათივითია, გზის პირველი გაკვალავი, პირველი ამომჩენი ფოს. და არავის არა სწამს რუსეთის მუშათა კლასის ნიჭი და დიდად მისია ისე მგზნებარედ, ისე დაბეჭიბებით, როგორც ვლადიმერ ილიას ძეს. მას შეუძლია ოცნება.

— ეს მართალია. ვაღლიანო შეუძლია ნაღვედა და არა ფუჭე ოცნება. საშა და ოლია ცოცხლები რომ ყოფილიყვნენ, მის გვერდით ივლიდნენ, — ნაღვედიან თქვა ანა.

— ემ, ძალიან მიმიძმს თქვენთან დაშორება, მაგრამ ჩემი წასვლის დროა, — ამოიხრა ნაღვედა კონსტანტინის ასულმა და მრავალმნიშვნელოვნად გადახედა ანა ილიას ასულს. იგი მიუხედა და მანიაშის უთხრა:

— შენ ნაღვედა კონსტანტინის ასულს თათველი გაუკეთე, მე კი მანამდე კალათას ჩავაღვავებ.

მანიაში მინდორში გაიქცა. ნაღვედა კონსტანტინის ასულმა სწრაფად ჩასურჩულია ანას:

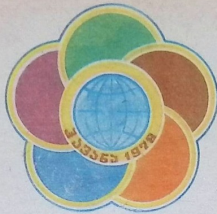
— ვინ იცის, რა მოხდება. მოდა, დაიხსომეთ: „კავშირის“ ყველა მნიშვნელოვანი მასალა ჩემს თაბში რომ პატარა მაგიდა დგას, მის ფეხშია დაძაბული. თუ მე გამსვს, ის მაგიდა თქვენსას წაიღეთ. ამ სამალავის არსებობა მარტო ვაღლიანო, დედაჩემმა და მე ციცილი, ამირიდან კი — თქვენც გიცოდინებთ. დედა გაფრთხილებული მყავს, როგორ მოიქცეს. თუ დამიბრებს, ბინის დაფუძვლის და თქვენ ამით უნდა ისარტყლოთ. ვაგიის გადაწვდაც რომ დაიწყებდნენ, მიდით ტბით და მაგიდა შინ წაიღეთ; იმ არიულ-ღარეულობაში ამას ვეჩაივს შენიშნავს. პარტიის პოვარამა და განმარტებოლი ბარბოც იმ სამალავშია. როცა ვაღლიანოგან ტექსტის ბარბოცებს მივიღებთ, პრავდას და ბარბათ უნდა ვაწამავდეთ და რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ ორგანიზაციებს დაუფუძნავთ განსახილველად. ორგანიზაციების სია და მისამართებიც იქ ინახება, ისინი პარტიის ყრილობის მოსამზადებლად დაგვერდება. მისამართები, ცხადია, დაშვორულია. შოფრის გასაღები მოლობუკებს ასაღვარებ და ინახსობისათვის — თქვენთვის წაგვნიდა. მცირე არაფერი გამოშრება, — თქვა ნაღვედა კონსტანტინის ასულმა და შუბლზე ოფლი შეიმშრალა.

ანა მოუხედა მას და მაგრად აკოცა, როგორც სუპერულ მეგობარს.

— ყველაფერს გავაკეთებ, ძვირფასო ნაღვედა. მესმის, რომ ყველა შემთხვევისათვის მზად უნდა ვიყო. მე კი მაინც უთქვითის იმდელ მაქვს.

ამსიბობაში მანიაშიმაც შორიბინა თათველით.

— ეს თქვენ, ნაღვედა კონსტანტინოვანა, ჩემი საუკრული დილილობები. კონსტანტინისათვის...

ფლიო ფესტივლების ოცლათწლიანი ისტორიის მანძილზე იგი პირველად უმასპინძლებს ფესტივალს.

... ოქეანის სანაპირო — თეორი სილა, უსაზღვროდ ლურჯი ზღვა და უსაზღვროდ მაღალი ზეცა, პალმების თვალისმომკრული სიმწვანე, ამაყი მთები, სწრაფი ჩანჩქერები, შაქრის უქვიდგანო პლანტაციები...

რესპუბლიკის დედაქალაქი კუნძულის ჩრდილო-დასავლეთით, მექსიკის ყურის ნაპირზე მდებარეობს. იგი ლათინური ამერიკის ერთ-ერთი უდიდესი და ულამაზესი ქალაქია — ქათქათა და მზეულები; დიდებული არტიტექტურული ანსამ-

ბლებით, მინითა და ბეტონით ნაშენი ცათამბკენებით დამშვენებული უბის ეიწიო და გრძელ მესასკულეში, თითქოს დადარაქმულნი, დგანან ძველებური ციხე-პურტები

— კასტილიო-დელ-მორო და ლა-პუნტა. წინათ აქედან ზარბაზნებით იცავდნენ ქალაქს მეკობრეთა თავდასხმებისაგან. ლა-პუნტასთან თავს იყრის ქალაქის ორი ყველაზე ხალხმრავალი არტერია: პასეო-დელ-მარტი და სანაპირო (მალეონი), რომელიც ქალაქის ძველ, აღმოსავლეთ ნაწილს აერთებს მის დასავლეთ ანალ რაიონთან — ვედადოსთან (წი-

ჰაჰანა- ფესტივალის დედაქალაქი

3ავანა — კუბის რესპუბლიკის დედაქალაქი, ახალგაზრდობისა და სტუდენტთა XI მსოფლიო ფესტივალის დედაქალაქია.

ჰაჰანის ისტორია კუბის ისტორიაა, ისტორია კუბელი ხალხის თითქმის ასწლოვანი ბრძოლისა დამოუკიდებლობისათვის...

„ჩემმა ხალხმა ბოიკოლები დაღეწა და თავმართული შეეგება თვითუფლებას, გზას დაადგა გამარჯვებათა... აღსრულდა ჩვენი დიდი ხსის ნატერა!“

ამას ამბობდა კუბის გამოჩენილი პოლიტიკური მოღვაწე და ეროვნული გმირი ხოსე მარტი.

ყოველ ხალხს ჰყავს თავისი საამაუო შეილები, გმირები, რომელთა მაგალითზეც სურს აღზარდოს ახალი თაობა. დღეს ხოსე მარტის სახელობისაა რესპუბლიკის პიონერთა ორგანიზაცია.

კუბა, თავისუფლების კუნძული, პირველი სოციალისტური ქვეყანაა დასავლეთ ნახევარსფეროში. ახალგაზრდობისა და სტუდენტთა მსო-

ნათ იგი არისტოკრატთა უბანი იყო).

ჰავანის უბის აღმოსავლეთ სანაპიროზე ახილვით თანამგზავი ქალაქები, მკაილი და მწვენიერი აბანო-დღღ-ესტე და ალამარი. დღეაქალაქის ულამაზესი რაიონის მირამარის ერთ-ერთ შენობაში ფესტივალის სარგანისაიყო ეროვნული კომიტეტი მოთავსებული. მის მუშაობის ხელმძღვანელობს კუბის კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მილიანი, ოქს-პენსილიის სახელმწიფო საბჭოსა და მიწისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე ფილეს კასტრო რუსი. ფესტივალის შტაბში მუშაობს რამდენიმე კომისია: ფესტივალის პროგრამის, ეროვნული პროგრამის, პროპაგანდის, დელეგატთა მიღების, დელეაქალაქის გაფორმების...

ახალგაზრდობის მსოფლიო ზეიმისათვის მზადება დღეს კუბის ახალგაზრდა კომუნისტთა კავშირის, პიონერებისა და მონკადისტების (ოქტობრისტების), ყველა საზოგადოებრივი ორგანიზაციის უმთავრესი სახსრუნებია...

ახალგაზრდა კომუნისტთა კავშირის სათავეში ჩაუდგა შრომით შეჯიბრებას, რომლის დევიზი მოკლეა და მრავლისმთქმელი: „XI ფესტივალი“. შეჯიბრებაში გამარჯვებული მიეცემა უფლება კუბის ახალგაზრდობა წარადგინოს ახალგაზრდობის მსოფლიო ფორუმზე.

გამოსაკვამლ მზადდება წიგნების სერია „კუბა — XI ფესტივალის ქვეყანა“. იგი მოიცავლებს გაყენების კუბის ისტორიას. კუბელი ერის ჩამოყალიბებას, აქედით სტერტირატურისა და ხელოვნების განვითარებას.

კუბელი ახალგაზრდები დიდი ინტერესით ეკიდებიან ახალგაზრდული ფესტივალისათვის მზადებას. ამის მოწოდებს მათი წარტლები ფესტივალის სარგანისაიყო კომიტეტისადმი, რესპუბლიკის განვითარებას და აქურხალების რედაქციებისადმი. ეს არის წერილები იმანზე, თუ როგორ ავობებს სტუდენტების მიღება, რომ მათ საკუთარ შეჩქემებ იგრძნონ თავი, ეს არის წერილები ახალგაზრდობის შრომითი წვლილზე, ახალგაზრდათა XI მსოფლიო ფორუმის ფონდში.

...ახლა გაეგრძელოთ ჰავანის დამოუკიდებლობა.

...ვიდვალდინ გვირამბით შეიძლება ჰავანის ყველაზე ლამაზ ქუჩაზე — მებრუნთ ავერინაზე გასვლა (სანაპიროსადმი პერპენდიკულარულ ქუჩებს ავერინდები ეწოდებოდა და რი-

გითი ნომრები: აღინიშნებთან, ეს ეუნზი-ბალი, ქუჩა-დენდრაიოშია. აქ არის სხენასხვა ჯიშის ჰალდეო, რომლებმაც უცხო ქვეყნებში ეგრა და ვერ იხარეს, აქვეა ამერიკის კონტინენტზე ერთ-ერთი უდიდესი ზოონარქი...

კუბელის სამხრეთით დღეიარეალის ჰავანის ყველაზე დიდი მოედანი — რევიოლუციის მოედანი. მის ცენტრში ხოსე მარტის ძეგლის ბუთკუნთა ობელისკია აღმართული — შეიძლება ადამიანი ლიფტით მაღლა ავიდეს და წინ ქალაქის ფეოდალურ-მეტაქალაქის პანორამა გადევნებოდა.

რევიოლუციის მოედანი კუბის დედაქალაქის ცენტრია. აქედან მთელ მსოფლიოს მოეფინა ჰავანის დეკლარაციის სიტყვები. აქ გაიარეს პირველი სამხრეთი პარლის მონაწილეება — მებრუნთა რევიოლუციურმა რაზმებმა. აქ სადღესასწაულოდ აღინიშნა 1961 წელს პლოთინიონში იმპერიალიზმის აღქრავებულ ბრბოებზე გამარჯვება. აქ ათასობით კუბელი ეკრამბდა სახეობრივ დღეებში. აქ, ამ მოედანზე, 1275 წლის დეკემბერში გაისმა საბჭოთა ქვეყნის მშობრივ სალამის სიტყვები, რომლებიც კუბელ ხალხს გადასცა ამხანაგმა ლ. ი. ბრეჟნევმა.

ამ მოედანზეა რევიოლუციის სასაბუთო კომისიის კომპარტის ცენტრალური კომიტეტის და რესპუბლიკის მთავრობის რეზიდენცია. აქვეა რევიოლუციურ შეიარაღებულ ძალთა სამინისტროს შენობა, ხოსე მარტის სახელობის ეროვნული მიბლიოთეკა, ეროვნული თეატრი.

ჰავანის უბიდან სამხრეთით მდებარეობს ქალაქის მუშათა რაიონი — სერო. აქ არ არწებს თოლიდის ყენილი, არც ოკეანიდან მონაბერი მწუხებ ქარი. აქ სხვა ხაზურია, სხვა რბობი — აქ რბუნუნებს ტრანსპორტი, ფარბიკა-ქარხნების მიღებიდან იჭრება შრომის სუნთქვა. აქვეა ლათინურ-ამერიკული სტადიონი, სადაც ცტარტი იბღებს XI მსოფლიო ფესტივალი.

1960 წლის აგვისტოში ამ სტადიონზე გაიმართა ლათინური ამერიკის ახალგაზრდობის პირველი კონგრესი. 6 აგვისტოს, კონგრესის დახტობის დღეს, ფილეს კასტრომ გამოაცხადა 125 შეჭრის და ხაზოზადამამუშავებული ქარხნების, ელექტრო და სტრუქტურით კომპანიების ნაციონალიზაცია.

თუ რევიოლუციამდე კუბაში მხოლოდ შეჭრის ლერწმის მწარმოებელი მსხვილი ჰონტინატორი მუქრინებოა ბატონობდა, დღეს აქ აწარმოებენ სატელეფონო და ელექტრო-

კაბელებს; მუშაობენ მკლავი რეკონტოზ და ლითონგადამამუშავებელი საწარმოები, გემთ დასწავლებლის მონტო, ქიმიური, ფარმაცეუტიკული ფაბრიკების, ჟანგბადის, დღეაქალაქის წამყვანი აბლილი უცხო რესპუბლიკის სამრეწველო პროდუქტის წარმოების მიზნზე.

რევიოლუციის მოედანს ჩრდილო-აღმოსავლეთით მდებარეობს ჰავანის უნივერსიტეტი. აქ სწავლობენ იმპერიალიზმის წინააღმდეგ უნივერსიტეტის პირველი, კუბის პირველი მარტისტულ-ლენინური პარტიის დამაარსებელი ხ. ა. მელია, კუბის რევოლუციის ბელადი ფილეს და რაულ კასტროები. ფესტივალის დღეებში უნივერსიტეტის დარბაზებსა და აუდიტორიებში მთელი მსოფლიოს სტუდენტების წარმომადგენლები შეიკრიბებიან. წარმომადგენლები ისაუბრებენ მეცნიერებისა და ტექნიკის საპრობლემო საკითხებზე, და რაც მთავარია, მშვიდობის მშენიანების განმტკიცებასა და მენარჩუნებაზე.

გეგმა რამ ახსოვთ უნივერსიტეტის კვლუმს? აქ რევიოლუციამ აოტეტიფიკა თავისი ლოზუნგები: „სამშრობო ან სიკვდილი“ — კუბა — ამერიკის პირველი თავისუფალი ტერიტორია! „ახალი სწავლობს — ხალხი იბრავებს!“. იყო კულტურული — ნიშნავს იყო თავისუფალი!

ჰავანის ძველი უბნის სიახვეა ბულვარი პასეო-დ-მარტის (პრაპო). აქ ვიწრო ქუჩები და ლამაზი მუცხელები ისახლებია, რომელთა მშვენივლია მოჩუქურთმებული აივნები და გალერეით შემოფარგული შიდა ნიშები — პატო. სადამოობით აქ უყვარ სერობდა ჰავანის მკვიდრი, აქ ყოველწლიურად, შეჭრის ლერწმის (სადრის) მისჯალის აღების შემდეგ იმართება ტრადიციული კარნავალიები. იქვე ახლოს პლასა-დუ-კარტინალის მოედანზე დგას 1674 წელს აშენებული კათედრალური ტაძარი. შაბათობით ტაძართან იმართება ეროვნული ხელოვნების ნიშნავა გამოფენა-გაყიდვა. მოსაკალი ახალგაზრდული ზეიმისადმი მიძღვნილი ქწინილუბის შემოსავალი ფესტივალის ფონდში გადაირკვება.

პრადიულ გაღის კაბატოლოების დღეებში შენობის ფასადი. ოცეოლუციამდე აქ პარალმეტრი იყო, ახლა კი — 1962 წლის დაარსებულ კუბის მეცნიერებათა აკადემიამ კაპიტოლიუმის მახლობლად ყოფილი პრეზიდენტის სასახლა, სადაც 1974 წელს რევიოლუციის ტრეზუმი გაიხსნა. იქვე სულ ახლოს, მუხიკადეროს ქუჩაზე, კაბულ ხელოვნ-

ბათა სასახლეში ინახება კუბის სა-
ნეითი ხელოვნების ნიმუშთა მდი-
დარი კოლექცია, აგრეთვე კლ გრე-
კოს, ტისტორეტოს, ტიკიანის, გო-
ნის და სხვა დიდი ოსტატების ტი-
ლოები.

670 ჰექტარზეა გადაჭიმული პა-
ენის მცხოვრებთა სიამავე და სი-
ზარული — ვ. ი. ლენინის სახე-
ლის პარკი. ხავერდოვანი მწვანე მინ-
დერები, ვიჯახტური ბორცვები, ბა-
ბუეების წვრილა ტყე, დიდალი ზე-
ლოვანური ტბები — ეს ყველაფერი
შექმნა დამპროექტებლების, დიზა-
ინერთა და მშენებელთა ჯგუფმა
გამოჩენილი არქიტექტორის ა. ქ. სი-
მონიეტის ხელმძღვანელობით. მსუ-
ბუქი პავილიონები ახალაზარ და მო-
მღერლებისა და ბოეტების საყვარე-
ლი თავშესაფრელი ადგილია. პარკ-
ში არის მდიდრული ბიბლიოთეკა,
საგამოფენო გალერეა, მტკნარი
წყლის თევზების უსიკალური აკვარი-
უმი... აქვე შენდება პიონერთა ცენ-
ტრალური სასახლე, და მალე ლენინ-
ის სახელობის პარკს ცისფერი
და წითლებერეტიანი გოგონებისა
და ბიჭუნების ერთმეული გაბანლი-
სება.

ქაქაშა, ფერადოვანი ქალაქია
პავანა... ქოქოსის პალმის ხეივან-
ების ხასხასა სიმწვანეს ერწყმის მსუ-
ბუქი, გამჭვირვალე პავილიონების,
კიოსკების, სატელეფონო ყიზობების,
ნახი ვარდისფერი თუ ვიწროლი ფე-
რები, ქუჩაში ჩამოსაჯდომი ბურბე-
ბის ნატფი, აქურული ზეჟურთმა,
რომანტიული შუქფარნები...

და ყველაფერ ჩვეულოან ერთად,
ახლა პავანის ლავარდოვანი ცის
ფონზე, ყოველ გზისპირის მოჩანს
ფესტივალისადმი მიძღვნილი ლო-
ხუნგები, პლაკატები... აი, ფარზე
ფესტივალის ყვავილია გაშლილი...
აი, წითლმისურიანი ჭაბუკები და
ქალიშვილები — XI მსოფლიო ფე-
სტივალის შრომითი რაზმების წარ-
მომადგენლები, რომლებსაც შვერ-
დზე მიზნული აქვთ ფესტივალის
ემბლემა — გვირგობ... და ამ სიკ-
რელის, ამ სიხალისის, ამ სიკაქაქა-
შის თავზე — შვის ნარინჯისფერი
ღისკო... მცხეთეინება ახალგაზრდო-
ბის ფორუმის დედაქალაქს...

მალე ქვეყანა, რომელმაც დასა-
ვლეთ ნახევარსფეროში სოციალიზმის
ერას დაუდო სათავე, ხელაგაშლილი
და გულგახსნილი შეეგებება მშეი-
დობისა და მეგობრობის მაცენ ახ-
ალგაზრდობას.

ე. უსტიპინიანოვა
ფერწოდან „კოვიატი“

ბ ი რ ა ბ ი მ ი მ ა უ ა რ ი

გაზაფხული ფერები

გაზაფხულის ფერები,
მღვარებენ ველად,
გამაშანენ კვირტები,
ამოიღვანენ ენა.
დღის ნაში ალაღებს
ყვავილებს და ბაზახებს,
ჩვენი ბაღის მიდამოს
ავთვალს არ დავანახებთ.

ვრწყავთ და ვუვლით
ნარვავებს
შვეფრილებს, პაწიებს,
თავმომწონე ვარდებმა
მზრები განზე გაყვან.

ენმელები, იები
მზოიკულან მიფებით,
გადაფინენ მწვანეზე
ღურჯი დარაიები.

კეკლუცობენ, ხარობენ
ფურისულა, ცისთვალა, —
თქვენთან ყოფნა მინდაო, —
ბალბამ შემოგვივალა.

ლაშავები, ნაწები
გვილიმიან შორიდან —
კელია შუქით გვაოცებს,
ჭორიკანა — ჭორითა.

ხარისძირას სიყვითლე
მორგეია სიცვლქით,
ჩვენს ყვავილარს ემატოს
სხვა ათასი,
ის ერთი.

იფარფატოს ფუტკარმა,
რომ იღვწის და კეთილობს,
ნექტრით სახსე ფურცლები
ღიანდაზღ ვფინოს.

დავლოცოს გზა-შარა
სანილით,
თაფლის მოსავლით,
მის საფრენზე ღვრიდენს
გვირგობები, შრომანი.

სიტბოსა და სინთმწეს
დავფატოს ხარბად,
თავის კაბად იგულოს
თვით გუგულის კაბა.

გაზაფხულის ფერები
ელვავებენ ველად,
დედადამწე —
დედაო,
ამოიღვი ენა.

ა მ თ ა ნ დ ი ლ მ ე მ რ ლ ი მ ე ლ ი ლ

წვიმა

გემოს უფრო გაუგებ
ხორბალს, ყურძენს, მროწვეულს,
შენი შრომით მონაგარს,
შენი ოფლით მოწვეულს...
შენეული გვიჩროს
სხვის ოქროს და ძოწვეულს.

წვიმა დღისით.
მთელი დამეც
გასტანს, ისე ცრის.
ჩამოწოლილ უკუნეთში
თალი არ ჩანს ცის.

უსულო თუ სულიერი
მისცემია ძილს...
ერთი — მხოლოდ
წვიმა ფხანლობს.
წვიმა.
შრიალით წვიმს.

მოელ ხეობაში ეს ერთადერთი სოფელია თოვლიან მწვერვალებთან ასე ახლოს, ზედ საჯინვე კოხუების უბნში მდებარეული. გარშემო სახანა-სათესი მინდორები და კედლები მთები აკრავს მას.

მთები მუხის, რცხილის, ნეკერხილის და წიფლის უსრბო ტყით არის დაფარული, აქა-იქ ფიჭვის, ნაძვისა და უსრბო-ვარის ხეებიც გამოერევა. ტყე რომ თავდება, იმის ზვეთი სა-წაფსულო სათიბ-საძოვრები, ტიტველი სერები, ფერდებზე-ღვწილი რუხი კლდეები და თოვლიან-ყინულიანი მწვერვა-ლები გემის ერთმანეთს.

გვერდით მდინარე ჩაუდის სოფელს. მდინარე დიდი არ არის, მაგრამ წვიმიანში ისეთი გადარევა სწევია, შთა და ბარი თან მიაქვს.

ლამაზია სოფელი ჩვეუო, პატარა და კოპია. სიმცირ-სიპატარაიეთი სოფელი არ დასაწყენია, მაგრამ ბაბუა ფარს-მანს-არ მისწონს, ჩვეუოზე რომ ენეე იტყვის, პატარაო. რა საქმესაც არ უნდა აკეთებდეს, უშალ თავს მიანებებს ხოლ-მე და ამის მთქველ უკმაყოფილოდ მიუგებს:

— პატარა ახლავ, თორემ ადრე ასეც დიდი სოფელი იყო. დიდიც და საყვეყნოდ ცნობიცი. ზაქსის და რინჩების შემდეგ, საქართველოში პირველი ელსადგური, სწორედ ჩვე-ურაზე იყო. ელექტრონიტ გაჩაჩახებულს საღამოზე უუც-რად რომ თავს წამოსდგომიდი, გაკვირებულდი, ხმაშალა თე არა, გულში მაიხც იტყვიდი, ნამდვილად რომელიდაც უცხო ქალაქში მოვხვდი, თორემ ამ ერთადნილ მთებში ამეღლა სოფელს რა უნდაო. ხომ ხელდავ, რამდენი სახლია კარგამოე-ტყიდი? აქ ყველგან ცეცხლი ენთო და ხალხი ცხოვრობდა მერე, ერთ დღესაცეც დღეს, რამდენიმე კაცს მთა ძეღლად ასატანი ეჩვენა, სოფლად ცხოვრება კი მოსაწყენი. თვიდან ერთი-ორი იყო ასეთი, მალე იმ ერთ-ორს ბევრმა აუმა მზა-რი და ბოლოს ქალაქს მიაშურეს, თითქოს იქ იმ დღლიცეც ბარსა და ქალაქი უმროლად და ხელის გაუპრეველად იც-ხოვრობდეს!

ბაბუა ფარსმანს გული სტკივა, საცერში ჩასმული წყა-ლივით ასე მუეჩერებლად რომ იცელება ჩვეუო. როცა ბარის-კენ მიზავალი მეზობლები ბერიკაიის უკმაყოფილო ბუზღუნს გაივრინებენ, უნეურად თვალს არიდებენ მის დაბეჭვიროლ მზურას და თავს იმართლებენ: არც ჩვენ გვიხარია მამაბა-პური ნასახლარის ტიკო-ოხრად მიტოვება, მაგრამ რა გქნაო, დრო შეიცვალა და ჩვენც სხეებივით ასლებურად ცხოვრება გეინდა, ამ მთაში კი ეს არც ისე და არც ასე არ ხერხდებაო.

ბაბუა მოისმენს, ერთხელ კიდევ მწყარლად შეხედავს ამის მთქველს და პირდაპირ მიახლის:

— მიდიხართ? ია და ვარდი თქვენს ზუსს! მაგრამ თუ ასლებურად ცხოვრება გინდათ, რალა მაინცდამაინც მზანა-რეულ, გაწყობილ ქალაქში ვარბიხართ? არც ვე ქალაქებში იყო ადრე ასეთი, ახლა რომ არის...ისინიც ადამიანების ვარ-ჯამ ქეკია თვალისა და გულის გასახარად. ამა, ერთი-ორი დღის ზედმეტ შრომას ნუ დაიხარებთ, ასლებურ ყვიდავც ეს ჩვენი ჩვეუოც მოაწყვეთი და ნახათ, ბარსაც და მთასაც, რო-გორ დამევედეს ასლებური ყოფა და ცხოვრება...

მაგრამ ვის ესმის ბაბუა ფარსმანის! თუმაც სხეებს რალა უთარას, როცა შინაურებიც გაუურდნენ და აღარა სჯავლით მისი... ჩვეუოდან გაკრეფულ მეზობლებს აღარც მამარები ჩამორჩა. ერთ დღეს მანც სხეებივით ბარს მიაშურა. ახლა ჩვენს ძველ სახლში მარტო მე და ბაბუა ფარსმანი ვცხოვ-რობთ. მამამ რუსთავში დაიწყო მუშაობა. შინას რომ მი-იღებეს, ჩამოვა და ჩვენ, მე და ბაბუასაც თან წავიყვივანს, ასეა დაპირებული. თუმა ჩვეუოდან წახვალვ ბაბუა ცივ უარ-ზეა.

სწორად იტყვის: მართალია, მთაში წელიწადის ყოველ დროს თავიებური სინდელე და გასაჭირი ახლავს, მაგრამ არ იცხოვრებთო, არავინ თქვას. მთელი სიცოცხლე აქ გამი-ტარებია და სხეებზე ნაცლებ არ ვიცი, იცხოვრება ამ თუ არაო.

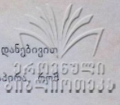
ქერსსლები ბულერს ყზრყუნღეგიაან

ლინიზირი ლოქანიმა

ხატავარი ბ. კლიზაბი

მ. თ. ხ. რ. ა. ა.

ერთმანეთთან პირისპირ შეყრას დანატრებულე, მკაცრად შუბლმკერული მწვერვალები უცხრად განზე გაღებუიან. ბუმ-ბუიანი მთების ძლიერ მხრებს დაყრდნობილი კრიალა ცა უსარგულოდ მალდა აიწვევა, ჩარჩილული ხეობა ერთმანედ გასართოდება და ათასნარი ყვავილებით მოჩითულ გორა-კეხსა და ხასხასა ბალახით ამწვანებულ ფერდობებზე შეფე-ნილი ჩვეუო გამორჩდება.

ბაბუა ფარსმანი მართალია. ჩვეულის კრებული და სუსხიანი ზამთარი თუ შეაწუხებს კაცს, თორემ გაზაფხულზე, საფხულსა და შემოდგომასზე იქ ყოფნას არაფერი სჯობს. ახერხილის მთელ გააქვებს თუ არა, ყველაფერი უეცრად გამოიშლება და გასალისებია... განსაკუთრებით მაშინ, როცა ბალყარულ-ყარაჩაელი მწყემსები თავიანთ ცხვარ-ძროხას პირვით-მამისონის უღელტეხილზე გადმოაბატებენ და ნახაზირი საქონელი უცხო ყვევლით მოეფინება ჩვენს მთების საზაფხულო საძოვრებს. მოსავადდებულ მწყემსებს ძალიან მოსწონთ ჩვეუ — ამისთანა მშვენიერი, სოფელ-მხრივ შემეული სოფელი მორე არ გვიხანავსო. ეს თქვები-სოფლები კი აქედან რომ არააზნა, ნეტავი ამაზე უკეთეს ადგილზე სად სახლდებიანო.

ჩვენსა და ბალყარულ-ყარაჩაელებს შორის მიმოსვლა და მეგობრობა ადრინდენვე იყო, მაგრამ საძოვებლად ცხვარ-ძროხის გადმორეკვა ჩვენს მთებში უფრო მას შემდეგ დაიწყო, რაც მოსახლეობა ქალაქად და ბარში გაიკრიბა, სოფელი თითქმის ერთიანად დაიკალა და მთელი იქ ხეობაში გახსენილი ჩვეულოდა კომინა საქონელი ისე თანდათან დაიღია და შემცირდა, როგორც ზაფხულის სიცხე-პაპახანაში მთი უტყეო, მიწველ რიყზე დადებულ ნაკადლი, ხოლო შთაღის, სანარტხის და ღრუბანის თვალუწვიდებულ სათიბ-სოფლებზე უკმაღ ჩანსა და ჩაზრუნდა გაუთიბავ-მოუთოვებელი მაღასი.

ამ დილთ ბაბუას მისი ძველი მეგობარი, ყარაჩაელ მწყემსთა საჩქალ-ბრეგადინდ ალი-ბაბა ზოჯიყეი ეწვიო. — მე სკოლაში მაგვიანებდითა და ფაცხაყვით გაგიტყეი. ...გაკვეთილი კარგა ხნის დაწყებულ იყო, ღერეფანში რომ ვიბადის ნაბიჯზე განხარდა. კარანას სულ ახლოს ვსივარ და, გარეთ ხმადებლც რომ დი-ნიურხლოს ვინმეც, ყველაფერი მესმის. — ბაბუას ბიჭო, რას ეთებ?! — მიმესხა დარაჯის მკაცრი ხმა.

— აბა, გიო ყოფილა! დიდი ხანია, რაც არ დაგივივინია, აის! — წყნით გაგიოქიჭე. გიოს დარაჯის შეკითხვაზე არაფერი უტყვამს. აღბათ უსიტყვოდ აიჭურა და დარაჯს ამით ანიშნა, — არაფერს არ ვეჭობო.

— აბა, რასაა, რომ ღერეფანში დაბოტებ?! გიოს არც ამ შეკითხვაზე გაუტია პასუხი, მაგრამ დარაჯი არ ეშვებოდა.

— აა, მივხვდი, ჩავეძინა და დაგავიანდა, ხომ? გიომ თანხმობის ნიშნად, აღბათ, ახლაც უსიტყვოდ და-უქნია თავი.

— დილაზე ადრე უნდა ადგე. ადრე ამდგარსა კურდღელ-სა ვერ დაეწევა მწყევარიო, — დარიგებით ჩაუნადნა ლუკა დარაჯმა.

— ვერ ავდექი. — თავი ამართლა გიომ. — შესვლა გინდა? — ჰო. დიდი ხანია, რაც გაკვეთილი დავიწყე. — არც ისე დიდი ხანია. გაცდენას, მე თუ შეკითხვა, შუა გაკვეთილზე შესვლაც კი სჯობია, — წააქეხა დარაჯმა.

— რას ამბობ, კაცო, ახლა რა დროს შემოსვლაა, სადაცაა გაბოხების ზარი დაირეკება! თანაც ლთა გაკვეთილი გვაქვს, თითქმის ყველა მასწავლებელი აქ არის! — შევიცხადე გუნებაში.

გიომ კარი ისე შემოაღო, თითქმის საკლასო ოთახში კი არა, ბნელ გვირაბში შედიოდა, რომლის ფეგლისს წინასწარი წარმოდგენა არ ჰქონდა, წინ ის ელდოდა.

ქეთო მასწავლებელი დაფასიან იდგა და რთულ ქვეწყობილ წინადადებას ხსნიდა. უსეულოდ ბატრუნული კლასი სულგანაბელი უსმენდა.

კარის კრიალზე მასწავლებელმა ახსნა შეწყვიტა და კარში ხუბრულად გაჩირულ გიოს ცერად გახედა. მასთან ერთად

მთელი კლასის გაოცებული თვალები ალქილი დანჭებივით მიტევიანა გიოს.

გიო დაფრთხა და ის იყო, უკან გაბრუნება დააბნელებდა. — შემოდის!

შეიხიდა, მაგრამ მანადვე ვერაფერს მიხვდა, სანამ ტიტემ ყურში და ჩაასრუნა:

— რაა მაინცმადინც დღეს დავიკვანე, როცა ღია გაკვეთილი ჩაკვეტიარა. ამას სჯობა, სულ არ შემიშლივითა...

— ღია გაკვეთილი?! — დაბნულმა ის ხმამალა იყოთხა, მთელი კლასი თუ არა, ნახევარი ბარბი უწყველად გაი-გონებდა.

— კიტე-მასწავლებელი აჩქარებით შემოვიდა კლასში. მას მუდამ ასე სჩვეია, — ზარი დარეკება თუ არა, უკვე კლასშია და პირდაპირ საქმეზე გადადის. ჩვეულებებისათვის არც ახლა უღალატია. საკლასო რვეულაიც არ აშოუთიანას. შემოსე-ვლისთანავე კლასში რვეულების შემოწებას შეუდგა.

სიმატრულ თუ გინდა, იმის გასაგებად, გაკვეთილზე ვინ აკლია, საკლასო ვერნახლის ამოკითხვა სულაც არ არის სა-ჭირო. ადრე კიდევ ჰო, სანამ ბევრნი ვიყავით, მაგრამ რაც სოფლიდან ხალხი გაიკრიბა და ოცდაათმუშეტის ნაცვლად კლასში თერთმეტი მოსწავლე დარჩიო, — თერთმეტი სა-ხელისა და გარის დამასოვრებას რა ვერნალი უნდა. სულ მაღე კი მეც ვიყავი და...

კიტე მასწავლებელმა ჯერ მერხებს თავიდან ბოლომდის უხმოდ ჩაშურა, რამდენიმე მოწევის საშინაო დეკავებზე შემოიწმა, მაგრამ სიტყვა არავისთვის უთქვამს. მხოლოდ გიოს მერხთან შეჩერდა და საცამოდ დღე ხანსაც, რვეული ხელში აიღო და ისე შეათავლიერა, თითქმის ჩვეულებრივ რვეული კი არა, რომელიცაა ძველთაძველ სამარშიმ ნაპოვო.

პაპირების შეყვარა ყოფილიყო. კარგა ხანს სინჯა და ამოწეა, მერე გიოს თვალს თვლიდა.

ბაბუარა და უნდომლად ჰკითხვა: — გიო, გულზე ხელი დაიდე და გულახდილად მითხარე, ვისგან გადაიწერე?

ვიცილდ მერხთანაგან ჰქონდა გადაწერილი, მაგრამ ამას მასწავლებლის როგორ გაუმხელდა!

— არავისგან, მასწ. ვისგან გადავიწერე! — იუარა გიომ. — სოფლის ბოლოს ცეხოვრობ, ჩემთან ახლოს ორთა-ვა, ბოდიში, მასწ. ზურა ცხოვრობს და ის ჩემზე შტერიაო.

თორემ მათმეტაკავში რაც არის ჩემზე უკეთ იციო! გივიმ და ოთარამ ხმამალა გაიციხეს. მათ რამდენიმე სხვაც აყვეა.

— შენს თავს მოუარე, ჩემს დახასიათებას არავინ გკითხ-სება! — ადგილიდან წამოხდია გაბარებული ზურა. გიო ზურასაკენ შემერუნდა, თვალი ჩაურა და ხელითაც ანიშნა, სულელი, რას გაწიწმადი, ეს ისე, ხუმრობით ვთქვიო.

ზურა დაბმულიდა და დაჯდა.

— ხმა! სად გვირია შენი თავი, სკოლაში, თუ დუქან-ბაზარში? — მუბლი შეიკრა და მკაცრად ჰკითხა გიოს კიტე მასწავლებელმა.

— სკოლაში, მასწ.

— მაშე კი არა, მასწავლებელი უნდა თქვა. თანაც უბ-რალიდ მასწავლებელი კი არა, პატივცემული მასწავლებე-ლი-თქო. ასეა წესი!

— მესმის, პატივცემული მასწავლებელი!

კიტე მასწავლებელმა რვეული მერხზე დადო.

— აბა, ერთი, ამდგნს რომ ლაპარაკობ, გადი დაფასიან და ხელახლა ამოხსენისა, რაც რვეულში ასე ჩაიწიწვივითა!

გიო ზღაპრით გავიდა დაფსთან. კოტე მასწავლებელი რვეულებს ამოწმებდა ისევ. გიო იდგა და ელოდა, რის დაწერას მოსთხოვდა — ამოცანის გარდა მაგალითებიც გვერსა და საშინაო დავალებად.

მასწავლებელმა ბერის რაღაც ანიშნა ხელით, ამით შეგობდა გაკვეთს და გერდიას რვეულს დასწავდა. შერეო ერთს-კან გაიხედა, თითქოს ახლა გაასწენდა, დაფსთან რომ გაიბანა.

— აბა, რა ჰქენი, ამოსხენ?

არაო, მოკლედ ჩაილაპარაკა გიომ. კოტე მასწავლებელმა წარბა შეიკრა.

— რატომ?

— არ ვიცი რა ამოხსნა, ამოცანა თუ მაგალითები, — თავი იმართლა გიომ და მასწავლებლის წყენამამდგარ მზერას თვლით აარიდა.

— მამუკა, აბა, ამოცანის პირობა უკარნახე, — მიიხრა და კვლავ ბერდიას რვეულში ჩაიხედა.

მე ზეპირად ვუკარნახე ამოცანა და გიომაც უხმოდ დაწერა დაფაზე. შემდეგ ამოხსნა დაიწყო.

ამოხსნას რომ მორჩა, ცარცი დაფის კიდეზე ჩამოიღო და უდარდელად გადგა განზე. ბოლოს კოტე მასწავლებელმა ბერდიას რვეულიდან თავი აიღო, დაფას თვლით გადავლო და კლასს დაეითხრა:

— აბა, ვინ იპოვის, რა შეცდომა აქვს დამწებულზე?

გიოს ამოხსნილ ამოცანას ერთხელ კიდევ გადავკვლე თვალი და ხელი ავიწვი.

— ბერდია, შენ რას იტყვი? — თუმცა ბერდიას ხელი სულაც არ აუწვდია, მაინც მას ჰკითხა. ბერდიამ ჯერ მასწავლებელს შეეხედა, მერე დაფას და რატომღაც გაუბედავად თქვა:

— პატვიცემული მასწავლებელიო, პასუსი სწორად აქვს მიღებული.

— პასუსი კი მიიღო სწორი, ამოხსნის მსვლელობა აქვს არასწორი. აბა, მამუკა გაასწორე, რა უსუსტობაა დამწებული, — მიიხრა კოტე მასწავლებელმა და ბერდიას მხარე უხმოდ დაადო ხელი, დაკვივით. ცარცი ავიღე და გავასწორე: ორგან პლუსის ნაცვლად მინუსი ეწერა, ერთგან — პირიქით.

— ახლა ყველაფერი სწორია! — მთელი კლასის გახანგრძლივდა თქვა კოტე მასწავლებელმა და მერე გიოს მიუბრუნდა: — დაჯექი, გიო: ორიანი გვეკუთვნის, მაგრამ ამჯერად ნიშანს ურჩინალები არ ჩაევიწრო. ამ ორიანი შე და შენ დავიმახსოვრებ. კლასიც, რა თქმა უნდა, მაგრამ უკანასკნელად გაფორმებ, თუ მომავალშიც გადაწვინებ ემდებო ფონს გაფორმება და დავალებას ყოველდღე არ შეასრულებ, შე-ოთხედნი ორიანს გამოკაყოლებ — დაპირდა და მერე ბერდიას მიუბრუნდა:

— ვერ გცოდნია, ბერდია, ნამდვილი მეგობრობა! ამხანაგის დახმარება თუ გინდა, უნდა აუხსნა და ასწავლო, რაც შენ იცი, თორემ გადაწვინება დახმარება არაა, მეგობრის მოტყუება, სიცოცხლისგან ხელის წაბიძგება და წაქეზება. კარგი პიონერი არც ახასიათებს იქცევა. იგი თვითონ სომ არ ცრუობს, არც სხვას, მით უფრო მეგობრს არ მოუწონებს ასეთ საქციელს. მოუწონებს კი არა და, თუ შეამჩნია, პირველი თვითონ ამხელს, დაგმობს და გაკიცხავს!

ბერდიამ პირი დალო რაღაცის საიჭქმოდ, მაგრამ მასწავლებელმა ხელით ანიშნა, საჭირო არ არისო. მე ყველაზე მეტად იმან გაბაკურავ, როგორ მიხვდა კოტე მასწავლებელი, რომ ბერდიასაგან ჰქონდა გადაწვინება.

ზარი დაიწვია. მათამატყვის გაკვეთილი ბოლო იყო, მაგრამ შინ არც ერთი არ წავსულვართ. ის დღეს რაზმის შეკრება გვერინდა და ყველაზე კლასში დარჩნით.

შეკრება დიდხანს არ გაგრძელდებულა, მაგრამ ის მტკიცედ დროში, ყველაზე მეტი გიოზე იოქა.

რაზმის ხელმძღვანელმა სწავალმა მოსწრებულად, რომ უნდა პარაკა, აღნიშნა, კლასში ბევრია ჩამორჩენილი. რაზმის ხელმძღვანელმა თავისი სათქმელი უკანასკნელად თუ არა, სკოლის დირექტორმა, თითქოს იქ ჩემს მეტა, ან ვინ ყოფილიყოს, მაინცდამაინც მე შეიძინა: მამუკა, აბა, ერთი ადგილი და გულანდილად გვითხარი, რა უშლის თქვენს კლასს ხელს, რომ მოწინავე იყოსო.

მეუ რაღაც ვიხსიანდი, რაკი პირდაპირ მეგობრებმა დირექტორი, ადგილი და გულანდილად ვთქვი: ჩვენნი კლასი სწავლაშიც და დისციპლინაშიც მოწინავე იქნებოდა, ზოგიერთი ზარმაცი რომ არ გვარცხვენდეს და კლასის საერთო აკადემიურ მოსწრებას უკან არ სწევდეს-მეთქი.

ამით მინდოდა ჩემი პასუხი დამემთავრებინა, მაგრამ ჯეო მასწავლებელმა მითხრა, ბარემ კონკრეტულად დაგვიხსნე, ეგ ზოგიერთი მოსწავლე ვინ არისო.

არ მიჩნოდა ვინმეს დასახელება, ვიციდი, ამით ბევრს ვაწყენინებდი, მაგრამ ყველა სულანაშობი შემოემტყუარა, პასუსი მიელოდნენ.

— ყველაზე მეტად ლეოს, თალიოს და გიოს უჭირთ და ალბათ მალე გამოსწორდებიან-მეთქი. და კიდევ რომ არაფერი უკითხაო, სასწრაფოდ დაჯექი.

შემდეგ რაზმის საბჭოს თავმჯდომარე ნათულა გაგაშეშა აიღო სიტყვა.

მამუკაო, თქვა მან, ძალანა ეთოდებება იმათ, ვინც არც თავის სახელს უფრთხილდება, არც სკოლის, კლასის და ამხანაგებისო.

გიომ, მაგალითად, სწავლაშიც ზარმაცობს და დისციპლინასაც არღვევს — ზოგჯერ იგვიანებს და გაკვეთილიდან გაშვავსაც არ თაილიობსო.

მე გიოს გახედე. რად მართკ მე, ყველა მას მისხედე-ბოდა. შევატყვე, გაპარვამე არც ახლა იტყუა უარს...

დირექტორმა ჰკითხა გიოს, მართალია თუ არა, რაც აქ ითქვაო.

მართალიაო, დადასტურა გიომ და პირობაც დადო, გამოსწორდებო.

გიომ პირობა ვერ შეასრულა. ის კვირაში ორჯერ ზედხივდ კიდევ დაივიანა, არც მეკლდინებოთ შეუწუხებია თავი.

ბოდა, კვირის ბოლოს ყველაზე გაზეთში გამოვიკითხე კურიკატურა მე თვითონ დადებავ: ლოგინში ნებვივრად წამოწოლილი არჩვიდა ეძინა. თავს უშედეგებელი, წილოლიბი-ლოლიბანი მამალა ადგა და მივიღე ხმით ვაკვირება. ადუ, კაცო, ვაიღვიტე, რა ხანია გათრედა და სკოლაში წასვლა დღესაც დაგვაგვიანდაო, იტყვიანებოდა წარწერა. სასურ მავინა-დასურ ორიანებითო, რაცე მისი დიდური მოჩინადა.

მოსწავლეები განც კსეივნენ კედლის გაზუსის და სიცოთილი იკლდებოდნენ.

გიომ კედლის გაზუსის აუარ-ჩაუარა და ვითომც აქ არაფერიან, ხმა არ ამოვიდა. მე ბიუბუბან ვიღვიტე და მალე-მალე ვზევავდი, რას ირამს-მეთქი, მაგრამ კრინტი არ დაუძრავს. მხოლოდ ერთხელ გამოიხედა ჩემკენ და გაბრუნდა. ეგ იყო და ეგ. ალბათ მიხვდა, ამ საქმეში სხვებთან ერთად ჩემი ხელიც რომ ერია. თუმცა ამას რა დღეი მიხვდარა უნდა. კარავდა იცის, დიდკოლევიის წვერი რომ ვარ და ჩვენი სკოლის კედლის გაზუსისაც მხატვრულად მუდამ მე ვაფორმებ.

მთელი დღე ისე გავიდა, არავის დალაპარაკებია. თავი ისე ეკვირა, თითქოს გაზეთში ის კი არა, სულ სხვა ვინმე გემეხებათ და ვაგამსარაგებინაო.

კლუბში ნანახი ასლი კინოფილმის მინიარსს ვუყვებოდი.

— ისევ გეკოდინება, მგაგრა ვინ დახატა?
— მე დახატე!
— მაშ, შენ დახატე, არა?
— კი!
— ჰოდა, სამაგიეროდ ახლა მე მოვიხატე მაგ დრენჩინს სახე-პირს და გასწავლი, როგორ უნდა სხვისი სახევეთად გამასხარავება!

— აბა, სცადე და ენახოთ, ვინ ვის მოხატავს! — უკან აღარც მე დავიხიე. ბიჭები ახლოს მოვიდნენ და გარს შემოგვეტრებენ. შევიძიებლავდიოთ, გიოცალი ხელით საყვლოში მწედა, მეორე ხელი სახეში გასარტყმელად შემომიქნია. თავი სწრაფად გაეწიე განზე და ავიცილე. ხელის შებრუნება არ მიცდია, მხოლოდ თავს ვიკავდი, ვეგე მომეშვას-მეთქი. საქმეში ხარ! რაკი ხელს არ ეუბრუნებდი, გონა ადვილად მომერეოდა. ორივე ხელი დამიჭირა, წაქცევა დამიპირა, მაგრამ ადგილიდანაც ვერ დამძრა. შემდეგ წელში შემეიარდა და სარმა დამახვია. ორივენი წაიჭიკვიეთ. ჭიდაობაში ასეთ წაქცევას, როცა არც ერთი არის მოგებული და არც მეორე, ჩვენი სოფლის ბიჭები „დორდადორ“ დაცემას ეხანინ და მოჭიდავეებს უმაღლესეშველებენ. მაგრამ ჩვენ კი არ ვჭიდაობდით, ამიტომ არავის უცდია ჩვენი გემუგლება. ვინ ხოთ ვიყავით ძირს და ხან მეორე.

გაკვეთილები რომ დამთავრდა, თვალი მოვკარი — ოთარა, გიგი, ბერძია და ტიტე გვერდზე გაიხმო და ყურში რაღაც ჩაჩურჩულა, თან ცალი თვალი ჩემკენ გამოაპირა.

მივხვდი, ჩემს წინააღმდეგ რაღაც ვეგმას აწყობდა, მაგრამ, კერძოდ, რას აპირებდა, წინასწარ, აბა, საიდან უნდა მცოდნობდა!

იმ დღეს გაკვეთილების ცხრილი შეიცვალა და იმის გადაწყვერაში ცოტა შემავალიანდა. ეზოში რომ გამოვედი, მოსწავლეები უკვე გაკრფილიყვნენ და შინ მარტო წამოვედი.

სოფლის სამჭევლოსთან ქვაზე გიო იჯდა. ირგვლივ კაცის ჭაჭანება არ იყო. დამინახა თუ არა, ფეხზე წამოიღდა. შევატყვე, საჩხუბრად იყო მიმზადებული.

არ მესიამოვნა.

ჩხუბის სულაც არ მემშინდა. ვიცოდი, ვერც ძალით დამჯანინდა, ვერც ხერხით, მაგრამ გაოსთან კინკლაობის სურვილი ნამდვილად არ მქონდა. ისე კი, გულში, მეც ჩემებურად მოვემზადე დასახვედრად.

რომ მიეუახლოვდი, შუა ქუჩაში გამომწვევად გამოვიდა და წინ გადამიდგა.

— სად მიდინხარ? — ვითომ არ იცოდა, სადაც მივდიოდი.

— შინ, — მოკლედ მოუჭერი და გვერდის ავლა ვცადე. ის კი ისე წინ ამესვენდა და არ გამიშვა. დიდად არც მე გაუძალანებვიარ. ოთარა, ბერძია, გიგი და ტიტე მოროპალო ისე იდგნენ, თითქოს ჩვენი ამბავი სულაც არ აინტერესებდათ.

— თუ იცი, დღეს კედლის სახეთში ვისი კარიბატუსა იყო?

— ძილისგულა გიოსი, რომელიც გაკვეთილებს არ სწავლობს, ზარმაცობს, დილით დროზე ვერ დგება, კლასში მოსვლას აგვიანებს და პიონერის სახელს არცევენს! — წყნარად, ისე აუღლებლად კუთხარი, თითქოს წუხელ ჩვენი სოფლის

ამველებენ. მაგრამ ჩვენ კი არ ვჭიდაობდით, ვინ ხოთ ვიყავით ძირს და ხან მეორე.

ბოლოს, როგორც იქნა, მოვახებრე გიოს ქვეშ ამოღებდა. სურვილი რომ მქონოდა, ერთ-ორ მუტსაც კუთავაზებდი, მაგრამ არ გავიშვებ.

ის იყო ადგომას ვაპირებდი, რომ ვიკაცის ჩანთა ქვასავით მომხედა ბებემოდი. ვერ მივხვდი, ქვეშ ამოღებულ გიოს ვინ წამოემგელა — ტიტე, გიგი, ბერძია თუ ოთარა. წვეწამს და ცნობისმოყვარეობამ წამომავალი ზეზე.

სწრაფად შემოვტრიალდი, მაგრამ რომელიმე მათგანის ნაცვლად წინ ნათლვა გაავამლეო ამსვენებდა.

— რა ხდება აქ?! — ნათელამ მხოლოდ იმტომ იკითხა, აქ რა ხდება, რომ აღბათ, რაც ენაზე მოადგა, ისა თქვა, თორემ არ და იდი მიხვედრა უნდოდა, რაც აქ ხდებოდა.

— არაფერიც არა ხდება, — რაც შემქმლ ვცადე რაზნის საბჭოს თავმჯდომარის დამწვიდება და მის ბრახიან მზეურას თვალის ავირიდე.

— მაშეკა, არა გრცხევიან, რომ ამბობ, არაფერიც არა ხდებაო. ან თქვენ რაღას დაგიდით პირი? — ახლა გივის, ტიტეს, ბერძიას და ოთარას მიუბრუნდა ნათელა. — დანიკრეფთათი გულზე ხელები და უსინდისოდ უყურებთ, როგორ ამტვრევენ ცხვირ-პირს ერთმანეთის თქვენი ამბანაგვები.

ბიჭები უხეხურლად შეიმშენენ, აიჭურუნენ. ოთარამ გაუბეღადავ ჩაილაპარაკა:

— ჩვენ... აბა, ჩვენ რა ვქნათ?

— რა და, თუ ამით არა აქვთ მეტი ჭკუა, თქვენ მაინც უთხარიოთ და გაამწვლეთ კიდვე! — მეტი გიოს მეუტყა: — შენ შენსას არ იშლი ხომ? თავისი გამოჩენა თუ გინდა, ყოჩალი ჩხუბში კი არა, სწავლაში უნდა იყო.

— ენად ნუ გაიკრივე! გირჩევიანა შენს ვაზს დაადევ. აქ შენისთანა მატრკვეყვას არაფერი ესაქმება.

— შენთვის არც მოსვლა მიკითხავს და არც წასვლაზე ავიღებ შენიან ნებართვას! — მწერალად უნორა გიოს ნათე-
და. მთერ ჩემთან მივიდა. მკლავზე ხელი წამავლო და მითხ-
რა: — წამოდი, მამუკა, შენიან სასწრაფო საქმე მაქვს.
მივხვდი, ნათელამ „სასწრაფო საქმე“ იმითომ მოიკონა,
რომ იქტურობას გავეჩრდილებინე.

არ წავყვებოდი, მაგრამ, რომ დავერჩენილიყავი, ვიცოდი,
გთო არ მომეშვებოდა, და გაცლა ვარჩიე.
გიომ ადარ იცოდა, რა ექნა. სხვა რომ ვერაფერი მოახერ-
ხა, ნათელას სხამალა დაუძახა:

— კარგად მოუარე მაგ თავგასიებულ მამუკას, დედაშენს
სიძვე გამოადგება!

ასლა უკვე გაბრაზებულმა გავიწვიე გიოსკენ, მაგრამ ნათე-
ლამ მაგად ჩამავლია მკლავში ორივე ხელი და არ გამიშვა.

— სწორდაც, რომ მოუფრთხილდები! შენ შენი ამბავი
იკითხე, ზარმაგი და ძილისტედა სასიძოდ რომ არავის გა-
მოადგები!

გზანი ნათელას ვთხოვე, ჩვენი ჩხუბის ამბავი არავისთვის
ეთქვა. არავის ვეფტყო, დაბშირდა და სწრაფად დამეცილა.
ნათელამ პირნათლად შესარულა მოცემული სიტყვა.

... ამას წინათ მე და ფარსმან ბაბუა „ველებში“ ვიყავით,
თბუა მოვდიოდით.

ურემი რომ დაღვტერთათ და შინისკენ გამოეწვიოთ, ბაბუა
შემეძა. ხელმარჯვედ შრომობ, ორსვე ბიძიას ჰგავებარა, —
იომში დაღუპულ უმცროს შვილზე მითხრა, მანაც ასე მარ-
ჯვედ მოეზობა იცოდო.

დღეს სკოლიდან რომ დავბრუნდი, ბაბუა კაკლის ქვეშ
დაზგასთან იდგა და ფიცარს აშალავსინებდა.

ჩანთა მაგიდაზე დავაგდე და ეზომი ჩამოგბრუნდი. ბა-
ბუსთან მივედი და ვკითხე, ნაჯახი სად არის—მეთქი.

რად გინდაო?

— პიონრები მარტოხელა და ომში დაღუპულთა ოჯახებს
უნდა დავეხმაროთ. მე, გვიომ და თითარამ გადავწყვიტეთ,
სალომე ბებიას შემს მოვეუბრათ და მივეტანათო—მეთქი.

სალომე ბებამ—თურმე ორმოცდაერთში ქმარი და სამი
ვათი გაისტუმრა ფრონტზე. ბაბუა ფარსმანი იტყვის სოლომე,
მანში ბეგრიმ გაისტუმრა აღმასიეთი ქმარ—შვილი, მაგრამ
შინ ბეგრი არ დაბრუნებულა. სალომე ბებიას ქმარი და
შვილებიც აღმასიეთი ბიჭებში ერთიენ, აფსუსი არ არის,
იმათ გულზე შავი მიწა ეყარათ და მზეს ვერ უცქეროდნენო.

რომ უთხარი, სალომე ბებიას უნდა დავეხმაროთ—მეთქი,
ბაბუს ესიამოვნა.

— ომში დაღუპულთა და მარტოხელა ოჯახების დასახმა-
რებლად კოლმუერნიბა ზრუნავს, თქვენს მაინც თქვენი პიო-
ნერული ვალი უნდა შესარულოთ. ნაჯახი მარანშია, მაგრამ
ძალიან დაწლუნებულთა. წილდ სამეჭდლოში და საბა მჭე-
დელს ჩემს მაგივრად სთხოვე, დღესვე გამოიკვევოს. — მი-
თხრა ბაბუამ.

მოვძებნე ნაჯახი და სამეჭდლოსკენ გავიწვიე.

სამეჭდლოს კარი ღია იყო, მაგრამ გრდემლზე უროს ცე-
მის ხმა არ ისმოდა.

„საბა მჭედელს, ალბათ, საქმე გამოივლიდა და ისვენებს. მით
უკეთესი, ამ ცუდს უფრო მალე გამომიკვევას! — იმედია-
ნად გავიფიქრე და სამეჭდლოში თამამად შევბიძაქე. შიგ
კაციმვილი არ ჰგავანებდა. ევარტლიან თაროებზე უწყსრი-
გოდ ეყარა უბარო ცელები, ფიწრული და ყუყუაგებტილი
ცელები. კმედელზე დაწყვეტილი ჯაჭვები, რკინის ფალავან-
დები და ერთი—ორი მკლის საფარგაც ცვიდა. კუთხეში ნახ-
შირის გროვა მოჩანდა, ვროვის იქით სახნისები, ურმის

თვლები და ღერძები ეყარა. ჰერზე ჩამოიკდეული ნათელა
გამურული იყო.

მივიხედ—მოვიხედე და, რომ ვერაინ დაეინახე, სხამალა
დავიძახე:

— საბა ბაბუა, სადა ხარ, გაეჭურდეს!

— აქ ქერტებს რა ესაჭებათ? — მომხმა უცვრად და
ქურის უკანა მხრიდან საბა მჭედლის შევილიმვილი ნათელა
გავამილი გამიჩინა.

— მჭედელი სად არის? — ვკითხე.

— მჭედელი რად გინდა. შეაკეთებს მე ვლერულად.
ისე გაიღიმა ნათელამ, მეგობა, სამეჭდლოს შემეჭარტლო-
კედლებს ვარდები მიაყარეს და ვარსკვლავების შორთვის-
მეთქი.

— ჩემი შეკვეთა სასწრაფოა, მოცდას ვერ ითმენს.

— დიდხანს რიგში შენს გაჩერებას არც მე ვაპირებ. ისე
კი, თუ ძალიან ვეწარება, მობრძანდი და საბა ბაბუსა მჭე-
ლი სამეჭდლო შენად იგულე. აგერ ქუჩა, ურო, ესეც გრდემ-
ლი, იქ კიდევ მარაშირია. — ნათელა ქუჩას მოსივლიდა და
სამეჭდლოში მიმოიხედა. — იქნებ საბერველის ჩართვა არ
იცი? თუ ასეა, სიამოვნებით დაგვემართე. საგმარისთა ამ
ვლექტროლიაკს თითი დაადო, რომ მობტორი მართებვა და
საბერველი ამუშავდება.

მან დილაკასკენ წაიღო თითი. მე ვივდიე და მონუსხე-
ლიეთი ვეუკავდი. ასეთი კარგი არასოდეს მომჩვენებია.

გუმიწინზე, ნაფალო და გივი სკოლიდან შინ ერთად წა-
მოვიდით. ნათელას რომ დავცეციდი, გვიომ თქვა, ნათელას
ფსი გვიომ თელ სკოლაში არ დადიოს.

— ვითომ?

სილომაზე მართლაც არ აქლია. თუმცა სახე ონდავ ჭო-
ფლიანი, ჩვეურობას კალმასიეთი დაწინწკლული აქვს. მაგ-
რამ ეს სულაც არ აუშოვებს, პირიქით, აწვევებს კალდე-
ამ ფიქრმა გამიტაცა სამეჭდლოში მდგომი.

— რას მიცქვამ?

სუბე გამოეჭვივებე.

— არ შეიძლება, რომ გიყურო?

— ასე ნუ!

— მაშ როგორ, ნათელა!

— არ ვიცი... წავალ. ბაბუსა დავეძახებ.

— არა, ნათელა, ნუ წახებე, ბაბუა შორს არ იქნება წა-
სული, ალბათ, მალე თვითონვე მოვა. მოიცა, რაღაც უნდა
გიბოხა.

— რომ დააგვიანდეს?

— არა, სუმავე.

— არა, მაინც დავეძახებ! — აწრიალდა ნათელა და
ჩემს მხერას თვალთ აარიდა.

კი თქვა, წავალო, მაგრამ არსად არ წასულა.

დასასრული შემთხვევა ნომერში

აყო დრო, როცა ოჯახისათვის აკვირო ნივთი თუ ნაკეთობა, ტანსაცმელი თუ ფეხსაცმელი ოჯახში კეთილბოთა.

იჯდა კერძისათვის, შუა ცეცხლის პირას ქარაველი დედა და ზამბროსის მისასწევინ დღეებმა და გრძელ ამბე-გებში ქსოვდა ქმარ-შვილისათვის პა-ტიცხა და წინადა, ჰრიდა და კრავდა თავისივე მოქსოვილი ხაზისაგან პე-რაზგა და კაბა-ჯუბას, ამაზავდა გემრიელ კერძს... ქსოვდა, კრავდა, ქარავდა გულდღღობითა და გულმოდგინედ, სიყვარულითა და სინაბრულით, მოთმინებითა და რუ-ღუნებით...

ოჯახის მამაც არ იჯდა გულზელ-დაკრეფილი. თხისაგან მერწყვდა ღოჭებმა და ტინიკილებს, რქებისა-გან გამოჰყავდა სასმისები, ეზო-ვა-რემის ზღუდრებს ავლებდა, კედ-ლებსა და იატაკს მოზაიკით ამშვე-ნებდა...

ვინ მოთვლის, რამდენ ოცნებასა და ფანტაზიას აქსოვდნენ ისინი საქ-მეს, რათა მიმზიდველი და მოხდენი-ლი ყოფილიყო მათი ნახელავი. შორეულ წარსულში შექმნილი ნა-კეთობაში ამკარად ჩანს სწრა-ფვა შემწვევებისაყენ, ესთეტიკუ-რისაყენ.

გადიოდა დრო. წინაპართა მიერ შექმნილი საოჯახო კულტურა თაო-ბიდან თაობაში გადადიოდა, იხეყე-ბოდა და მდიდრდებოდა. ასე იქმ-ნებოდა ძვირფასი ერთეული საყო-ფაცხოვრებო ნიშნულები, რომელთაც დღესაც განცვიფრებაში მოჰყავს მზა-ხველი.

იქმნებოდა მაგარამ...

ჩვენი ერის ქართველობით აღსა-ყეს ისტორიულ წარსულში ბევრი რამ იამარგებოდა, დაეიწყებდა ეძლე-ოდა.

სხვა ობიექტური პირობებიც უწყ-ობდა ხელს ამ პროცესს. მანქანური წარმოების განვითარებამ თავის გა-გვიწინს დაუქვემდებარა საყოფა-ცხოვრებო მომსახურების სფერო. ახლა უკვე მძლავრი ფაბრიკები და ქარხნები ქსოვენ და ვერაგვენ ტა-ნსაცმელსა და ფეხსაცმელს, ამაზღ-დენ სხვადასხვა საოჯახო ნივთებს.

განთავისუფლდა მიძიებ, მოქმან-ცველი შრომისაგან ადამიანი. ხალ-ხიც ხარბად დაეწაფა მანქანის ნა-წყარმს და თანდათან დაეიწყებდა მიე-ცა ხელით წარმოების ძვირფასი გა-მოცდილება, მანქანური ნაწარმი კი მოკლებული იყო ამ თავისთავადო-ბას და ორიგინალობას. ამიტომაც გახდა საოჯახო კულტურის მდიდარი ტრადიციების მოძებნა, შესწავლა,

საქუთაში ზეპიით.

აღდგენა და განვითარება საშუარო სე-ქმე.

ეს ჩვენი სკოლის აღმშენებელი იყო. ის აღსაზრდელბედაც იგრძობს. იგრ-ძნის და სინტერესო მუშაობაც და-იწყეს. შრომის წილით დროშის ორ-ღენსიანი ბოლის ძნელადის სახელო-ბის პირობათა და მოსწავლეთა რე-სპუბლიკური სსსპლის ესთეტიკუ-რი აღზრვის განყოფილების საყო-ფაცხოვრებო ესთეტიკის კაბინეტის მიერ ამასწინათ მოწყობულ „ნორჩ მეოცათე XI საქალაქო გამოფენა-კონკურსზე“ შედეგაც იჩინა თავი.

ვერა დღე იყო. სასახლის სარე-გებიანი დარბაზი დამთავლიებე-ლებს ვერ იტევდა. ინტერესით ეც-ნობოდნენ ბავშვების ნამუშევრებს. დარბაზი ზიზზიბებდა. გაისმოდა მო-წყონებისა და აღფრთოვანების შეჰა-ილიები, საკურო ახსნა-განმარტვის იძლეოდნენ გამოფენა-კონკურსის ეიურის წევრები.

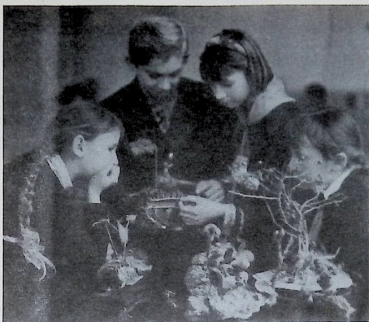
ვევლახე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა დამთავლიებულზე გარ-დაბნის რაიონის საოთივალის მე-2 საშულო სკოლის X კლასის მოსწავ-ლის ლილა არაბულის ნახელავმა — ჩვესტრულმა წინაღებმა და პაუკებ-მა.

ნამუშევარი შესრულებული იყო ქსოვის ძველთაძველი ე. წ. ჩაწინდ-ვის ძალზე ორიგინალური და საინ-ტერესო ხერხით. ქსოვის ეს ხერხი, სამწუხაროდ, თანდათან დაეიწყებ-ს ეძლევა და ლილის მადლობა უნდა ვუთხრათ მისი გამოშხუვრებისათ-ვის. — განუმარტავდა მნახველებს ეიურის თავმჯდომარე ხელოვნათ-მცოდნე ე. ელისაშვილი.

გამოფენაზე მდიდრულად იყო წა-როზდენილი დედაქალაქის 58-ე სა-შუალო სკოლაც.

„ნაშბალი ტულეტისათვის“ — ასე ეწოდება ამ სკოლის IX კლასის მო-სწავლის მია ნოზაძის ღამაზად გა-ნაღვებულ კბიებთან ტილოს, რო-მელზეც ამოქარგულია ერთეული ორნამენტები. ნამუშევარი ორიგი-ნალურად არის შესრულებული და გამოყენებითი თვალსაზრისითაც ფირად მოსახერხებელია.

— შესამე კლასში ვიყავი, როცა ჩვენმა ხელაქმის მასწავლებელმა ქარვის პირველი ვაკეპოლი ჩამი-

რუსთაველმა
გაპოვნა
ბაის
საკვირველვას
ახალი
სიცოცხლე
შთაბრუნა.

რამდენიმე სკოლა მონაწილეობდა და უმთავრესად კულინარიული ხელოვნებებს აჩვენებდა. 1976 წლის გამოფენა-კონკურსის პირველი პრიზი იცავდა. გაიზარდა მის მონაწილეობა რიცხვით. გამოფენა-კონკურსში მონაწილეობა მიიღეს თბილისელმა, ქუთაისელმა, ჭიათურელმა, რუსთაველმა და გარდაბნელმა მოსწავლეებმა.

გამოფენამ აგრძობინა მხატვრულ საკუთარი ხელით ნაქარგის, ხატვისა და შეკერილის განვითარებული თვისთაველობა, სილამაზე და მოხდენილობა.

მეხუთე კვლევა

ტარა. ახლაც მასხოვს მისი ტკბილი და საქმის სიყვარულით სავსე საუბარი ქარგვაზე. თავისუფალ დროს მუდამ ნემსი და ყაისნალი მიჭირავს ხელში, — ამბობს ამავე სკოლის I კლასის წარჩინებული მოსწავლე მაია ცინცაძე.

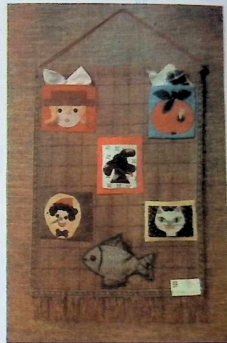
გამოფენაზე მისი და მაია ორგანოების ერთობლივი ნამუშევარიც იყო — „ზოპარი ბოლოჯე“, ასე ეწოდება ნაქარგს, რომელმაც საყოველთაო მოწონება დაიმსახურა.

დიდხანს ჩერდებოდნენ დამთავლებებზე 24-ე საშუალო სკოლის VIII კლასის მოსწავლე მანანა გოგიშვილის ლამაზად შეხამებული ნიჭი და წითელი ფერებით შესრულებულ ალოკაციასთან და 101-ე საშუალო სკოლის VI კლასელის ხათუნა ელიზბარაშვილის ერთვანულ

სტილში გადაწყვეტილ მონაწილე ნამუშევრებთან.

კიდევ ერთი ლამაზი სანახაობის მოწმენი ვახდენ ამ დღეს პიონერთა სასახლეში შეკრებოლები. საბჭო დარბაზში გოგონებმა თავიანთი შექმნილი ტანსაცმლის ნიმუშები აჩვენეს. სცენაზე ერთმანეთს სცვლიდნენ საკუთარი ხელით შეკერილი კოსტიუმებითა და კაბებით, საზაფხულო და პლაჟის ტანსაცმლით, სასკოლო და სამსკარადო ჩაცმულობით, კომბინირებულ და ნაქსოვი კაბებით მორთული გოგონებები.

1965 წლიდან პიონერთა სასახლეში ყოველწლიურად ეწყობა ასეთი გამოფენა-კონკურსები. პირველად ამ კონკურსებში მხოლოდ დედაქალაქის

უაღრესად პრაქტიკული და ლამაზი.

წინაპროტა კვლევა.

ბილიბილი ამოკარგული ნაოსნაბარი.

გორი კორასპონდენთა მარალო № 4

თუ სიტყვის პატრონი ხარ

სიტყვა და საქმე? რა თქმა უნდა, სახანგლოა, როცა პირველიცხვიელ კაცს გეძახიან, ანა ვის გაუხარდება ცრულ და უნდო აღამიანის რეპუტაცია?

ზოგჯერ მართლაც ძნელია სიტყვის მტკარობა, თუმცა, თუცა ნებისყოფა გაქვს, შეუძლებელი სულაც არ არის.

საკუთარ მაგალითს მოგივფელიებ: პირველად თბილისის „ღინაშოში“ 1968 წელს ჩამოიტყეს (საქართველოს ახალგაზრდული ნაკრებდანი). სიხარულით ცას ვეწეო, მაგრამ წარმოიდგინეთ ჩემი გულისტკივლი, როცა მოსამზადებელი პერიოდის გავლის შემდეგ გუნდიდან გამათავისუფლეს (შოთამაშუებს მხარი ვერ აუთმა — ამ მიზეზით). 17 წლისა ვიყავი, თანაც სწორედ ის ხანაღ მუხლი დავიწვინე — ტრავმას ტრავმა დავერთო — და შინაურების გულს მოვიფინათ: მორჩა, ეგ არის და ფეხბურთს გამოეთხოვო.

მეგობრებმა ხომ ხელი დაფრის — ნეტა რის იმიდი გქონდა, ბავშვის რომ დასდევდა, აკი გეუბნებოდით, შენგან ხეირიანი ფეხბურთელი არ დადგებო. ახლა თუცა ოცნებებს თავი გაანებე და ინსტიტუტს მიხედო (პირველი კურსზე მაშინ).

რა თქმა უნდა, ეს ნახევარხუმრობა, ნახევარი სერიოზულიც იყო და გულს მოხვდა. განაწუნებულმა და გახარებულმა მაშინვე საჩაროდ დავდე სიტყვა: რაკი ასეა, ანა ვნახოთ, თუ ორ წელიწადში ისევ „ღინაშოში“ არ ჩამოიტყბონ, ხოლო 3-4 წლის შემდეგ საბჭოთა კავშირის ნაკრებშიც შემიყვანენ-მეთქი; თუ გინდათ, ხელწერილსაც დაგივლი-მეთქი. სი-

ცილოდაც არ იყოთ, მაგრამ ხელწერილი ბოლოს მაინც დაწვირო და ერთ მეგობართანგან ჩავხაბრე.

მამუნივე ცილო: მე ეს სიტყვა მეგობრებს კი არა, სინამდვილეში საკუთარ თავს მივეცი. ამიტომ კრიკა შევიკარი, ყველა სხვა ვახარობი და საქმე (გარდა სწავლისა) გვერდზე გადავდე და ვარჯიში დავიწყე. ვვარჯიშობდი სისტემატურად, უჩვეულო მონადიმებით, გააფთრებოთაც ერთი დღეც აღარ მიწოდლა უფეხბურთოდ. დავხარჯე უმარავი დრო და ენერჯია, ძილის წინ თუ გამოღვიძებისთანავე სათამაშო კომბინაციებზე ვფიქრობდი, ხოლო სკაღინოწზე ბრუთისა და პარტნიორების გარდა ჩემთვის არავინ და აღარავერი არსებობდა — ვგიით მეც კი..

და, აი, როცა 1974 წლის ბოლოს სსრ კავშირის ნაკრებთან ერთად იუგოსლავიიდან დაბრუნებულს ერთ-ერთი მეგობართანგანი აეროპორტში დამხვდა და ჩემი ექვსი წლის წინანდელი ხელწერილი მაჩვენა, რაღაც წარმოდგენილმა, უჩვეულო, უსახვერია სხარაულმა შემოებურა: მე მიხაბრდა, რომ თავს ვაკობე და სიტყვა საქმედ ვაქციე. დაბრუნდებით: არავფრია იმაზე ფიქრფასი, ვიდრე საკუთარ თავზე გამარჯვება და ნათქვამი სიტყვის შესრულება.

მას შემდეგ მერა: თუ კაცი სიტყვის პატრონი ხარ, წინ ვერასოდეს ვერავფერი დაგადგება, პირნათელი იწენბი სწებთანაც და საკუთარი თავის წინაშეც.

ღაპით აწიფილი. თბილისის „ღინაშოში“ თავდაშხმელი.

მე და გურიქო გაღაყვირეთ

მეც ასე მგონია: მართლაც, რას დაემსჯებოდლა ჩვენი ცხოვრება, საკუთარ მოგაულობის — მიცემულ სიტყვას — რომ და ასრულებდეს მუშა თუ კოლეგურენ, მფრინავი თუ შესაზღვრე, პიონერი თუ კომკავშირელი...

ჩვენი კლასი სკოლაში ერთ-ერთი მოწინავეა და ანა რომელ კოლეგებს გაუხარებდა მის რიგვენი ჩამორჩენილის გამოჩენა? პირველ მეთოსხმე თუ როგორღაც ისე მოხდა, რომ ზურკიო რაზმაშქს რუსულში ორინბი გამოქყვა: არბოთ ერთ-ორჯერ ყურადღებით: ანა მოუსმინა მასწავლებლის და შინ დავალგება გულდასმით არ შესარუ-

ლა. გაუგებარი გაკვეთილი დასწავლილი და ღატუგა და მერე, რაკი ვერსად შევსრია, ინერციით მოვულო სწავლას.

პოლა, აი, ბოლოს დაისაჯა კიდეც. პიონერთა ერთ-ერთი წმინდანაწმინდა მოვალეობა ურთიერთდამხარება (მე უკვე კომკავშირელი ვარ, მაგრამ რამ გაკყო ერთმანეთისაგან პიონერად და კომკავშირელი). ამიტომ დაგაწვივებტი, ნიშნის გამოსწორებში დაწმინდებოდი აშხანაგეს. მას, ჩემდა სასიხარულოდ, უარი არ უთქვამს. მაგრამ გამიკვირდა, როცა ზოგიერთმა ამხანაგმა უნდობლად გაილიმა:

— სწავლა რომ სდომნოდა, თეონიწვე ისწავლიდა. დროსაც ტურულად დაკარგა და ენერჯიასაცო.

მე ზურკიოს შევხვებ. მან წამით თვალი გამისწორა და მერე თავი დახარა.

— ანა ვნახოთ, — მტკიცედ ვეთხარის ამხანაგებს, — მე და ზურკიო გპირდებით, რომ მერე მეთოსხმის ბოლოს ნიშანი გამოსწორებული იქნება. ხომ ასეა, ზურგა?

მან თავი მაქმინა. დაწვიწვე მეგადინებომა. ზურკიოს ხან თე შევასწენებდი ხოლმე, ხანაც სიტყვის მიდლოდა ჩემთან, გაუგებარ სიტყვებს ვუთარგმნიდი, ანა თუ იფრასს თუ გრამატიკულ წესს ვუნმარტავდი, და ვაღვირის შესრულებში ვეწმარტობდი, ან, როცა დამთავრებულად შეასრულებდა, ვეწმობიდი.

რაც მართალია-მართალია, ზურკიოკმა ძალიან მოიწვიინა და ანა, მერეც მეთოსხმის ბოლოს გამოასწორა კიდეც ნიშანი.

ისი კი არა, მე და ზურამმა დაგაწვივებოთ, რომ მიღწეულით არ დაგემაყოფილეთ და წლის ბოლოს მისი ნიშანი რუსულში თითხინამდე ავიყვანოთ. ზურამბი გონიერი მიტია და მე მჯერა, რომ ამ სიტყვასაც შევასრულებით.

ღალი სააიშვილი. კასპის მე-3 საშუალო სკოლის VIII კლასის მოსწავლე, რაზმუელის საბჭოს თავმჯდომარე, საქ. აღკ. XXXI ყროლობის დღევატატი.

ჩვენი

შხარს

პუსწორაკით...

ქ. რუსთავის მე-10 საშუალო სკოლის პიონერთა რაზმუელის მტკიცებანზე ვაკეცხებით ლენინის სახელობის თბილისის საწარმოო გაერთიანება

ელმავალმშენებლის კომკავშირულენისა და ახალგაზრდების მიმართვის ახალგაზრდობისადმი. ჩვენ ერთსულოვანად გადაწყვიტეთ ჩაებულყოფით გადაახალსო და თათვე ეტაში მიგველო მონაწილეობა.

არც ისე დიდი ხანია, რაც ჩვენი რაზმეულის პიონერებმა მეგობრული ურთიერთობა დაეწყათ იჯვანის, კიროვბაღისა და ყაზახის სკოლის პიონერებთან.

1977 წლის 16 ოქტომბერს, წითელ ხილზე, რომელიც სამი მოძვერესტუბოლიკის საზღვარზე მდებარეობს, გაიმართა მიტინგი დღეობით: „კონსტრუქციით შედგობებულ მეგობრობას. ამის შემდეგ გეწვივით რუსთავს. ყვავილებით შეგვიკეთა ვ. ი. ლინიანის ძეგლი, დაეთავალეოვით მეტალურგთა და ქიმიკოსთა ქალაქი. ჩვენი სკოლის დარბაზში ჩავატარეთ შეჯიბრებები სპორტის სხვადასხვა სახეობაში. მეგობრობის გაფსალა-მოზეც მხარაულად გავაბარეთ დრო.

19 ნოემბერს ჩვენი რაზმეულში მოეწყო საქართველოს ახალგაზრდა თათბის გადაახალის — „სწორება კომუნისტებზე“! მეორე ეტაბის დაწყებისადმი მიძღვნილი შეკრება.

შეკრებაზე მოწვეული გვყავდნენ ჩვენი რაზმეულის საბატო პიონერები, კომუნისტები: მეცემუნტე ირმა შანიძე; რვეულციის ვეტერანი ივანე კოჭლამაზაშვილი, სამაგლო ომის ვეტერანი ვლადიმერ შენგელია და კომკავშირელი მეფოლადე ეხვერ შანიძე.

ისინი გვესაუბრნენ თავიანთი მიღწევების შესახებ. მოგვიწოდეს სანიმუშო სწავლისა და ყოფიქციისაკენ. მათ წინაშე პირობა დავდეთ, რომ მეორე ეტაბის ბოლის რაზმეულში არ გვეყოლებოდა არც ერთი უღისცილობი და ჩამორჩენილი.

კვირადღეს ჩამოწყვეთ სპორტული ასპარეზობა. ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ სოციალისტურ შეჯიბრებაში გამოწვეული რაზმების გუნდები.

მოვაცყვეთ შაბათობა. დაესაუფთავეთ სკოლის და ქალაქის პირველრ ბავაბაღის ეზოები.

ორშაბათს, 21 ნოემბერს კი შეგხვდით ამ ბავაბაღის აღსაზრდელებს. გადაახალილი — „სწორება კომუნისტებზე“! ხომ მათაც ეხებოდა ამიტომ საქმის კურსში ჩავაყენეთ პატარები.

უფროსი ასაკის აღსაზრდელებმა გამართეს დღია — „ჩვენც მხარს

ვუსწოვებთ კომუნისტებს!“ — ამ დილის მოზაზღებაში პატარებს ჩვეიც დავებნებართ.

თათარიო სპარი,

ქ. რუსთავის მე-10 საშუალო სკოლის რაზმეულის საბჭოს ორე.

გავსებამაგვიჩუს

მე მკერა: უეტეროიტეტო აღმზრდელს ბავშვებთან მუშაობა არ გამოუვა. აეტროიტეტს კი ვერ მოიპოვებ, თუ სხვა აუცილებელ თვისებებთან ერთად პირიანობაც არ გახასიათებს.

არასოდეს არ დადაიქვებდა: როცა ჩემს მშობლიურ სკოლაში პირველად მივედი, როგორც აღმზრდელი, დირექტორმა მიიხანა: თუ გინდა, ბავშვებს უყვარდე და შენი სკერო-ლები, სიტყვა და საქმე ერთი უნდა გქონდესო.

ყოველივის მასხოვდა უფროსი მეგობრის დე დაიჩება. ბავშვებს არა-გობრის შეებირებეივარ რაიმე ისეთს, რის შესრულბაც ჩემს ძალ-ღონეს აღემატებოდა. სამაგვიროდ, არც მათთვის მიბატებია სიტყვის გატეხა. ერთხელ პირველი რაზმის პიონერებს საშინაო დავალებად მიმეცი თემა: „როგორი ვიქნებოდი, მასწავლებლი რომ ვიყო?“ გზიც მივეცი, დასლოებით რანაირად უნდა დაეწერათ. მერე ვკითხე, როგორ ფიქრობთ, ხომ არ გავიქირებებთა, შემძლებთ შესრულბებს-მეთქი? „ღიახა“, — ერთხმად მიპასუხეს. მაგრამ მეორე დღეს მხოლოდ ხუთმა მომიტანა შესრულებული დავალება. გულადამწვიტა დანარჩენი ცამეტი ბავშვის უპასუხისმგებლობამა.

გაკვეთილების შემდეგ ისინი შეეკრიბე და წინადადება მივეცა: მოიფიქრეთ რაიმე, როგორც თანატოლს, ისე დამავალეთ და მე გიჩვენებთ მიეს მაგალითს, როგორ უნდა გავაყოთით ნაკისრი საქმე-მეთქი.

ერთი კი შემომხედეს დაკვირვებით, გაიფიქრნენ და თავი დახარეს. მიხვდენ, რომ გამოიგეს.

ის იყო და ის. მას შემდეგ პირველი რაზმის პიონერთა სიტყვა და საქმე განუყოფელია.

იოლდა იოსაბინი,

კვარლის რაიონის ბაღდადიანის ტაქლანი სკოლის უფროსი პიონერბელმძღვანელი.

ფერგის პეურობი

ჩვენი ელასი მთელ სკოლაში გამოირჩება კარგი სწავლით, სანიმუშო დისციპლინით, საზოგადოებრივი საქმიანობით. მეტსერესსელები ყოფიანობენ მხარში ვულგეპართ ჩვენი სოფლის მშობმელებს. შეფომას ვუწვეთ მეცხოველეობის დერმას. ყველანი ერთად მივდივართ ხოლმე ფერმის მუშების დასამხარებლად. ვასუფთავებთ პირუტყვის სადგომს, ვწველობ, საყვებს ვაძლევთ ძროხებს. ყველაზე მეტად კი მაშინ ვხარობთ, როცა ჩვილ ხბოებს საწყვართა რძეს ვაწვებთ. მუშაობას რომ მოერჩებოთ, კონცერტს ვხარაობთ და ფერმის მუშაებს ვამხარალებთ.

მიალდა ბარაშვილი, ცხინვალის რაიონის ბელოვის საშუალო სკოლა, IX კლასი.

ჩვენიანაგ პირინ...

მიმძის, მაგრამ უნდა გამოგტედლო. ჩვენი რაზმშიც არიან პიონერები, რომელთაც სიტყვის გატელება არაფრად უღირთ.

თვითონვე განსკვეთ: კომკავშირის რაიკომმა ჩვენი სკოლას ჩაის თესლის შეგროვება დაევალა. როცა ეტასის ხელმძღვანელმა ეს დავალება გავაცნო, ყველანი სიხარულით დავთანხმეთ, რაზმში სიხაროი ენთოზაზში გაჩაღდა, ეიკისრეთ ვალდებულხანი.

მეზე? ზოგიერთმა სკოლის კარი ვაიხურათუ არა, მაშინვე დაიქიწა პირობა, ზოგიც დავციინოდა, — ნეტავი თქვენი, მოცულიათ...

პოლა, როცა ჩვენი მონაწიარი რაიონულ ცენტრში წასაღებად გავაზნადეთ და ავწოდეთ, აღმოჩნდა, რომ ვალდებულეთი ნახევარიც კი ვერ შეეცხსრულბინა. საქმეა ეს?

ლილა ბარაბა,

ჩხოტატურბის რაიონის ნაქვანახეის საშუალო სკოლა, VII კლასი.

სიტყვის დანაღვბა

კრიტიკული
შეფასება

როგორც ვხედავთ, დიდი ილია საჭირო სიტყვას ჯერ ხალხის მეტყველების წიაღში და ძველ ქართულ ტექსტებში ეძებდა, ხოლო თუ ვერ იპოვებდა თითონ ქმნიდა ახალ სიტყვას, ქმნიდა დიდი სიფრთხილით, ქართული ენის ბუნების შესაბამისად, ცნობილი ფუძეებისა და აფიქსების გამოყენებით. განსაკუთრებით ხშირად იყენებდა მწერალს **კა**, **ოზა** და **ხა-ო** აფიქსებს.

მეორე დიდ ქართველ მწერალს აკაკი წერეთელს უფრო უყვარდა და ემარჯვებოდა კომპოზიციების წარმოქმნა, ე. ი. ახალ სიტყვათა წარმოება სხვადასხვა ფუძის შეერთებით, თანაც ამ კომპოზიციებს პოეტურ უფრო ექსპრესიული, მხატვრული ფუნქციით ხშირობდა და არა ყოველდღიური, ტერმინოლოგიური დანიშნულებით. გვიჩვენებთ, მაგალითად, მისი „განთიადის“ ბრწყინვალე ეპითეტი: რომლითაც პოეტი სამშობლოს ამკობს:

„**ცა-ფირფუ ხმელეთ-ფურმუხტო**
ჩემო სამშობლო მზარეთო“.

ეს ეპითეტი წარმოადგენს აბრუნებულ სიტყვებისაგან შედგენილ მრავალსაფეხურიან კომპოზიციას, რომელიც შექმნილია არა ყოველდღიური მეტყველებაში დასამკვიდრებლად, არამედ მჭიდვლის ესთეტიკური განცდის გასაღვივებლად და მისი სულის სიმების ასათრეობლად.

ასეთივე კომპოზიტია „ჩაიყენეს-ჩაიჭიკიკია“ ლექსში „სულიკო“:

„**ჩაიყენეს-ჩაიჭიკიკია,**
თითქოს თქვა „ღიახ-ღიახო“.

უზოგი კომპოზიტი აკაკის პოეზიის მეშვეობით გავრცელდა და ღრმად გაიღვა ფეხი ხალხის ცოცხალ სასაუბრო ენაში. ასეთი მეტად მოხდენილი სიტყვაა, მაგალითად, **შეხმატებილება** („შეუხმმატებლო ერთმანეთს, როგორც ჩონგურის ლარები“, „მივეხმმატებლო ჩიტუნას“ და სხვანი).

თვითონ აკაკი წერეთელს აქვს ერთ წერილში აღნიშნული, რომ მან შემოიტანა ქართულ სალიტერატურო ენაში, როგორც **შეხმატებილება**, ისე გაიძეობა, ბოიბოლა და სხვა სიტყვები. ამ მხრივ აკაკის დავალი და დამსახურება ჯერ კიდევ არ არის დასწერილებით შესწავლილი და დავსაძებნელი.

ილიას და აკაკის თანამებრძოლს, გამოჩენილ მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს ნიკო ნიკოლაძეს ეკუთვნის სიტყვები **ლიანდაგი** და **ორთქლმავალი**, რომელთა საჭიროება საჭიროველოში პირველ რიგისთვის აკაკისს დროს განჩნა, XIX საუკუნის 70-იან წლებში. ამასთან პირველი სიტყვა ხალხის სასაუბრო მეტყველებიდან არის აღებული, ხოლო ნიკო ნიკოლაძის დამსახურება ისაა, რომ მან იპოვა ეს სიტყვა, მოხდენილად მიუსადავა ახალ ცნებას და ტერმინად აქცია იგი.

როგორც თვითონ მწერალი მოგვითხრობს, ის დიღხანს ეძებდა თურმე რუსულ „პოლოტის“ შესატყვისს ქართულ ენაში. ამ ძიების დროს ერთხელ მას თვლილი მოუტრავს, როგორ კერავდა ღვინამისი ახალ საბანს და

ზედ მთელ სიგრძეზე ფერადი ძაფებით პარალელური ხაზები გაყავდა. ამ ხაზების დანახვაზე ნიკოს ძამიწვე რკინიგზა მოაგონდა და თითქოს წინასწარ იგრძნო, რომ სასურველ პასუს მიიღებდა, ღვინას ჰკიბთა:

— ღვდი, რას აკეთებ?
— საბანს ვალიანდაგებ, შვილო — უპასუხა მოხუცმა.
— საბანს ალიანდაგებ? — წუთით დაფერდა მწერალი და შემდეგ აღტაცებით შესძახა: — ექვრე! ლიანდაგი... რკინიგზის ლიანდაგი!

ნიკო ნიკოლაძის რეკომენდაციით ამ სიტყვამ მართლაც ადვილად გაიყვანა გზა და საყოველთაოდ დამკვიდრდა ახალი მნიშვნელობით. შედეგობში ამ სიტყვისათვის სწორედ ეს მეორეული მნიშვნელობა განსაძირითადა, მისი ძველი მნიშვნელობა კი მიიჩქმალა.

მეორე სიტყვა **ორთქლმავალი** მწერლის მიერ შექმნილი კომპოზიტია. თუ რამდენად მოხდენილია არის იგი შედგენილი, ამას მოჰქონს თუნდაც შემდგომში ამავე ყალბის მიხედვით წარმოქმნილი არაერთი სიტყვა: **ელმავალი**, **თბომაჯალი**, **თვითმაჯალი**, **ატმომავალი**, **მთვარემავალი** და სხვანი.

ნიკო ნიკოლაძის ვაჟს, გიორგის, რომელიც შესანიშნავი მწერალი — მათემატიკოსი და კარგი სპორტმწიფე იყო, ეკუთვნის ღღეს კარგად ცნობილი რამდენიმე შედევრი და სპორტული ტერმინი, როგორცაა: **განტოლები**, **ტანვარჯიში**, **მსაჯი**.

საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ მეცნიერების მრავალ დარგში ქართული ტერმინოლოგია მხოლოდ თბილისის უნივერსიტეტის დაარსების შემდეგ შეიქმნა და ამ საქმეში განსაკუთრებული წვლილი შეიტანეს ჩვენმა გამოჩენილმა მეცნიერებმა. საჭიროველს ტექნიკურმა საზოგადოებამ 1920 წელს გამოსცა რუსულ-ქართული ტექნიკური სიტყვიარი, რომელიც 1921 წელს მეორედ გამოიცა. ამ ლექსიკონში პირველად გვხვდება ღღეს ჩვენს ყოველდღიურ მეტყველებაში დამკვიდრებული ისეთი სიტყვები, როგორცაა: **ღვინი**, **სადვინი**, **ნაფორა**, **წნევა**, **წნეხი**, **ძრავა**, **ხრახნი**, **ხსნარი**, **სინჯარა** და სხვა.

დაახლოებით იმავე ხანებში შეიქმნა ისეთი ტერმინები, როგორცაა: **წყალობა**, **ყანაბაღი**, **ნაშობიბაღი**, **მევახდაბი...** **ფეხბურთი**, **ხელბურთი**, **ფეხბურთი**, **კალაბურთი**, **ოთხბურთი...** **კიდევ უფრო გვიან** განჩნა **ხუთწლიდი**, **ოთხწლიდი**, **შვიდწლიდი**, **ათწლიდი...** **დამკვირვებელი**, **დამკვირვებელი**, **დაკვირვითი**, **სტანანოველი**, **სტანანოვერი...** **შაბათობა**, **კვირაობა**, **აღმავლობა**, **განადგება**, **დადგენილება**, **ზეგემიითი**, **ახალგაბაღი**, **თვითკრიკი**, **თვითკრიკობა**, **გზაკვლევი**, **თესლბარუნდა** და მრავალი სხვა სიტყვა.

იმის მიუხედავად, რომ ხსენებულ სიტყვებს სულ რამდენიმე ათეული წლის ისტორია აქვთ, ბევრი მათგანი, მაგრამ ზოგიერთი შესახებ კი შეიძლება შეუძლია დამოკიდებულება, ვინ შექმნა, ვინ შემოიტანა ენაში, ვინ გაუთავდა გზა სალიტერატურო ქართულში. ასე, მაგალითად, ცნობილია, რომ სიტყვა **ახანია** შექმნილია აკადემიკოს

მიკოს ალექსანდრე ჩანელიძის მიერ, **მერგოლური** — აკადემიკოსი არხლო ჩიქობავას მიერ, **აღმა, განწყობა, განწყობილება** — აკადემიკოსი დიმიტრი უზნაძის მიერ, **მივლინება, შევხედულება, საშვეი (საშვი)** — პროფესორი ვუკოლ ბერიძის მიერ და სხვა.

შეკონსოლია, რომ ვამბობთ, უნდა გეგასხედვდეს, რომ ეს არ ნიშნავს სრულიად ახალ ძირის შექმნას, გამოგონებას; ახალი სიტყვა იქმნება ენაში უკვე არსებული მორფემებისაგან (ძირების) და ავიტყობისაგან, რომელსაც საკუთრივების მიხედვით ახალი მნიშვნელობა ეძლევა.

მაგალითად, **ნათ** ძირი ქართულში უსვოვარი დროიდან არსებობს (ნათ-ეთი, ნათ-ებ-ა და სხვა). ასევე ძველთავანევი არსებობს ა (**აღ**) ზმისწინი და სა ქროფესი, მაგრამ ადრე არ არსებულა ამ ელემენტების (პროფემების) შეერთებით მიღებული სიტყვა ა-ა-ნათ-ი, და რომც არსებულყო, რაღა თქმა უნდა, მას არ შეიძლებოდა ჰქონოდა ის მნიშვნელობა, რომელიც დღეს აქვს (ძველთავანევი არსებობდა სიტყვა სა-ნათ-ი, რომელიც იმავად ძირს შეიცავს). როცა საკუთრივ განხა სათანადო ტერმინის მოხაზვა, ერთხანს სადღეს გამოფენებინათ ძველი ქართული **წუშუშუა** (წუშუწუბი, წუშუწუბა) — წარმოშობით არაბული სიტყვა და გავიარდა ნიშნავს, მაგრამ ენამ ვერ იფარა ეს სიტყვა და ხალხში კვლავ იხმარებოდა დამახინჯებული რუსული სიტყვა (სიტყვა სიტყვა). ასეთ ვითარებაში აკადემიკოსმა ალექსანდრე ჩანელიძემ შექმნა ძალიან მოხდენილი, გამოსათქმელად ადვილი და მნიშვნელობით გამჭვირვალე ტერმინი — **ახანთი**, რომელიც იოლად გაიკავა გზა ხალხის მეტყველებაში.

იმავად ძირისაგან არის ნაწარმოები რუსული **закннгал-ка-ს** შესატყვისა **სანთებე** და **სანთა**, მაგრამ მათაც ვერც ერთზე ვერ ვიციკეთ, რომ საბოლოოდ დამკვიდრებულ იყოს ენაში. ამ შემთხვევაში, ჩვენი აზრით, უფრო სასურველია ვიხმაროთ ძველი ტერმინი — **ახანთი**.

ძველი სიტყვის განახლება და ახალი მნიშვნელობით აღდგენა, მისთვის კვლავ სიტყვის მნიშვნელობა ისეთივე დამსახურებაა, როგორც ახლის შექმნა. მაგალითად, სიტყვა **მივლინება** უძველესი დროიდანვე იხმარებოდა ქართულ ენაში და უბრალოდ „გაგზავნას“ ნიშნავდა. მისი ძირია იგივე **ვალ**, რომელსაც დღესაც წამდაუწუმ ვხმარობთ (მო-ვალ, წა-ვალ და ა. შ.), მაგრამ გაგზავნის მნიშვნელობით, მას დღეი ხანია, სხვა ძირი შეენაცვლა (გა-გზა-ვნა-ბი). როცა საკუთრივ განხა საპეციალური ტერმინის სახსარებრივად დავალებით დროებით სხვაგან ვაგზავნის აღსანიშნავად, ცნობილი ლექსიკონის ვუკოლ ბერიძის წინადადებით გამოიყენეს ზემოხსენებული ძველი სიტყვა — **მივლინება** და ამ სიტყვამ მართლაც იოლად შეიჭრა ახალი მნიშვნელობა, გაიკაცნა და მტკიცედ დასკვიდრა ჩვენი ყოველდღიურ მეტყველებაში.

ასეთივე მნიშვნელობის მოვლენა სიტყვის შემოტანა რომელიმე დიალექტიდან და სალიტერატურო ენაში დაფუძნება, როგორც ქართული ენის განამარტებით ლექსიკონის მთავარი რედაქტორი აკადემიკოსი არხლო ჩიქობავა აღნიშნავს, **ლიტერატურული** უზნარი სიტყვა მხოლოდ ამის გამო არალიტერატურულად არ ჩაითვლება; მრავალია ისეთი სიტყვა, რომელიც არ დასჭირვებია მწერალს და ამიტომ არ ჩანს ნაწერსა თუ ნაბეჭდვში, მაგრამ საკუთრივების შემთხვევაში იხმარს და სიტყვა ლიტერატურის ფაქტი გახდება იქვე დასახლებულია ამის მშენებელი მავალი: **ლილი** საბაბ განმარტებული აქვს, როგორც „ბაღის საქოვე ჩხირი“; გურიამის ისმარება ურბის ღერძის მნიშვნელობით, ქართულ-კახეთში საქოვეი დაზვის ნაწილს აღნიშნავს. ქართულ ტე-

ქნიკურ ტერმინოლოგიაში ეს სიტყვა გამოყენებული იქნა რუსული **вал-ის** შესატყვისად. მისგან ნაწარმოებული იქნა აგრეთვე **ვალთვა** (**ВАЛНИК**).

როგორც აკადემიკოსი ნიკო კვციბელი აღნიშნავს, მას სიტყვაზე ერთ-ერთი სამეცნიერო მივლინების დროს ქართლში, სფოფე კაპაბერი, ვაგონარია ცუდბა-ლახთა საერთო სახელწოდება — **სარგველი** და თავის საანგარში მოხსენებაში უზნარია იგი. მოხსენებას დიდი მცენერი ივანე ჯავახიშვილიც ეწერებოდა თურგმ. მას მოსწონებია ეს სიტყვა და თვითონაც გამოყენებია. ოღონდ, ოდნავ შეცვლილი ფორმით: **სარგველი**. შემდგომში ეს სიტყვა საყოველთაოდ გაერცვლა და დღეს ყველა ხმარობს.

დაახლოებით ასეთივე ბედი ეწია **შინაბერას**. ეს სიტყვა ქართლში ჩაუწერია აკადემიკოს შოთა ძიძიყვით და შეუთავაზებია იგი მწერალ კონსტანტინე გამსახურდიასთვის, რომელმაც სალიტერატურო ენაში დამკვიდრება ეს სიტყვა რუსული **старая дева-ს** მნიშვნელობით, რუსული **старый холостяк-ის** შესატყვისად ბოლო დროს დამკვიდრდა ასევე ქართლში კვლავიან აღებული სიტყვა **ბერბეა**, რომლის შემოტანა სალიტერატურო ენაში მწერალ ვიოტივი შატერაშვილის დამსახურებაა.

მოხდენილი დიალექტური სიტყვებისა და ძველი ქართული ტერმინების შემოტანა-აღდგენისათვის დაუცხრომლად ზრუნავდა მწერალი-აკადემიკოსი კონსტანტინე გამსახურდი. მან აღადგინა საბას ლექსიკონში დადასტურებული სიტყვა **ჭავეზი**. მასვე ეკუთვნის მოხდენილი კომპოზიტი **დიდოსტატი** (გერმანული „გროსმასტერის“ ბალად) და სხვანი.

როცა სამკითხველმა გამოკითხა სიტყვების შესახებ ვაუტობობა, არ შეიძლება ცალკე არ გამოვყოთ ერთი ჩვეუი, რომელსაც შემოკლებული სიტყვები შეადგენენ. სიტყვათა შემოკლებულ ანაბეჯიბურთა ფართოდ გავრცელება რუსულ ენაში სამკითხველს ხელსუფლებების პირველ წლებში და რუსულს გაკლნით ქართულშიც მოიკლდა ფეხი. შემოკლება სხვადასხვა სახისაა: ზოგჯერ შემოკლებულია პირველი სიტყვა, მეორე — არა (ელნაოთურა — ელექტრონი, ნათარი, კოვკავშირი — კომუნისტური კავშირი, კოპოვკავშირი — პროფესიული კავშირი, კოლმებრენ — კოლექტიური მეურნე, კოლმებრენია — კოლექტიური მეურნეობა, რამაწრე — რამაპტური წრე და სხვანი); ზოგჯერ პირველი სიტყვის ფუძე სრულად არის წარმოდგენილი, ხოლო მეორე შემოკლებულია (ქალაქკომი — ქალაქის კომიტეტი; აირჩინალი — აირის საწინააღდეგო და სხვა); ზოგჯერ ეს ორივე (ან მხოლოდ) სიტყვა არის შეკვეცილი (**აღვლელი** — ადგილობრივი — კომიტეტი, **სარგველი** — პროფესიული კომიტეტი).

უნდა აღინიშნოს, რომ ამგვარი შემოკლებული სიტყვები ქართულში შედარებით მცირე რაოდენობით გვქვს. ჩვენი დროს ვხვდებთ აგრეთვე შემოკლებულ პირველი ასრების მიხედვით (სსრკ — სასკოთის სოციალისტური არსებულებების კავშირი, ალკ — ახალგაზრდათა ლენინური კომუნისტური კავშირი და სხვა), მაგრამ წარმოდგენის ისინი მანკე ვაშლიად იციხებოდა. ასე რომ, შეიძლება ითქვას, სიტყვათა შემოკლება ქართულ ენისათვის მანკეცმანკე დამახასიათებელი ხერხი არ არის. ამგვარ შემოკლებებთან ფართოდ გავრცელებული მხოლოდ მცხი — პოლიო-ელქტრო სადგური (ზაქსი, რომანესი, აწესი, ხობაქსი, გუმბაქსი, სე-ბურაქსი და მრავალი სხვა).

შურაბ ვუშვანიძე,

ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.

ნელა-ნელა, მწყობრად ეშვებოდა წეროების გუნდი ძირს. კვეცი მოიხანდა ჭაობით გარშემორტყაბი ტყე, მაყვალსა და გვირგვინს ბუნებრივად. გუნდის წინამძღოლმა შეთავაზებულად აღვილი, სადაც უნდა დაბინავებულიყვნენ. ეს იყო შაბი შარშანდელი ნახუდარი. ჭაობის პირას პარქეტები გამოჩნდა კიდევშემოქმედილი ბუდეები. ატყავა ერთი გნასია, ფრთების ფართუნი, გაისმა წინამძღოლის მკაცრი ყვირილი.

ყველამ თავისი ბინა მოძებნა. ნისკარტით უჭიდებოდნენ ხაესს, ბალახს, ფოთლებს. გამალებით მუშაობდნენ, ამოთვებდნენ ძველ ბუდეებს, შარშანდელი ბეიტები ახალს აყვებდნენ.

გავიდა ორიოდე კვირა. ბუდეში კვერცხები დადგნ. მერე ბეიტები დაჩვენეს, ბეიტები სასუნაევი გაუჩნდათ. დედა და მამა წერო ტყის ვადლმა მიფრინავდნენ, იქიდან ეზიდებოდნენ საზროლს შვილგნასათვის. თუ შშობილებს შეავიანდებოდათ, მოშვებულნი ბეიტები ბუდეზე გადმოვალდებოდნენ და ჭაობის ნესტიან ხაესს მიძინებდნენ. ყველა წერო გაყოფილი იყო თავისი შვილებით. მხოლოდ ერთი დედა წერო წუნდა: მისი უმცროსი ბეიტი ძალიან სუსტი იყო, წამოდგომა უჭირდა, თავს ვერ იმაჯერებდა, ძლივს დალასსახებდა. არც სხვა ბეიტები შეუძლებდა და ყვიდა, რაღაც უნდაურ ხმაზე გაკიოდა.

— ეს როგორი ბეიტია, ხა სახსზე გაკივითა! — უკვირდათ წეროებს, მარტამ დედა წერო ეკიდებოდათ და არაფერს ეუბნებოდნენ. ერთმა ბებერმა წერომ ვერ მოითმინა და უთხრა:

— ეგ შენი წლოები ბეიტე წოთი ჩიტებით წოვის, მისევედ, იქნება რაიმე სტაკია.

— წოთი, წოთი, — ატყობინდნენ ბეიტები, მოყავისფრო-მოწითალო თვალები დაატყობტეს, გრძელი ნისკარტები ააწყკანუნეს. გამხდარი ბეიტე ბუდიდან გაკვირვებულნი შესცქეროდა შაბი, ნეტავი რაზე იცინებს, ისეთი რა გაიკონესს. იმ დღიდან, გამხდარ ბეიტს წოთი შეარქვეს.

— წოთის სცივა, ცახცახებს, — უთხრეს ერთხელ დედა წეროს.
შეწუნდა დედა, ბუდეში ჩაუჯდა აკან-

კალებუ ბეიტს. ფრთებით ჩაფუთნა, მოეფურა.

— ნუ გეშინია, ჩემო პატარა, ჩემო ფეიკავ. ახლავე გაგათობ.

წოთი გაინაბა, ესიამოვნა დედის თბილი, ღუნღუნა უბე. ტეტილად ჩაქმინა. დედა წერო ცდილობდა არ განძრეულიყო, ძილი არ დაეფრთხო ბეიტისათვის. თავგამოდებით უკვლიდა, ელვლიავებოდა უსუსურ შვილს. წოთიმ თანდათანობით მოიკეთა, მუხლოც გაუმარტა, ფეხზე გამაბრუნებელი წამოვდა.

ბეიტები მალე წამოიზარდნენ. ფრენაც ისწავლეს. ხშირად იყრიდნენ თავს ტყის პირას. თამაშობდნენ, ყარყარებდნენ. განსაკუთრებით ცხვეკა უყვარდათ. გამოდებდნენ ლამაზ ფრთებს, მთელი ტანით შეიხრებოდნენ და წრეს უკვლიდნენ. დაფრინავდებოდნენ, დაიწყებოდნენ, ერთმანეთს ეჯობებოდნენ ცხვეკვით. შემდეგ ნელა-ნელა აფრინებოდნენ ჭაობის თავზე. მაღლიდან გვიანობამდე ისმოდა მათი ყარყარი.

დადა დრო, როცა ახალგაზრდა წეროები სასუნიც ცხვეკავ უნდა გასულიყვნენ. წამოხრდილი ბეიტები დიდხანს ემზადებოდნენ ამ დღისათვის. ბებერი წეროები მათ ახალ-ახალ იღეთებს ასწავლიდნენ. ევის ცხვეკაც მოეწონებოდათ, აქებდნენ, ამხნევებდნენ. ცხვეკის დროს ახალგაზრდა წეროები მეგობარს ირჩევდნენ და მერე შორეულ მხარეში დასაზამთრებლად დაწყვილებულები მიფრინავდნენ.

— ხედავ, რა კარგად ცხვეკავს თათა წერო, ფრთებს ლამაზად შლის, კოხტად ირჩევა და ფეხებს წკიაავს, — ჩასჩერუნდა დედა წოთის და თან უბეატა: — შენც გადი და იცხვეკე, მეგობარი იარი ჩიე, სულ ასე მარტო ხომ არ უნდა იხეტიალო?

— ცხვეკა რომ არ ციცი, დამციხებუნე, — დაიჩივლა წოთი.

— იქ რომ გხვალ, ფეხები თავისთავად აცხვეკდებმა, ფრთებით თავისთავად გაიბრუნე, — გაამხნევა დედა.

წოთი ბეიტე შევიდა მოცეკვავეთა წრეში. კვირ გაუბედავად გამალა ფრთები, ფეხები გაწვართა და მთელი ტანით შეიხრა. თანდათან გათამაზდა, ფრთების მისხდნილიად იქნედა. მაღალ ლამაზ ფეხებს წკიაავდა, ყელს კოხტად იღე-

რებდა, ყელყელობოდა. უხდებოდა ცხვეკა ტანთხელ წოთის. ბებერ წეროებს მოეწონათ მისი ცხვეკა, მხარბულად გაყვიოდნენ: — ერთი ამ წოთი ბეიტს შეუედეთ, რა კარგად ცხვეკავს, თავი რა კოხტად უჭირავსო.

მოცეკვავე წოთის მოყრძალებით მიუახლოვდა ყველაზე ღონიერი ახალგაზრდა წერო, ყელი მოიფრია და ფრთების რჩვეით რამდენჯერმე გასრ შემოუარა, მის პირდაპირ დადა და თვალბინი ჩახედა.

— მიმეწონე, დავმეგობრდეთ, ჩემთან არაფერი გაგიჭირდება, — უთხრა და ძლიერი ფრთებით შემოხვია. წოთი წყნადა შეხება, თავი მეკრულზე მიყარუნდა. ასე დამეგობრდნენ ყველაზე სუსტი წოთი ბეიტე და ყველაზე ღონიერი კავა წერო. ამ დღიდან ისინი სულ ერთად დაფრინავდნენ.

საფრეული რომ მიიწუნა, თანდათან აფრინდა. ფოთლებმა ფერი იკვივლეს. შემოდგომა დადგა. წეროებსმა ჭაობისპირას თავგურგას მოუწიურეს, შორეული გადამფრენისათვის იწყეს მზადება. ჭაობის თავზე გვიანობამდე გაისმოდა მათი ყვირილი. წოთი წერო მზადმა თავისი მეგობრის გვერდით იყო, მხარბულად, უსწრუნველი. თვალბინი უწყურინავდა, ფრთებით უჭირავებდა.

ერთ დღეს კავა წერომ წოთის უთხრა: — ჩემო მეგობარო, უკვე დადგა ვადამფრენის დრო. წინამძღოლად მე ამირჩიეს. მიმეშავე, ალბათ, მალე გაფრინდებით.

— ვეცდები ძალა მოვიკრიბო და არ მაიოჯრებო, — დაიამედა წოთი.

ორი დღის შემდეგ წეროების გუნდმა ჭაობი დატოვა. მწყობრად აფრინდნენ მაღლა, სულ მაღლა, ერთმოთირის გვერდით, სამკუთხედად გამწყრებულნი. აუნქრებულად მიფრინავდნენ, ძალღონის სწავლებდნენ. დროდადრო გაისმოდა წინამძღოლის მკაცრი ყვირილი, რომ ყველას მტკიცედ დაეცვა ფეხების წესები.

წოთი პირველ ხანგნში მარჯვედ მიაცხვებოდა თავის მკობრად, მაგრამ შემდეგ დაიღალა, ძალა გამოუღალა და თანდათან ჩამორჩა. წინამძღოლმა შეინახა, მაგრამ მა ექნა, უფლებმა არა ჭქონდა გუნდის წინამძღოლბობა მიეტყუებინა და დადლილ მეგობარს ამოსდგომოდა

მხარში განკარგულა ვაისა. — მიხედვით დაუკლურებულ წიოსს. წეროებმა რიგრიგობით შეაშველეს ფრთები. ასე ატარეს ერთხანს. მაგრამ მალე სახარალოს სულ გამოვიდა ძალა და ძირს დაექვა გამბარ წიოსი ქარი ჰაერში დააფრთხილებდა. წინამძღოლი ხელავდა, რა განასაზღვრავ იყო მისი მეთობარი, მაგრამ უნდა შევიკებოდა მეგობრის დაღუპვას. ქვეით ტოლი გარშემორტყმული ცისფერი ტბა ლითონგვანა ქარი წიოსის ტბის ნაპირისაკენ მიატანებდა. რამდენიმე წუთიც და წერო ქვიშაზე დავცადილხანს ვედო გაბრუნული, გონდაკარგული. როცა გონს მოვიდა, ცას გახედა. თვალთ მიჰქრა — შორს, ძალიან შორს, სულ მაღლა მწყობრად მიფრინავდა წეროების გუნდი. თავი უღრმოდ ასწია, მიმოიხილა. შენიშნა, რომ ტბის ნაპირას ნავეთმა მეთევზეები ტრაილებდნენ, კალათებით თევზებს ეჩიდებოდნენ და ქვიშაზე ყრიდნენ. წერომ ამდენი თევზი ერთად რომ დაინახა, შეფრთხილდა, წამოდგომა სცადა, ფეხები ძივით აიართა. სიარული უჭირდა, ლას-ლასით მუხახლოვდა დასვაჯებულ თევზს. ის იყო ნისკარტი მომბარჯვა, მაგრამ შეჩერდა. გაახსენდა — ის და მისი ძმა დედამ პირველად რომ გუგუდა სანადიროდ გაფრთხილდა: იცოდეთ, რაც უნდა გაგიჭირდეთ, შიმშილით სულიც რომ ძვირბოდეთ, არ მოიპაროთ. ქურდობა მტყნისობააო.

წიომ ბარბაციტ დაიხია უკან. ფეხზე ძლივს იდგა პირში ნერწყვილიმდგარი. თვალმოპორობელიც დასცქეროდა მის წინ მოფარხასლე თევზებს. მეთევზეებმა მანინვე შენიშნეს წერო.

— საწყალო, ალბათ თავის გუნდს ჩამორჩა, — თქვა მოხუცმა მეთევზემ.

— ეტყობა, მშვიერცაა, რა ხარბად დაკურებს თევზებს, — თქვა მეორემ.

— მშვიერი თუა, ჭამოს, ვინ უშლის, — გაიციან მოხუცმა.

— ქურდობას თაკილობს, ჩვენგან მოელის გამასპინძლებას, — ჩიალაპარაკა წყალში მუსხამდე ჩააღრმავა ბიჭმა, რომელიც მეთევზეებს ესმარებოდა.

— წეროს თევზი უყვარს, — თქვა მოხუცმა და ერთი მოხრდილი თევზი მოისრილა, წეროს წინ დაუგდო. წერომ მოხუცისკენ გაიხედა, მერე თევზს დასწვდა და სწრაფად გადასასწავა მოხუცმა მეორე თევზიც გადაუგდო, მერე შესამე მეთოხე... წერო კარგა შეჩარდა. კოტხანს გაყურსული იდგა, მერე დაიძრა და კოტლივით წავიდა ტყისკენ. დამე იქ გაათუნა. ინათა თუ არა, ისევე ქვიშა შეიკვნიშნებდა. ისევ იმავე ადგილას დიდგა უყუ-

რული თვალებით გაყურებდა ნავეთთან მოფუსფუსე მეთევზებს.

— ხელავ, ის წერო ისევ მოხუცა, — უთხრა საქმეში გართულ მოხუც მეთევზეს ბიჭმა.

— მოხუცა და ჩვენც აქა ვართ, — გულშია მოხუცმა. ნავედან თევზით სავსე კალათა ბიჭს მიაწოდა. ბიჭმა კალათა წეროს წინ დააპირქვა. წიომ შეიხრა, ბიჭს შეხედა.

— მიეცი თევზი, რაღას უყურებ, ხომ ხელავ, თვითონ არ იღებს, — დაუქმას მოხუცმა ბიჭს.

ბიჭმა ლიფსიტას დასტაცა ხელი და წეროს წინ დაულო წიომ თევზი უცებ შევლავა. ბიჭმა მეორედ მიაწოდა თევზი. წერომ ისიც შესასწავა, შემდეგ კიდევ რამდენიმე ლიფსიტა შეტემა, და ნელ-ნელა დაიძრა.

— ეტყობა, ფეხიც მორჩენია, ისე აღარ ცოტლობს, — თქვა მოხუცმა. — შენ მგავს უყურე, ამა თუ ქურდულად წასწვლავს თევზს. დგას და ელოდება, როდის მივარბევთ.

— რომ არ მივარბევთ, ნეტავი რას იზამს? — იკითხა ბიჭმა.

— ხვალაც თუ მოვიდა, მოდი, თევზის მიცემა დაუგვიანოთ, რომ გაბეზრდება, დაუკითხავად აიღებს, ამა რას იზამს.

წიომ წერო შესამე დღესაც ეხტებრა მეთევზეებს, ისევ იმ ადგილას დიდგა. სადაც წინა დღით იდგა. მეთევზეები მის ცხვირწინ ცლიდნენ თევზით სავსე კალათებს, თევზს კი არ სთავაზობდნენ. წერო ლოდინით დაიღალა, აიწუხა და მეთევზეებისაკენ ნაღვლიანი თვალებით იყურებოდა.

— ცოლია, — თქვა მოხუცმა. — ხომ

ხელავ, რომ დაუკითხავად არ იღებს, აიღე და რამდენიმე თევზი მიეცემა თვისი, დაინახურა.

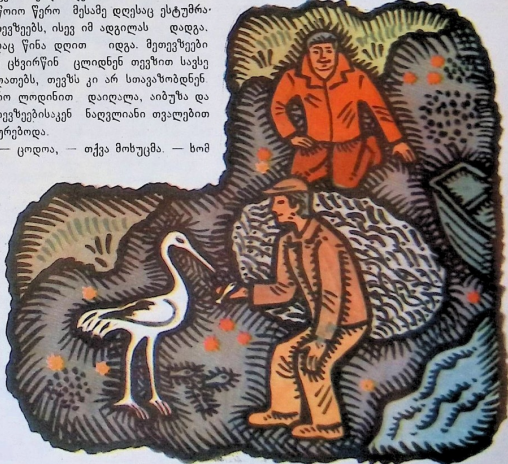
ბიჭმა სამი ლიფსიტა აიღო და წიომ წეროს წინ დაუწყო თან მიუღებრა... ყოჩად, ქურდობას რომ არ ეისრულოთ და პატრონას ლუქმას ელოდებო.

— არა, მაინც რა მოთმინება ჰქონია, ადამიანს გაუჭირდება მაგდენ ხანს ლოდინი, — გაიქნია თავი მოხუცმა.

ასე კვებავდნენ მეთევზეები წიოსს ყოველ დღე. როცა აცივდა და ყინვები დაიჭირა, წერო ერთ ქონში წაიყვანეს და სამართი იქ გაატანებინეს, წიომ მთელი დღე მეთევზეებს არ შორდებოდა. განსაკუთრებით ბიჭს დაუმეგობრდა. სადაც კი ბიჭი ღაჯდებოდა, ისიც მის გვერდით დევსადებოდა თავის მაღალ ფეხებზე.

როცა გასაფხულდა და წეროების დაბრუნების დრო მოვიდა, გაკვირდა ტბის პირას, შედგებოდა კოლბოსზე და დიდხანს გაყურებდა ლურჯ ცას. მოუთმინებლად ელოდა თვისტომთა გუნდის გამოჩენას.

ჩემი მეგობარი ძლიერია, ღონიერია, აუცილებლად მომძებნის ასალ ბუდეს ავიშენებთ, შეიღებს დავწრიდო. ერთად ვიფრენთ... — ფიქრობდა წიომ და ცის ტატნობს თვალს არ ამორებდა.

ზნაოზი ანჯანი

თავმოყვარობა —

საკუთარი ღირსების გმონება, როგორც პრფუის საკუთარი თავისადმი ირავლი მყოფთა პირის მიმართ განსაკუთრებული პატივმოპოვება.

სბკლასო მოთხის კარი იხებით სიძლიერით გაჯახუნდა, გემონებოდა სასტარტო რეკოლდებით გახროლესო. ლიდა რომ გარეთ გავარდა, მაშინ მოაჯახუნა კარი ასეთი ძალით თუ ორბარი ქარი დაეხმარა, არ ვიცო, ეს კია, რომ ხმა ძალზე ძლიერი გამოვიდა. რამდენიმე წამი ისეთი სიზუმე ჩამოვარდა, როგორც მთელი ამ ბოლო გავეთლილზე არ ყოფილა...

შემდეგ ხაზუმე შერია, აზრით... — გაიხმა ზარი. ესეც სტარტი იყო. მერვეკლასელები აჩქარდნენ. უმეტესობა ფაიფუცით ჩაყარა ჩანთაში წიგნები, რვეულები, კალმუ-სტრები და ქაისიდან გასვლა იწყო. უმეტესობა კი ჭერ კიდევ ფიქრობდა მომხდარ ამბავზე და არასდ არ იჩქაროდა.

მათ შორის, გარდა ლიტერატურის მასწავლებელ ანნა ივანოვნასი, ლენა და ბორისიც იყვნენ.

— თქვენ რა, დაურუდიდით? — დაუყვარა მათ სანკამ, პირველთა-ნივთოსანმა სიმაღლენე ტოშაშვილმა. მან პირველმა ჩაჩურთა თავის სპორტულ

ჩანთაში სასწავლო ნივთები და ახლა დაქოილი მოტოციკლეტით კრობდა.

— ზარია, — გაიმეორა გაფიქრებული ანნა ივანოვნამ, — წაღით, გასივრებით, — თვითონ კი ადგილიდან არ დაძრულა.

— სასიეროლე! — სანკამ ღრიალითა და გრიალით, როგორც მოტოციკლეტმა შევუღ კედელზე, ჩაუჭროლა მერხებს, დაფხს და უკავალდა ვაქრა კარის იქით. დანარჩენები წინასტარტო პოზებში გაირიხდნენ, თან მოუთმენლად შებუყრებდნენ ლენას და ბორისს.

— ვისაც არ ანტერებსებს, შეუძლია წვაღდეს, — ხმადაბლა თქვა ლენამ. — ჩემი აზრით ეს უნდა გავარკვიოთ, ასე რატომ მოხდა.

— იო, მე მუსიკა მაქვს! — გაახსენდა ერთ ვაგონას და უკანმოუხედავად დატოვა კლასი.

— დედაჩემი ისედაც ყოველდღე მეჩხუბება, რომ ვაგვიანებ შინ მისვლას, — წიაბურტყუნა მეორემ და კარი ფრთხილად მიიხურა.

იმით კიდევ რამდენიმე მოსწავლე მიხედა: ვარკში, რეპტიცია, საშეფოებინა შეკრება გვაქვსო...

ანნა ივანოვნაც წამოვდა, მაგრამ მერე დაფიქრდა და ბოლო მერხზე დაჯდა...

რა მოხდა კლასში რამდენიმე წუთის წინ? ლუდამ მეზობლად მჯდომ ვაგონას თავსზემთ ბორის ბართით გაუწოდა. ვაგონა დაფისიკენ ზურთით შემობრუნდა და ვერ შენიშნა, როგორ გაჩნდა მის ვეერლით ანნა ივანოვნა.

— შეიძლება მე გავწიო ფოსტალიონობა? — ჩაიციხა მასწავლებელმა და ხედე გაიწოდა, — ჩვეულუბრივი, სავაგელო თუ ავია?

ლუდამ სასწრაფოდ წაიღო ხელი მერხს უფან და წამოვდა. სახეზე თითქოს ტყალემა გადაღობინა: ვარდისფერი, თეთრი, ისეც ვარდისფერი, ისეც თეთრი... პირველთა-ნივთოსანსა სანკა ამას ყველაფერს ხედავდა გვერდიდან და უჩურჩულა:

— შეტამ! ლექვა დაგავიწყდა? ამ, პირში და გათავდა!

— მომიტე, — დაუნიებით გაუმეორა ანნა ივანოვნამ.

ვარდისფერი ტალა ერთხანს შეჩერდა ლუდას ლოყებზე, მერე ვაგონა აიღწა, ღრმად შეისუნთქა მარცხა, და კრიბი არ დაუძრავს, ისე ეცა კარს. კარმა კი ისეთი ხმა გამოცა, თითქოს სასტარტო რეკოლდებით გაისრულილ...

ანნა ივანოვნა უხმოდ იჭდა ბოლო მერხზე და ფანჯარაში იუურებოდა.

— ჩემი აზრით, ლუდა იმემა დამნაშავე, — დაიწყო ლენამ, მაგრამ ბორისმა შეაწყვეტინა: *აქვე*

— ჩემი აზრით... .. ლენამ შეაწყვეტინა: აცულე ხალხს აზრი გავიწყდა. შენ ჭგულოვანი ხარ, მოასწრებ.

— ხალხნო, თქვით რაზე. დაიწყეს კამათი.

— ცხადია, ბართები გავეთლილზე — ეს არც თუ მანქანაში... მაგრამ ბართის წარმოება არც თუ... — შენ ნუ მივდ-მოვდები, თქვი პირდაპირ, დამნაშავე თუ არა ლუდა?

— რა არის აქ გაურკვეველი? მე მავალითად, არავითარ შემთხვევაში პირად ბართს არ დავენებებდი. ვინდა ღირსებებს მყოფობა, ვინდა რაიონის განათლების განყოფილების გამგეს. და, აი, ლუდასაც თავმოყვარობამ რა აქენივია...

შავშეშინი ცილობდნენ თვალთ არ გაესწორებინა ანნა ივანოვნასათვის. ის კი ისევე იჭდა ბოლო მერხზე და ლუდა.

— ყოჩაღ, ლუდა! ვის-ვის და მავს თავმოყვარობა არ აქლია!

— კი მაგრამ რაღაზე ვაიქვ? იმეც შენი თავმოყვარობა...

— აბა შენს თავმოყვარობას შეხედილენ, ვინაველი, რასაც იხამედი. — მე, როგორც სანკამ თქვა, ამ, და გადავტოვალადი.

— აი, თქვენ ამბობთ: „სიამაჟი“, „იღირებე“, „თავმოყვარობა“...

— ფიქრთან დექვა ლენამ, — კარგია ეს თუ ცუდია?

— კარგია, აბა რა!

— მაგალიც ცუდი არაფერია!

და, აი, ახლა, როდესაც ბავშვებმა ნამდვილი კამათი დაიწყეს (ასე ხდება ყოველთვის, როცა სამიონსპირა აზრები ეჯახება ერთმანეთს), ჩვენ დროებით დავტოვოთ ისინი და თვითონ ვიმსჯელოთ ამაზე.

მამ ასე, კარგია თუ ცუდია, როცა აღმინანი თავმოყვარება?

— გაანინა, როგორ გავიკოთ თავმოყვარობა, — შენიშნავს ფრთხილი მკითხველი.

— თავმოყვარობა, — ვუპასუხებ მე, — ეს ვახლავთ საკუთარი ღირსების გიონობა.

— მერე და ეს ხომ დიდებულა!

— იტყვი სულწასული კითხველი.

— მასტავი, სიტყვა შევაწყვეტინე. მე განავაგებო: ღირსებები, შერწყმული საკუთარი თავზე ვარტმთა აზრისამდე იქვენულ დამოკიდებულებასთან. აი, რას ნიშნავს თავმოყვარობა.

— აი, თურმე რაში ყოფილა საქმე! — გაურკვეველად ამბობს სულწასული მკითხველი. ფრთხილი და ლუმა.

იმედოვნებს ორივე ფიქრობს. ნამდვილად ღირს ამაზე ფიქრი. თავმოყვარეობა — აღმართური ხასიათის ერთული თვისებაა. იგი შეიძლება იყოს კეთილი და ბოროტიც. — გაჯანია, რამდენად არის გამოხატული, გაჯანია, რა მხრივ არის მიმართული. თუ იგი მოერია კაცს, უფოოდ ჩამოაშორებს ადამიანებს, პატივმოყვარეობას და მარტოობაში ჩაქცევს. რიგორც იტყვიან: „ასეთი კაც პატივმოყვარეობა ღრწინის... თუ კაცი თავმოყვარეობას მთლიანად დაჰკარგავს, იგი უნებისყოფი, გულგრილი, მოღუფებული ხდება. ასეთზე იტყვიან „ცოტადენი თავმოყვარეობა მინებ ჰქონდესო...“

— ან სწორედ მაგაშია საქმე! — ერთხანად წამოგონება ხუხლსწრაფი მკითხველი. —ზეზიანიეი ყოველთვის იმას მგინიინება: „არავთარი თავმოყვარეობა არ გაჯანია, თორემ მთლად უტვიწო ზომ არ ხარ, დღეური სამიანებთ რომ გაქვს გა-

ტენილიო?!“ — იეს დღეურშია მაქვს სამიანები, ბები, — თორემ შეიძლება ზუთოსანიც ვარ“. ის კი ისევ თვინას გაიძახის: „აბა რა გელაპარაკო, ქეუა გაქვს, მაგრამ თავმოყვარეობა კი იოტის ოდენაც არ მოუცია დღეურის, სამოსნობისთვის თავი ვერ დაგიღწევია“.

— სამოსანი ხარ და იყავი, — ექიდღწერა შენიშნავს ფრთხილი მკითხველი ხუხლსწრაფს, — ოღონდ სწორად აირჩიე მიმართულება. სად შეტოპე? რა შუაშია აქ ბებიაშენი?

— ერთი წუთით, ბავშვებო! აი, ხომ ხედავთ, ჩვენი კამათიც ღამის არის ჩხუბში გაღაზარებს. დროა კლასში დავბრუნდეთ და ვნახოთ, იქ რით დამთავრდება?

იქ კვლავ გრძელდებოდა! — მარტო თავმოყვარეობით შორს ვერ წახვალ. საჭიროა თავშეკავების უნარიც გამოიმუშავო.

რას ავიგონებოთ: „თავმოყვარეობა“. კაცს საკუთარი თავი უყვარს,

დედამწიწკაზე საკუთარი თავის მერს ვერკავის და ვერაფერს ვერ კანწევს...

— შენ ერთმანეთში ვერცხვ თავმოყვარეობა და თავმოყვარეობას სულს რაზეა?

— მე საერთოდ არ შემიხის, რატომ გავარდა ლეტკა კლასიდან და მღუღღრულიყვი?

— შენ ზომ არ წყავიეობხვს მისი პარათი. იქნებ რაზე ისეთი ეწერა! — არა მერინია. — მეკვანდებ თქვა ბორისმა, რომელიც აქამდე ხმის ამოუღებლად იქდა. — არ ფიქრობთ, რომ ჩვენ ახლა პიროვნების თავმოყვარეობას კი არა, უკვე მის ღრწინას ვეზებთ? ქალიშვილის ღრწინებს. მართალია, რაინდობის დრო წვიდა, მაგრამ წესიერება ჭერ არავის შეუძვლია.

— სხვათაშორის, ტატიადა სწერდა წერილებს ონგენს, — გადაწყვიტო ცოდნის გამოშვებურება რომელიც ბიქმა.

— ოი, აღარ შემიძლია, ბოკა — ონგენი...

პირველად არც ერთ რიცხს არ უნდალა ნულთან დამეგობრება.

— ნეტავი რას წარმოადგენს! ერთი უშეიღო ჩამრგვალულებული ბრიყვი ნული ხარ და მეტი არაფერი. აბა, წილი, გზას ბარაქა დააყავი! — ასე გამოითათხა ყოყიჩა ცხრიანმა ნული და გაწილებული მიატოვა.

— ჰა, ჰა, ჰა, — სიცლისასავა კინაღამ გაიგებდა რეიანი, — ჩემთან მოტმასხედა გნებავს? არ იცი გინა, რომ მე თითქმის იმდენივე დღეებულემა მაქვს, რაც ცხრიანს?

ამგვარმა აბუჩად აგდებამ ნული ძლიან დააღობა.

მერე ისევ გამბედლობა მოიკრება და ცელოებით შემართულ შედიანს შესთავაზა შეგობრობა.

მაგრამ შედიანმა პასუხის ღირსად არ ჩააგდო.

ნული მწარედ ატირდა, სლუკუნით მიაღდა ექსისანს და ბედი ახლა მასთან სცაღა.

ექსისანმა აგდებულად მიგვით:

— მე რომ მიწოდდეს, ცხრიანიც კი შემბძლია ვიყო, ამისათვის მხოლოდ ყირაზე დაგდებამა საჭიროა და შენთან შეამხანაგებებს მოხუც?

ასევე გამოაპანდურეს ნული სქელა ზუთისანმა, ქაბგურებანმა ოთხინამა, წყლკეიანამა სამიანმა და კუდიანმა ორიანმა.

შოდა, სწორედ იმ დროს, როდესაც მთლად იმედგარეშებული და სასოწარკვეთილი ნული ციკაბო კლდიდან

მოაქვს თავი. დავუმტკიცოთ, რომ ჩვენ ერთად იმაზე მეტი ვართ!

ასე შეკავშირდნენ ერთიანი და ნული, და ათად იქცნენ.

როცა დანარჩენმა რიცხვებმა შენიშნეს, რომ ერთიანი და ნული უკვე თითოეულ მათგანზე მაღლა დიდებენ, ბრაზით, შურითა და ბოღმით აიქსნენ. მათ მთელ დღეებზე დაიწყეს ნულბის ძებნა და მოძიების კიდევ.

განაღდა თუ არა ნულის წყალობით ცხრიანი ოთხმოცდაათი, ცხვირი უწინდელზე კიდევ უფრო მაღლა ასწია. დანარჩენი რიცხვებიც ასე მოიქცნენ. მათ დაიკვდა დაუწყვეს ერთიანსა და ნულს, რომლებიც ახლა ისევ გაიცლებით დაბლა დიდგნენ სხვებზე.

ნულმა თავისი დაიკო ამოიყენა გვერდით და სამეფო ასი გახდა.

დიდმა რიცხვებმა თავიანთი ნული მასწინე გაგზავნეს დების, დედების, დიდების, მამიდების, ბიცოლებისა და ბებუების მოსაყვანად.

მას შემდეგ გაჩაღებულია რიცხვთა შეკიბორი ყველაზე მეტი ოდენობის ნულისათვის, რომელსაც დასასარული არ უჩანს, რადგან ქვეყნად ურიცხვი ნულია.

დავკრებას ამიერბდა, ერთიანმა ჩამოთარა და ჰკითხა:

— რა გატირებს, ძვირფასო ნული, ხომ არაფერი იტყინე?

ნულმა უამბო, რა ბოროტად მოექცნენ მის დანარჩენი რიცხვები.

ერთიანმა ნულს ხელო გადახვია, ნახად აკოცა და ასე უღობა:

— მოდი, ერთად ვიყოთ, ბოლოს და ბოლოს ბევრი არა დამაყვლება რა, ვინდაც, ნულად ვაღვიქციე. დიდი რიცხვები შეუ აგვლებით მეკურბიან. განსაკუთრებით ბაქა ცხრიანს

— არა, მისმინეთ ერთი წუთითი მასხადამე ტატინა ღარინას თავმოყვარეობა არ აქონდა? ასე გამოდის ხომ?

— რა თავმოყვარეობაზე შეიძლება ლაპარაკი, როცა სიყვარული... ანა ივანოვნა წამოიღო და სრულ სიჩუქში მასწავლებლის მაგიდისკენ წავიდა.

— რაკი ლიტერატურაზე ჩამოვარდა ლაპარაკი, ალბათ, მეც დამართავ სიტყვის თქმის ნებას. შეიძლება, ღენა? მას ასე. თქვენ, მართალია, შრომავადით, ჩემი სახელი არ გისხტებიათ, მაგრამ მე მესმის, მთავარ ბრალს ვისაც სდებდით. ოპ, რა მიუტყებულაა, როცა ადამიანს აიძულებ გაწილდეს, ხელიდან ართმევ ბართს, ახევა ხომ? მეც გეთანხმებით:

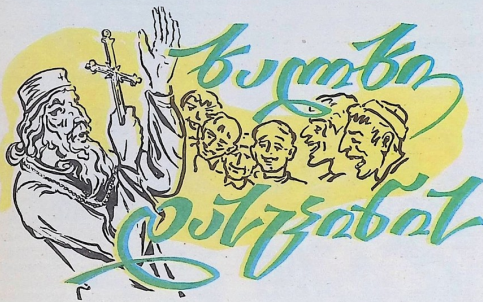
რაც მართალია მართალია, ამ საქციელში არაფერია მოსაწონი, მაგრამ ნება მომეცით, თქვენს ბრალდებას წინაშე რაიმე ჩვენი უკმაყოფილება ვიცნობთ ერთმანეთს, და თქვენ კარგად იცით, რომ მე სხვის წეროლებს არასოდეს არ ვკიობხლობ, — მეც ხომ მაქვს ჩემი ადამიანური, ქალური, პედაგოგის თავმოყვარეობა. მე ისიც კარგად ვიცი, რომ ღელა ავადმყოფურად თავმოყვარეა, თუმცა არ მეგონა... რაც იყო — იყო. უნდა გამოვტყუდეთ, რომ მიყვარს თავმოყვარე ადამიანები. მაგრამ თავმოყვარეობასაც აღწევა უნდა, რომ ყველა ჩვენთაგანისათვის იგი იყოს საყრდენი ძნელბედობისას და არა სასჯელი; ჩვენი ძალა და არა სისუსტე. თანხმბ

ხართ? მე მოხარული ვარ, რომ თქვენ მამზე ჩაფიქრდით. ახლა კი წავიდა და ღელას მოველაპარაკებო... თქვენ, რომ, უკვე დაუწერებდით ჩემსად... ნახვამდის.

ბავშვები წამოდგნენ. მაგრამ ამ დროს კარი გაიღო და გამოჩნდა სანჯა. იგი ძრავაგამართულ მოტოციკლეტს პავდა, რომელიც მძიმედ იძვრის და არც კი ეჭვობს, რა სიჩქარის განვითარების ძალა შესწევს.

— თავმოყვარეობამ მომიყვანა, — გამოიტლა სანჯა. ყველანი კამათობდნენ, მე კი... მე რა, ხანაზე ნაკლები რითი ვარ? და დახმინა: იცით, გარეთ ღელდა ტრისი...

3. პლასოვი

ქართულ ფოლკლორში, ხალხური სიბრძნის ამ ულვე საგანძურში, სწირავდ გვხვდება ანტირელიგიური მოტივებით გაჯერებული არაკი, სწადარი თუ ღვექი. თითქმის ვერ იპოვით ისეთ დეკორბას, წმინდანს თუ გუმაკეულს, რომელიც ხალხს თავისი ბასრი სიტყვებით არ გაუკენწლოს.

ამ თვალსაზრისით პირველ რიგში უნდა დავასახელოთ „ამირანის“ ქრისტიანიზებული თქმულებანი, რომლებშიც ქრისტე ღმერთი დეარძლიან და გულზედა არსებდა არის დახატული.

„ამირანის თქმულება“ ადამიანის გამბედაობისა და უღვევლობის უკდავი პიშინია. ამირანი იესო ქრისტესაც არ უშინდება და საჭიდაოდ იწყვეს მართლია, იგი ღმერთისა ჭიდილში ბოლოს და ბოლოს მარცხდება და კიდეც ისჯება, მაგრამ მორალურად მაინც გამაზრდელია. ამირანი საუკუნეობრები წამოიღებ გმირია. იგი ხალხთვის ეწეა და კვლავ ოცნებობს, ოღეს-

მე დაბრუნოს ხალხს უსისხლო პურის ჭამის დრო.

ამირანის გაუტყვლი სული ბეჭ ქართულ ხალხურ ნაწარმოებში ტრიალებს. შოგი ფოლკლორული გმირი „პატარა ამირანია“, ღმერთის აბუჩად იგდებს და სწირავდა „ჯიბრშიც“ უდგას. ასეთია, მაგალითად, მეცხვარე ლევენდის ღმერთი და ქრისტე“. ერთხელ იესო ქრისტე მამა-ღმერთის დავალებით ქვეყნს დასთავალიერებლად გაემზაურა. მთის ძირას მან დაინახა მწყემსი, რომელსაც ცხვრის ფარა ღრანტეში მოგვითვებინა და აძოვებდა. ქრისტემ მეცხვარე გადაფრთხილა: ფარა აქ ნუ გავს, თორემ, რომ გაადრდეს, დაგე-ღელებოდა. მეცხვარემ შემოუკახა: „ნეტავ უნ, საქმე შემოგლეჯიო; რა უნდა დამე-ღელოს, ამ მთვარეზე ნამი არ გავარდებ-ბა, მეც ამ თვესე მტეს აქ არ ვიწრები, შემდეგ სხვაგან უნდა წავასხა ცხვარიო. ავადრი რომ არ იქნება, ცხვარი აბა საიდან დამეხრჩობოდა“.

ქრისტე დაბრუნდა ღმერთთან და მოასხენა, მეცხვარემ მასხარად ამიგლო. ღმერთმა უკასუხა: გაავადრებს არ ვაპირებდი, მაგრამ, რადგან გაწყურება, ამალამ ისეთ ღვართქაფს დაეყვებო, ის საყოფადი ერთ ცხვრასაც ვერ გადარჩენის. მართლაც, ცაზე სადღრო ღრუბ-ღები წამოიშობლა, ელვამ გაკურა, გუმა-ქუხილმა იქურთობა, გააყურა. გაადრ-ღებდა, — გაიფიქრა მეცხვარე და ფარა ვაკეზე გაიყვანა. ცამ პირი მოხსნა, კოისპირული წვიმა წამოვიდა. მერე ღმერთმა ქრისტე ვაგზავნა, გამოიგე, მეცხვარე რა ღმერთია. ქრისტემ ცხვრის ფარაც და მწყემსიც უგებლად ნახა. აკი ამ მთვარეზე არ უნდა გაავადრებულყოიო, — ნიშნის მოგებით უთხრა მეცხვარეს. ჰო, მაგრამ შენ დამსინენ, ღმერთს ჩემი ამბავი მიუტანე და წვიმამ მიტომ წამოშემაპუნაო, — უკასუხა მეცხვარემ.

საინტერესოდ არის დახატული ხალხურ თქმულებებში ღმერთისა და ეშმაკის ურთიერთობა. ღმერთი ხშირად სუსტი და უღონოა და ეშმაკი მას აღვილად იმორჩილებს. ეს კარგად ჩანს ერთ სვანურ ლეგენდში: ღმერთმა გზაზე მგორავი ქვა გასტეკა, იქნადა საბოლოო გამოპირება და „ქვეყნის შემოქმედს“ ყველი ცვა. საბოლოო ადვილად მოვირის ღმერთის და დახრჩობა დაღუპრა. ოღონდ ნუ მომკლავ და რაც გინდა მოხვიო, — შეველდა ღმერთი. ამ საწუთრო სოფელი მომეცი, ან საუკუნოიო, — უკასუხა საბოლოო. ღმერთმა საუკუნო სოფელი დაუთმო. ღმერთი ამჯერად კი გადარჩა დახრჩობას, მაგრამ მშველც კი-ხარად წყალმა იმსხვეტაოა: „ღმერთი ძირად მიდილი და წყალში და იხრჩობოდა. ამ დროს მიქელ-გაბრიელის ანგელოზები იღლეშენ ამოუდგნენ და ღმერთი ზუჯით აწაფეს“.

ზოგიერთი ფოლკლორული ნიმუშის მიხედვით უმაკი ღმერთის ქვეას ახალის, მასზე გაცილებით მეტ კლდედა და მოხერხებას ამკლავებს. ლეგენდა, „როგორ განჩნდა ქვეყანაზე მთიანი და ხეები, მოგვიანდობისა: „ღმერთის დედამისმა ცაზე უფრო დიდი გაუჩნებია, ამ მოერგო ცა დედამისს, ვერ გასრქვებოდა. მაშინ უმაკმა სურია თურმე ღმერთს: მოუპირე მიწას შენი ძლიერი მკლავები და ზარფუთი დიხურებაო. მართლაც, ღმერთმა დადურა უმაკს, მაოქურა დედამისს მკლავები... ცა დასქრქვლა, მაგრამ მიწა კი შეიზნოთა და აქ-ი ამოიბურცა გორვად“.

არავეს ხეობის მთასა და ბარში პროხა თუ ლქვანა, ფართოდ არის გავრცელებული ლეგენდა წყალისქვილის გამოთრების შესახებ. თითქმის ყველა ვაირანბო უკვლავად მთვრდება ერთი მნიშვნელოვანი ეპიზოდი: ქრისტეს აწებებული წყალწისქვილი ვერ მუშაობს, გამართვა უსაძვირობა. აქვს უმაკი იმარვევის, გარკვეული პირობის ჩართობისთვის შექმნილი ქრისტეს მიხსნარება და წისქვილის აამუშავებს.

მორჭმუნე ადამიანს წყალი ღვთის წყალთად მიანდა. ამიტომ იყო, რომ გლეხები გვლავიანობისას ხელახაყობილი ლოცობდნენ და „ქვეყნის მიმოქმედს“ გაავლარებას შესთავაზდნენ. აქედან წარმოსდა ურუგუსი წეს-ჩვეულება, რომელსაც ლაზარობა ანუ ვიხაობა ჰქვია. ათვისტურად მოაზროვნე ადამიანმა კი ეს წეს-ჩვეულება მავილ-სიხვედრობის თემად აქციეს. „პირველი შევიკინებ და თქვენს წვიმა რომ არ მოდის, ღმერთთან გავუხაწოთ ვინამ და მოგვეციდისო“, — ასე უმაკმა ერთი ლეგენდა. მართლაც, სოფლებშიც მყვინობის ასე თუმაში, მისცეს ერთ ჰაბუკს და უთხრას: მთაზე ადი, იქნად ღმერთს შესწავლები, ეს ფული გადავიცი და წვიმას გამოვიგვავსებო. წვიდა ჰაბუკი. გახაზ ბერიკაცი შესხდა და საქმის ვითარებას გააცნო. ბერიკაცმა უთხრა: მე ვარ ღმერთი. ჰაბუკმა დაუჯერა და ფული მისცა. შინ რომ დაბრუნდა, ცამ პირი მოხსნა, იწვიმა და იწვიმა. ხალხმა იანა: ასი თუნძის რად ვიყიდეთ, ათასაც იკმარებდით.

ამინდის ღვთისმოსამდი მიძღვეული წეს-ჩვეულებას დასვივის აგრეთვე ლექსში „ჩედის მიწები გამოვკალა“;

ქედის მიწები გამოვკალა, გახედით წვიმის ნატრულები, შარავსაზე ქალბერ დადის, გუნთქული გამბურვები.

ხატ-ღმერთი გვეყა შემოწყროლი! — ქადაგებენ დასტურები, ორ-სამ პირად ცეცხლები სოავ, შიშინებენ მამფურები. ქადა-პურებს ბოთლმ მასდევს, სკიერის შემოხსულუკი.

ზოგს ორპირი ქადა მამკე—ადმილოცე ხარ-ფურები. ცოცხლებს ყველას გამწყალობენ. მოვიგონეთ წასულები, იმათ ხატებ მოსული, ვინც ჩვენს გესჯის ახულები.

გესხვარა ფიქრის გორასუდა ფშავლებ ღვინო-მასხვებიან ახლა ადღარს ველოდები, ღვთისგან წვლადართულები..

ცრულ და მატყურად არის გამოყვანილი ღმერთი ლეგენდში „ქრისტეს სურობა“. ერთი გლეხი ურბით შემოს მოსატანად გაემართა. ტყეში ისე ღრმად შევიდა, გზა ვეღარ გამოიგნო და ღმერთს შევიდრა: თოდნე აქედან გაცივანე და შენ სახელზე ცვარს დაკვლავი. უმეტე ღმერთი გაბოცხდა და უთხრა: მამკევი და გამოყვანი. მთელი დღე იარეს და გლესმა რომ იფიქრა, ტყე ამ ახლა დამთავრდება, ამ ახლა, ღმერთი უცებ გაქრა, გზას კი დასასრული არ უჩანდა. თურმე ღმერთმა გახებებ დაუბინა გზა და თანდათან ტყის სიღრმეში შევიყვანა. გლეხი ახლაც იქ ზის და ღმერთის გამოჩენას ელოდება.

აქვე გავისხნით ანდაზები: „ღმერთს მატყურად ერთს ართმევს, მეორეს აძლევს“, „ღმერთი გულს კი არა, ფულს უკურებს“, „ღმერთის იმდით ხელცარილი დარჩები“, „ღმერთი, მიმეველი! — საქმეს არ შევიღოს“, „სადაც შინია, დასტევი იქვეა“, „იბრძობ და ღმერთს არ დატყარდება“ და სხვ.

საუღლისმზია, რომ ხალხმა გაუკვირდა არ დატყა წმინდა გიორგიც კი, რომლის ავტორიტეტი ქრისტიანულ კულტურებს შორის ყველაზე თვალსაჩინო იყო. პ. უმიკაშვილის მიერ უაწერილ ზღაპარში ასეთი ეპიზოდი: „ერთ კაცს ნათლია უნდა შეიღოსათვის და თქვა, სწორე, მართალი კაცი მინდა ნათლიადო. შემოსხდა წმინდა გიორგი და უთხრა: ნათლიად დადიგებები. შეიღოს ბატონმა უთხრა, მე სწორე კაცი მიწილიადო, შენ კი ზოგს ცვარს სისოფ საღმართიადო, ზოგს ძროხას, ზოგს ჩასა და ზოგს რასა...“.

წმინდა გიორგის ზოგჯერ კიდევ დასცინიან:

წმინდა გიორგი ცხენზე ზის, ცხენს წყლის პირას გოგდება, ცხენს ფეხი გადაუცდება, გადავარდება, მოკვდება, ცხენდა გიორგის თვალზეზე ცირმლის მიკვიები მოდებია.

წმინდა გიორგისადმი ხალხის დამოკიდებულება კარგად ჩანს თქმულებაში „ხატების ვაჭარი“. ერთი კაცი ქრისტეს და მისი მოციქულების ხატებს ყიდდა. დიდი ხნის ღონისის შემდეგ, მსოლოდ

ერთი მუხტის ხატო მონდა და იმანაც წმინდა გიორგის ხატო მოსურება, ვაჭარმა ხატე მიაწოდა, მუხტის ხატე და და უანვე დაუბრუნა: წმინდა გიორგი ცხენზე ზის, ეს კი ვილაც სხვათა. ვაჭარმა შემოუბრა: ტურში ზომ არ ვაჭამე, ვერ ვაჭამე, წმინდა გიორგის ცხენი რომ მომეკვდებო?

რადგან საუბარი წმინდა გიორგის ხატზე ჩამოვარდა, გვიანდა აქვე ორიოდ სიტყვა ვთქვათ საერთოდ ხატის შესახებ. ხატო ქრისტიანული კულტურის ერთ-ერთი მუხტი და აუცილებელი ატრიბუტი, რომელიც პირველყოფილ რელიგიათა განმონაშოს წარმოადგენს. რელიგიური მანეთი დაბნეული გონება ღვთაებთა სურათებს ანუ ხატებს სასაუბრობაზე შედარებ თვლიდა, მათი თითქმის სიკეთის მოტანას შეუძლით და ბოროტებისა. ეკლესიის მხედრობის ხატებს თავიანთი მრველის მოსატყუებლად და დაგმობაზედად იყენებდნენ.

სადა მოაზროვნე ადამიანებმა ხმა აიმაღლებს როგორც რელიგიური წეს-ჩვეულებების, ისე ხატების წინააღმდეგ, ფოლკლორში ხატების უარყოფის შემთხვევებიც აიხასა. მაგალითად, ლეგენდა „ხატოღვია გიორგი“ ასეთ ამავეს მოგვიხიბობს: გზაზე გლეხი და დაიკვირა მიდიან. პირველი ფეხილით სასვე სურჯინი ჰქვიადა, მეორეს კი მიქელ-გაბრიელი ხატე მიაქვს და მიდის არბინად. წინ შემოხდებოდა ხატოღვია გიორგი, რომელსაც ხელში სასსლავი უჭირავს. გიორგი დაიკვანს უსაყვედურებს: ცოდავ გაეკვი, ამახლა ურჯინი ჰქვიადა, შენ კი მიმეველებას არე აპირებო. მე ტყვიით არ შეკადრებდა, დაიკვიან ვარ და ხატს დაგამბანებო, — მიუფო დი-აკვიანმა. ერთი მანახე, რა ხატია, — უთხრა გიორგიმ. მიქელ-გაბრიელიაო, — უპასუხა დაიკვიანმა და ხატე მიაწოდა. გიორგიმ ხატს სასსლავი დაკვრა, შუახე გაიხა, მერე დაიკვიანს მისცა და უთხრა: ეს მიქელა შენა, გაბრიელია — შენს ამ-ხანახას, ხუჯინი კი ხან ერთმა ბატრეო, ხან მეორეო.

აქვე გავისხნით ფშავური ლექსის სტრიქონები:

ფშაველთა ლაშარის ჯვარი ნეტავ არ დაუბრუნდო? ამბობენ, დამბერებულა, ნეტარ არ მაუკვდება?

ვაჭა-ფშაველა ამ ლექსის განხილვისას ასკვიდა: ფშაველს ეძინებოდა ხატის სამსახური და ლაშარის ჯვრის სიკვდილს ამიტომ ნატრობო.

აი, ასე ეწინააღმდეგებ უპრაოდ ადამიანები ღმერთებს, მათ მოციქულებს და წმინდანებს ქართველი გლეხების ირონიას ყოველთვის ზუსტად და მოწრებულად.

ჩვენი აშორები ჭერები

ეს იყო 1970 წელს, ულიანოსკიო ლენინის ბავშვობის ქალაქის სანახავად საქართველოდან სპეციალური მატარებლით 400 მოსწავლე ჩავიყვანეთ.

— საქართველოდან ხართ? — სახე გაუბრწყინდა ქალაქის პირველი საშუალო სკოლის დირექტორს ნიკოლოზ სიომინს, — თქვენს რესპუბლიკაში ბევრი მეგობარი გყავს: გალში, ზუგდიდში... მერე გალის მე-4 სკოლის პედაგოგებთან და მოსწავლეებთან ერთად გადაღებულ სურათები მიჩვენა. აგრეთვე საქართველოში გასაცავად ბარათი, სადაც ეწერა: „გვაცნობთ, როდისთვის გვეწვევით, მოუთმენლად ველოდებით თქვენს ჩამოსვლას“. ულიანოსკის პირველი სკოლის დირექტორმა თაიროდან აფხაზეთში გამოცემული ორი წიგნი გადმოიღო — „გ. ი. ლენინი ჩვენს მუშაობაში“ და „მოსწავლეთა აღზრდა გ. ი. ლენინის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის მაგალითებზე“ დაგვიანახლა ნაწილი გალელი მოსწავლეები, პედაგოგები...

... შემდეგ წლებში ნიკოლოზ სიომინს თვით გალში შევიხდი, პირველ კოლეგებს სკოლაში მივებარებო. ეს იყო ორი სკოლის მეგობრული შესხედრების საუკეთესო დღეები.

გალის მე-4 საშუალო სკოლის პირველი რაზმეული, კომკავშირული ორგანიზაცია დღესაც მეგობრობენ ულიანოსკის პირველი სკოლის პიონერ-კომკავშირეებთან. „კოცონის“ მრგვალი მაგიდის ირგვლივ გამართულ პიონერული აქტივის საუბარზე სიტყვას ვამდგვთ გალის მე-4 საშუალო სკოლის მოსწავლეს ნ ა ნ ა უ მ ხ ა ნ ა :

— საქართველოში ძია ნიკოლოზის სტუმრობა არა მარტო ჩვენი სკოლის, გალელთა ზეიმიც იყო, ამ დღეს სკოლაში პარტიის რაიკომის პირველ მდივანთან ერთად მთელი რაიონის აქტივი მოვიდა. ვარდა ჩვენი სკოლის მოსწავლეებისა, ულიანოსკელ სტუდენტებს შეხვედრები ჰქონდა მეტყველებთან, მზიანეებთან, სოფლის მეურნეობის მოწინავე მუშაკებთან.

ჩვენ კარგად ვიცნობთ ლენინის მშობლიურ ქალაქს. გარდა მეგობრული მიწერ-მოწერისა, ამანათების გაგზავნა-გამოგზავნისა, ულიანოსკელი მოსწავლეებიც ჩამოდიან ჩვენთან და ჩვენც თითქ-

ნონა უხახანი.

მის ყოველ გასაფხულზე ჩავდივართ ხოლმე; ასე იყო წლებსაც...

დღითი-დღე მწვინება ვოლენსპირას გამწვინებული ქალაქი. ჩვენ ვიცით მისი ისტორია, სკოლის მუშეუში უამრავი მასალა გვაქვს შეგროვილი ულიანოსკე.

...1966 წელი ჩვენი სკოლის პიონერული რაზმეულისა და კომკავშირული ორგანიზაციის მატინაზე ოქროს ასოებით არის ჩაწერილი. ამ დროიდან დამყარდა ურთიერთობა ულიანოსკის პირველ სკოლასთან.

როგორ ჩაისახა ეს მეგობრობა?

ჩვენს სკოლაში მაშინ გამოცხადებულა კონკურსი, როლის პირობების შესრულება მოსწავლეებს კომკავშირეობაში გამგზავრების უფლებას აძლევდა კონკურსი ითვალისწინებდა მოსწავლის საუკეთესო ყოფიქვეყას, წარმატებას სწავლაში, ლენინზე მეტყვეობისა და სიმღერების ცოდნას; ზღაღის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ამსახველი ალბომის საუკეთესოდ გაფორმების, ფილატელისტური ალბომის — „გ. ი. ლენინი მარტოში“ — წარმოდგენას და ა. შ. მჩქეფარე შემოქმედებით მუშაობაში რაზმი რაზმს ვჯობებოდა თურმე, პიონერი—პიონერს. შემდეგ სკოლის დირექციას და კომკავშირის კომიტეტს დელეატურად შეუსწავლიათ მოსწავლეთა მიერ გაწეული მუშაობა და 22 მოსწავლე გამოუვლენიათ, რომელმაც შორეულ ექსპრესიაში მონაწილეობის მიღების უფლება მოიპოვეს.

1969 წელს ჩვენი სკოლის 32-მა მოსწავლემ მიიხანულა ულიანოსკი. ჩვენი სკოლის ლენინის მუშეუში ინახება მანამდელი წერილები იქ მიღებულ მთავებდელეებზე. ნორი ფილატელისტი, ექსპრესიის ყველაზე უმცროსი მონაწილე თეივხ ჯურხუა წერილში „ჩემი ლენინიანა“ წერს: „...მელაღზე დიდძალი საფოსტო მარკები შევადროვე, შევადგინე ალბომი — „ლენინი მარტოში“. ალბომი სასკოლო მუშეუში ინახება, ვარ ფილატელისტთა სრულიად საკავშირო საზოგადოების წევრი. მონაწილეობა მივიღე კიევი გამართულ ნორი ფილატელისტთა პირველ საკავშირო შეჯობებაში, ჩემს წარმოდგენა მასალაში ბე-

ლანდსადმი უსაზღვრო სიყვარული ჩაგასიყვია“.

...ჩასვლასთანვე ვიგრძნით ჩვენი თანატოლებსა პატივისცემა და სიყვარულს. მასპინძელი დანტრეტსებოლი იყენებს, რაც შეიძლება მეტი მოთხოვნილი სკოლის მუშაობაზე, ვ. ი. ლენინსე, მშობლიურ ქალაქზე.

ჩვენითვის სისამოფნი და სასამაოა, რომ ამ სკოლაში ბევრი ნაწინა-მეგობარი გვყავს, ჩვენ ვურთ ერთმანეთს წეროლებს, ვუგზავნით ფოტოსურათებს, ვუწვიათ გამოცდილებებს, ეს მეგობრობა მომავალში კიდევ უფრო განმტკიცდება, სიმორე ხელს არ შეგვიშლის“; — წერს მეორენი.

სოსო ბერძისი ჩანაწერი კი ასეთია: „ვესურსარამ ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა. ჩემი ცხოვრების კომპლანი იქნება ლენინის სიბრძნე, მისი ცხოვრების სწორიუბანი მაგალითი. შეყვარება ჩემი სამშობლო, ჩემი ხალხი ისე, როგორც ლენინს უყვარდა“.

გულადი უბილავა თავის სისარულს ასე გამოხატავს:

„ამიხდა დიდი ხნის ოცნება, საკუთარი თვალთი ვიხილე ლენინის ქალაქი. აღმავალია ულიანოვსკელთა მასპინძლობაში. ჩემი აღვიზია: — ვისწავლო და ვიგებოთ ილირისეურად“.

ულიანოვსკელ ამხანაგობან მეგობრულ ვიზიტს ჩვენი სკოლის ისტორიაში ყოველთვის დიდი ადგილი დავთმობა.

ლენინის ქალაქში ასე ვკვირდები: ჩვენთან ძალიან დიდი ყურადღება ექცევა ბავშვების სწავლა-აღზრდას. ამ ქალაქში სკოლების მშენებლობა სახალხო საქმედ ყოფილა ქვეყლი. მაგალითად, უკანასკნელ 10 წელწადში 31 სკოლა აიგოთ, სკოლები ნამდვილი სსახსლებია.

ოქტომბრის რევოლუციამდე ულიანოვსკის 1-ლ სკოლაში იყო სიმირსკის ვაჟთა კლასიური გიმნაზია, სადაც სწავლობდა ვალოდია ულიანოვი.

კლას-მუშეუბნი, სადაც ლენინის მერხი იყენებდა, 1954 წელს გაიხსნა, მის მქმნანი სკოლას დიდი დანსარება გაუწია ლენინის თანაკლასელმა ბ. კუხნიშვილმა. სკოლაში ინახება ვ. ი. ლენინის მასწავლებლობა ფოტოები, დოკუმენტების ფოტოკოპიები, რომლებიც გიმნაზიის წლებში ლენინის სწავლის შესახებ მოგვითხრობენ.

მასწავლებელთა ნამდვილი თანამემუწნი არიან ამ სკოლის პიონერული და

კომკავშირული ორგანიზაციები, ისინი მათთან ერთად იბრძვიან, რომ თითოეული მოსწავლე კარგად სწავლობდეს, იყოს მოწვევადებული, პიონერული თუ კომკავშირული დავალების შემსრულებელი, შრომისმოყვარე და კარგი ამხანაგი. აქ ყველა კომკავშირული კლასის მეფობს პიონერულზე, თავის კონტროლის ქვეშ ჰყავს სწავლაში ჩამორჩენილი მოსწავლეები.

ახლა, როცა ლენინური კომკავშირის მე-60 წლისთავისათვის გემზადებით, სანტრეტსოამ ამ სკოლის კომკავშირული საქმიანობა. ეს მათ მოაწვევს ავტოგადარბება ულიანოვსკი-მოსკოვი-ულიანოვსკი. ვერცერთი არადადგები ვერ წარმოუდგენიათ მათ საარქივო მასალების ძებნის, მშობლიური მხარის კულტურისა და ისტორიის შესწავლის გარეშე.

სკოლას თავისი წმინდა ადგილები აქვს, იმ ოთახში, სადაც ლენინმა სიმეფიუსი ატეხტეტი მიიღო, კუნძულამთვრებულებს დღესაც საზეიმო ვითარებაში გააფლემენ ატეხტატებს.

ყოველთვის ფართოდ აღინიშნება 22 აპრილი — ლენინის დაბადების დღე. ამ დღეს თითოეული კლასი, რაზმი ჩატარებულ მუშაობას უპატარებს სკოლას, მათთან სტუმრად მყოფ შრომის გმირებს, წარმოების ნოვატორებს, მწერლებს, მსატრეებს, მსახიობებს.

... ყოველ გაზაფხულზე თავისებურ ფერებში ეხვევა ულიანოვსკი. აქედან უფრო ნათელი მოჩანს დედა-მდინარე, — ვილგა.

პედაგოგიური სასწავლებლის ახალი კორპუსის ვეგრდით 15 სექტებ აფრიალებული 15 მოძმე რესპუბლიკის დროთა კი ყველას ამცნობს, რომ ეს წმინდა თამრინდა ადგილი ისევე ძვირფასია 15-ვე რესპუბლიკის მშრომელთათვის, როგორც ულიანოვსკელებისათვის.

როცა ულიანოვსკის პირველ სკოლაში ამბობენ, საქართველოში ბევრი მეგობარი გვყავსო, პირველ რიგში გალის მე-4 სკოლას გულისხმობენ.

მასხვებს, ჩვენი სკოლაში ძია ნიკოლოზის წარმომქმული სიტყვები: „...უკვე დიდი ხანია, არ ვიცი, რა არის მეორეუქლიანობა, მოსწავლეთა 70 პროცენტით ოთხსან-ხუთსანია. გვასარებს

უკვე დამოუკიდებელი ცხოვრების ვსაზე გასულ კერსდამთავრებულთა წარმატება. სკოლაში არ არის მოსწავლე, რომელიც აქტურად შრომას არ ეწეოდას, შედეგის ამკარა: საქალაქო დათვალთვრებაში ლენინის სკოლა უკვე დიდი ხანია სპარზო ადგოლსა“.

ჩვენი სკოლის ლენინის მუშეუბნი ძია ნიკოლოზსა ასეთი ჩანაწერი დავერტოვა: „... ყველაფერი სკოლიდან იწყება საგულისხმო ექსპონატებით მდიდარი სასკოლო მუშეუბნის მოწყობა, ასეთი დიდი შრომის გაწევა იმ კომლექტის შექმლია, რომელიც ჭეშმარიტად ლენინური იდებზე არის აღზრდილი, აქვს ამ იდებნის სიყვარული და მტკიცე რწმენა, მუშეუბნის ძვირფას ექსპონატებს (მოხატება, რომ მასში ჩემი სკოლის მიერაღებული წვლილიც არის) პედაგოგი, პიონერი თუ კომკავშირული აქტივი ჩინებულად გამოიყენებს ახალგაზრდობის კომუნისტური აღზრდისათვის“.

ვიცი, რომ ყოველ გაზაფხულზე, ლენინის დაბადების დღეს ულიანოვსკელ მოსწავლეთა ხელით დარგული ხეები იფარება სვედრები, ხეივანები... ამის უფლება იქ მხოლოდ სწავლასა და ყოფაქცევამ წარმატების მქონე საუკეთესო მოსწავლეს ეძლევა. პიონერები ამ დღეს ვ. ი. ლენინის ძეგლთან საპატიო გუმბებად დგებიან. „ვიმუშობთ და ვიცხოვრობთ ლენინურად“ — ეს არის მთელი მათი საქმიანობის დღეიზი.

ლენინის დაბადების დღეს განსაკუთრებული ბეგრი ტემპიანი ჰყავს პირველ სკოლას. ამ ქალაქში ჩასული სტუმრების ექსკურსიამძღოლები მოსწავლეები არიან, რომლებიც ჩამოსულთ რუსულ, ინგლისურ, ფრანგულ, გერმანულ ენებზე მოუთხრობენ ძია ლენინის ცხოვრებაზე, მის მშობლიურ ქალაქზე.

22 აპრილს ულიანოვსკის პირველ სკოლაში ჩვენი დიდი სამშობლოს ყველა კუთხიდან მოდის ბარათები.

ეს ბარათები ერთ ტილოდ აჭრება იმ დიდ სიყვარულსა და სიბოძის, რომელსაც ჰქვია ჩვენი სამშობლოს მოსწავლეთა მეგობრობა ლენინის ქალაქის პიონერებთან.

აფუკრის ციხე

სურათზე „ბიონერის“ შარშანდკლი დეკემბრის ნომერში აღბეჭდილი იყო აფურტი — ფეოდალური ეპოქის ციხესიმაგრე ისტორიულ მესხეთში. იგი აგებულია მტკვრის მარჯვენა ნაპირზე, სოფ. აფურტიან, ბარჯომის მახლობლად. აფურტის ციხეს, ძველ ქალაქს და ტაძარს უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა საქართველოს ისტორიაში. მისი საფუძვლიანობა შესწავლა ნეკრასანტერესო საკითხს განხილდა დათეს, მაგრამ, სამწუხაროდ, იგი ჩრვრებით სრულყოფილად არ არის შესწავლილი. არქეოლოგიური კვლევის გარდა აქ აუცილებელია ისტორიულ-გეოგრაფიული კვლევის ჩატარებაც.

დიდა ციხესიმაგრეთა როლი სპოგადილობა განვითარებაში. იყო რთი, როცა ციხე საზოგადოების პირველსაცხოვრისი იყო. ამ დროს იყო, ქვაბი, გორი, სახლი ერთი იყო (შესაძლებელია ტერმინი „ციხე“ „სახლის“ სახესწავლიც იყოს), შემდეგ ეს სიტყვები შინაარსობრივად დასცილდნენ ერთმანეთს. ციხემ სი-

მაგის, მკველის მნიშვნელობა შეინარჩუნა.

საქართველოს ყოველი კუთხე, განსაკუთრებით კი სამხრეთ საქართველო, მდიდარია ციხესიმაგრეებით. ეს კუთხე ხომ პირველი ხვდებოდა შემოსეულ მტერს.

ჩვენი წინაპრები მოხერხებულ, ბუნებრივად გამაგრებულ ადგილზე აშენებდნენ ციხესიმაგრეებს, მაგრამ ამასთან გადამჭრული მნიშვნელობა ენიჭებოდა საფაქრო გზის სახლობებს. ციხესიმაგრის აგების მთავარი სტიმული გზა იყო. მას ციხე უწყვედა კონტროლს. გზის ირგვლივ სხვა დაინშულებების ნაგებობებსაც აგებდნენ.

აფურტი, როგორც ითქვამს, მტკვრის მარჯვენა ნაპირზე მდებარეობს. აქედან გზა ორი მიმართულებით მიდიოდა, ერთი სლსის ციხეს ჩაუღლიდა და მტკვრის მარცხენა მხარეს მიუყვებოდა, მეორე — ზემო სოფლებზე გადიოდა, და მტკვრის სამხრეთით მიემართებოდა. ეს იყო აფურტი-თისლები-დგვარი-ტაძარისი-საკიერს გზა, რომელიც სადგერში ჩადიოდა. დღეს

რომ აფურტის ციხეში მოხვდეთ, კლდეკარი უნდა გაიარო. სწორედ აქ ჩანს საფაქრო გზის უტყუარ ნიშნები. გზა ციხის ძირში, კლდეშია გაჭრილი და, ორი მეტრის სიგანისაა. აფურტიანის ციხის ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაგებობა ისტორიულად სწორედ კლდეკარი იყო.

აფურტის ციხე სამხრეთიდან იცავდა ბორჯომის ხეობას. მატარნიში იგი პირველად XI საუკუნეში იხსენიება. XI საუკუნის შუა წლებში, ბაგრატ IV-ის დროს, აფურტის ციხის პატრონი ყოფილა ვინმე აბსერი. XIII-XVI სს-ში აფურტის ციხე უფრო ხშირად არის მოხსენიებული. როცა მეფე ულუ დავით მონღოლებს აუჯანყდა (1259-60 წლები) და სამცხეს გადავიდა, მონღოლები არღუნ ყაენის მეთაურობით თურქ სამცხის შეესივნენ და აფურტი ააოხრეს. XIII ს-ის მიწისძვრის დროს აფურტი დაზარალდა.

აფურტის ციხე მიღველ ადგილას არის აგებული. მშენებლებს შესწავლავდა გამოუყენებიათ მაღალი და ძნელად მისადგომი კლდეანი რელიეფი და სამშენებლო თვალსაზრისით ძაბზე რთული და საინტერესო ნაგებობა შექმნიათ. გარდა ამისა, ციხე მხატვრულად მშვენივრად ერწყმის მკაცრ, მონუმენტურ რელიეფს, იგი კლდის მასივში ისე ჩაურჩილი, თითქოს კლდის ბუნებრივი გარემოება იყოს. ნაგებობა არ აღდევს მესხეთის თავისებურ ბუნებრივ სილუეტს. ციხის საფუძვლად ბუნებრივი კლდეა გამოყენებული. აღმოსავლეთით ციხის ძირში ფართო მოედანია და ნანგრევები. როგორც ჩანს, ეს ქარავასა იყო და თავის დროზე, ალბათ, გალავნის შიგნით იყო

მეცნიერული კითხვები

ვიდრე აკვარიუმში თევზებს ჩაგასახლებდით, უნდა ვიცოდეთ, როგორ შევქმნიათ მათ აუცილებელი სასიცოცხლო პირობები.

აკვარიუმის ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტი გრუნტია.

ფსკერს ვარაუდობს მსხვილმარცვლოვანი ქვიშის 2-3 სმ სისქის ფენით. ქვიშა წინასწარ კარგად უნდა გაიარცხოს და გამოიხარშოს. სასურველია, რომ ზედაპირი დახრითი იყოს უკანა კედლიდან წინისაკენ — თევზის გამონაყოფი თუ მცენარეთა ლობიოს პროდუქტით ერთ ზოლზე მოციონის თავს და მისი მოცილება სპეციალური სიფონის მეშვეობით არ გაძინებულდება (ნახ. 1). ზოგჯერ ფსკერს

მხოლოდ ნაწილობრივ ფარავენ ქვიშით (გრუნტი რომ არ დაიშალოს, იგი მოხრდილი კენჭების დობრით ან მოჩაპალური ფიფიტიით უნდა გადაიღობოს).

გრუნტის რამდენიმე დანიშნულება აქვს: იგი საჭიროა მიფარებრის ჩასარგავად, ასრულებს ბიოფილტრის მოვალეობას და, ამას გარდა, მასში ხშირად ჩამალავენ ხოლმე ამა თუ იმ ხელსაწყოს — პაერის მფრქვევანებს, ფილტრებს და ა. შ. (ნახ. 2).

შემდეგ აკვარიუმს ფორთხლად (გრუნტის წყობა რომ არ დაირღვეს) ავსებენ წყლით, ისე, რომ მისი დონე ჩინჩნისის ზედა წიბოდან ორთხლად თითის დადებით დაბლა იდგეს. მაშინვე შეიძლება

წყალმცენარეთა ჩარგვაც. სასურველია, უკანა კედლიდან ჩარგვათ დიდფოთლებიანი გამლილი ბუჩქები, უფრო წინ კი — მცირეფოთლებიანები.

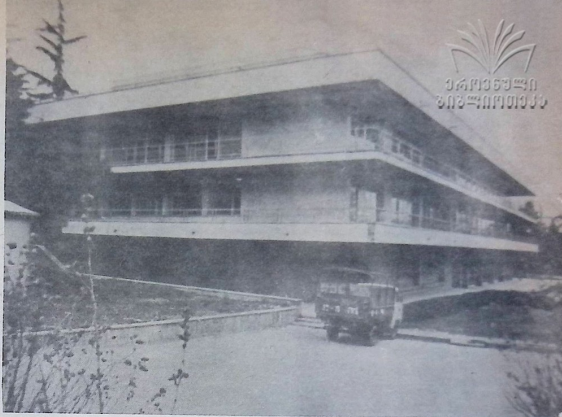
ყოველი ბუჩქი სადი უნდა იყოს — მკვიდრი, ხშირფეხებიანი და ხასხასა მწვანე ფოთლებიანი. შეიძლება გაავაზროთ ერთი-ორი ჯიშის ტიტეია მცენარეც.

ზოგ ახალბედს ჰქონია, რომ თუ აკვარიუმში ზემონაქვანის თანხმად მოაწყოს და წყალი სათანადო ტემპერატურაზე დაგაათოს, თითქოს მანძივე შეიძლებოდეს თევზების ჩასმაც. მაგრამ არა, ანტირებით შეიძლება საერთოდ გაავაუქმით საქმე.

სამი-თოხი დღის შემდეგ დაიწყოდა, რომ წყალი აკვარიუმში ოდნავ აიზღვრება — იწყება ლობიოს გამომწვევ ბაქტერიათა გამარავლება. მაგრამ დავაუ-

იხსენებ მეოცეწიწ შესაჯს?

გაგზავნით
ამ ფურცელს და მოგაპირათ:
ხალ მშობაარობას ეს დანო-
ბა, როდის არის აბაბული,
და საბართოდ, რა იმით მის
შესახებ.

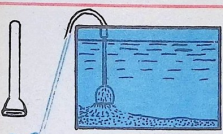
მოქცეული. დასაფლეთის მხრიდან ციხე გვირაბი აქვს, რომელიც დღეს გზის ღონემდღა და მტკვრის ნაპირას ჩამოღის. გვირაბი ახლა დაზიანებულა, მაგრამ ზოგან კიბის საფეხურებზეც არის შემორჩენილი. განსაკუთრებით რთულია ციხის შუა ნაწილი, რომლის აღებას მტერი გვირაბის გავლის შემდეგაც კი ვერ მოახერხებდა. მიხეც ჰქონდა აბარბილო კოშკები, გვიანდელი სათოფურ-საზარბაზნეები, სამეურნეო დანიშნულებების მრავალი ნაგებობა. აწყურების ციხე ახლა დანგრეულია, მაგრამ მისი ფე-

ნების დაღენა მაინც შეიძლება. XI საუკუნიდან მოყოლებული, აწყურის ციხე თითქმის ათასი წელი ემსახურა ქართველ ხალხს. XIX საუკუნემდე იგი ბურჯად ედგა სამხრეთ საქართველოს და მტრისაგან იცავდა ჩვენს ქვეყანას. XVI საუკუნის მეორე ნახევარში ციხე ოსმალებმა დაიკავეს. 1770 წელს რუს-ქართველთა გაერთიანებული ლაშქარი შემოეწყო აწყურს, მაგრამ ვერ აიღო. მხოლოდ აღრიპაოლის საზავო ხელშეკრულებით 1829 წელს გათავისუფლდა ციხე ოსმალთა ბატონობისაგან.

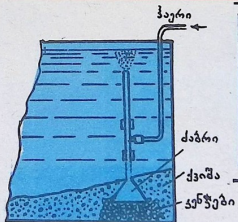
დღეს აწყურის ციხე ისტორიული ძეგლია, რომელიც ქართველი ხალხის გმირული წარსულის უტყვე მემკვიდრე ანელ აღმართული ისტორიული მესხეთის მიწაზე.

აშირან ჩხარბიშვილი,
ხელეწინებამცოდნეობის კანდიდატი

რედაქციისათვის: „აწყურის ციხის“ შესახებ წერილი, ამომწურავი პასუხი გამოგვიგზავნეს აღბეგის რაიონის სოფლის საშუალო სკოლის VIII კლასელებმა — ბეგან ვაქოშვილმა და რომან ჭალაშვილმა, რისთვისაც რედაქცია მადლობას უღდის მათ.

დღით, გაივლის კიდევ რამდენიმე დღე და წყალი თანდათან დაიწმინდება, კრისტალურად სუფთა და გამჭვირვალე გახდება. ეს ნიშნავს, რომ უკვე დამყარდა ბიოლოგიური წონასწორობა, ჩამოყალიბდა წყალში ცოცხალი არსების ცხოვრებისათვის აუცილებელი გარემო პირობები: აქროლდა მავნე აირები, მცენარეები უკვე შეეგუენ ახალ პირობებს. აი, მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება თევზების ჩაზინავება.

კიდევ ახალია, იგი ხშირად იმღვრევა. მისი გამოცვლა რომ არ დაგვიზღუდეს, უნდა ვისმართო განსაკუთრებული ფილტრი, რომელიც მიკროკომპლექსის საშუალებით მოქმედებს. მისი შექმნა ზო-

ომდაზიებში შეიძლება, ხოლო თუ საკუთარი ხელით გაკეთება გირჩენიათ, საამისოდ ძაბრი, მინის მილუბი და მცირდიამეტრებიანი რუზინის მილი გვეყოფათ (ნახ. 3).

უნდა გვახსოვდეს, რომ აკვარიუმის სამი კომპონენტი — გრუნტი, წყალმცენარეები და თევზები — მჭიდრო

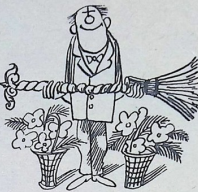

არის დასაბამი ხიზლაც

ლონდონის ერთ-ერთი ბანკის მოსამსახურე ტონის სნოუნს თავისუფალ დროს ქუჩის დღვა უყვარს, ოღონდ ყველაფერ არა, თავისი ცოცხის შუების დრსად დაქალაქის მხოლოდ მთავარ ქუჩებსა და მოედნებს თვლის; აგრეთვე — საქვეუროდ ცნობილ სავაჭრო ან ისტორიულ ქუჩებს, მაგალითად, სახელგანთქმულ ბეიკერ-სტრეტს, სადაც თითქოსდა ცხოვრობდა ლეგენდარული შერლოკ ჰოლმსი.

ამას წინათ, სნოუნს სახუცარი ოცნება აუბდა: ნება დართეს დაეავსო ლონდონის ტაიმ-სკვერი (ჩვეულებრივ მას მაქანფენიო ბეკანა, მაგრამ ცოცხის ენუსოხასათვის გამოირჩევილი დაუშვს). ამაჟამად ოცნის სნოუნსი ეშხადება მორიგი შევებულების ნოუ-

იორკში გასატარებლად: თავისი გასტროლუ-ბისათვის მოზაში ამოიღო ბროდუვი, მებუ-თუ აენიუ და უოლბრტიკი. ნიუ-იორკის მერმა სნოუნისათვის უკვე მოაზადა საჩუ-ქარი — ძალზე მდიდრული ცოცხ.

ბატონო არ უშავარი მთამსაქალაქში ნასაქალაქში

უამაჯი ტურისტები და მოამსვლელი, რომე-ლიაუც ჰამაღების სილიაუე იზიდავს. ნებალ-ში, სიმპათიით არ სარგებლობენ, რადგან ამ ქუჩისნასაში უპატეციებლობას ამტადვენებ—ტურისტები გზებსა და ბილიკებზე, გადასა-ტანს უშენებში მინის ნახსკრებები, პლა-სტანის საფუთავები, სხვადასხვა აღჭურვა-ლობის ნარჩენები ყრია. მთავარი ტურის-

ტული ტრასა ნაყის ზოლდაა ფოტოაქტუე-ციკონებისათვის ზებების შორკა წელსუქმა 800 ტრასა და ატორტრისტებისათვის; მხეცა ქების მოსაქურო ადელუბერი შეკრეპნისა განაფებრება არა მარტო რეკლამისა და ფლორის ხელუფრა, არამედ რეკლამის ს-შეარესაც აღჭურვება, რადგან კლდეების დაშლის და მექანის იწევს.

ფელუნდისას საღარაქოზო

ამერიკის შერობებული შტატების ზეერ სახლავი კერობრტე მოზანაუთა დასაცავად დელფონებს იუენებენ. საექილარებუ გაწ-ტრინილი სე ზუვის ცხოველები სანაირის ახლომხელ დაეურავენ და შორს ერთე-ბიან ნაირთან მოცურებულ ზეივენებს. რე-გორც ცნობილია, აშშ-ში სამშედრო ფლო-რის დეკვიით წრთონინა ზღვის ღომებს, რომელთაც ფსენკარდან წყლის შედაირსე ამოაქო სხვადასხვა ნაირრული სეაინა.

ჯანჯებრკოში უსახლლო ზღმა

ავსტრალიელმა მეცნიერებმა წინადადება წამოაენეს. მათს ქვეანაში ზღვის მღაუე დელფონებთან ხელიაფური ზღვა შეკრეპნის, აი-სათვის ისინი ფიკრობენ ზღვის დღმეუე და-ბლა მღებარე ვრცელი დაბლობის გამოქუენ-ებას. დაბლობში არხებით შეკრეპნის ზღვის წყალი. მეცნიერები თვლიან, რომ ვიბის წყალსაცავი შესაძლებელი შეუძლებს კონტ-ნენტის შიდა რაიონების შერალ მასს.

ურთიერთობაში არიან. თუკეები იდენ-ენ წყალში გახსნილ ეანებადს, სამაგი-ეროდ გააჯერებენ წყალს ნახშირორ-ეან-გიოთა და საკუთარი გამოირყოფებით. ეანებადით წყალმცენარეებიც სარგე-ლობენ, მაგრამ, ამავე დროს (კარგი განათებისას), შლიან ნახშირორეანებს და წარმოქმნიან ეანებადს. ამასთან, მცენარეები ფესვებით ითვისებენ წყალ-ში გახსნილ მარილებს და თუკეების გა-მონაყოფს მას შემდეგ, რაც მათ გრუნ-ტში მცხოვრები ანაერობული ბაქტერი-ები დაშლიან. სწორედ ამიტომ უნდა იყოს გრუნტის კვიზა მსხვილმარცვლო-ვანი — წვრილმარცვლოვანი კვიზა დრო-თა განამჯობობაში იწუნებდა და მასში ართა ცვლის პროცესი წყლები; ეს კი იწევებს ბაქტერიების მოსაპობას, თუკე-ებია გამონაყოფი გროვდება, ისრუნება, გამოყოფს შხამიან აირს, ამღვრევის წყალს და ფრავს მცენარეთა ფოთლებს. ფესვები ლაბება, მცენარე იღუბება და დიდ რაოდენობით ჩნდებათა ლობობი ბაქტერიები. ასეთ დროს საჭიროა გრუნტის გარეცხვა და წყლის მილია-ნად გამოცვლა.

თუკეების უმეტესობისათვის საკმარის-ია ოთახის ტემპერატურის წყალი, ზოგს კი წყლის შუებობა სჭირდება

(განსაკუთრებით ზამთარში). საამისოდ არსებობს სხვადასხვა სახის ელექტრო-სათობები.

დიდი მნიშვნელობა აქვს განათებს. აკვარიუმის უშუალოდ ფახეარასთან დადგმა არ ღირს, რადგან ჭარბი სინათ-ლე მიკროსკოპულ წყალმცენარეთა გაჩე-ნას და წყლის გამწვანებას იწვევს. ამი-ტომ აკვარიუმის დადგმა ჯობს ფანჯ-რის გვერდით, ოთახის კუთხეში. მაგრამ ზამთარში ეს სინათლე აღარ ემარა. ამი-ტომ წლის ამ დროს და ოაბით აკვა-რიუმს დამატებით ანათებენ ჩვეულებ-რივი ელექტრონათური (უმჯობესია მისი ნიწყოება ზეიმოდან, რათა დამთ-ლიერებებს სინათლე თვალში არ სცემ-დეს). განათების სიმძირის გამო წყალ-ში გახსნილი ეანებადის რაოდენობა კლებულობს და თუკეები ისოცებიან. ამიტომ უნდა ვიჭონით პაერის ანერკეევანა ნიწროკომპრესორითურ და დროგამოშვებით, განსაკუთრებით ღამის საათებში, სავრთობი იგი.

აკვარიუმის ყველა ხელსაწყო იცე უნდა განვაღავოთ, რომ დამოავლოე-რეებელს თვალში არ ეჩხირებოდეს.

თუგზისა და წყალმცენარეთა ეიმე-ბის, აგრეთვე მათი რაოდენობის შერჩე-ვა მეაკვარიუმის გემოვნებაზე დამო-

კიდებული. ოღონდ, დავისსომით რამდენიმე რჩევა: მეტისმეტად ნუ გადატვირ-თავთ აკვარიუმს წყალმცენარეებით, რადგან ისინი მოძირაბას უშობიან თუკეებს; ნუ დაესაბრბენით თუგზის სიმსხსლა და რაოდენობას — ჯობია ვი-ყოლით ცოტა და ტანმირჩილი თუკე-ები; საჭირო არ არის ფსკერზე სხვადასხ-ვა სახის ნივარების, ფერადი მინისა და მარმინილის ნატებების მიმოფანტვა, განსოვდები, რომ აკვარიუმის მთავარი სილამაზე თუგზია; და კიდევ ერთი: დროდადრო, ორ-სამ კვირანა ეწონებულ მაინც, მოქმედი აკვარიუმის ყოველი ერთი მეჭუთედი ნაწილი უნდა შეცვა-ლოთ ორი-სამი დღის ნადგომი, იმავე ტემპერატურის მიქნე ახალი წყლით (თუ აკვარიუმში ბიოლოგიური წონის-წორობა მყარია, წყლის მოლიანი გა-მოცვლა წლების მანძილზეც არაა სა-ჭირო).

თუ ამ რამდენიმე მარტკე რჩევას შევასრულებთ, თქვენი აკვარიუმის ბი-ნადარნი თვანიანი სილამაზითა და ზა-ლოსიანი აბიმა-დღმა სრალით, დიდი ხნის მანძილზე მოგანიებთ სამოყვენ-ბას.

იური ანდრეაპი, მოყვარული მეაკვარიუმე.

ჯამალ ნინუა

იყავ მზალ!

ამ წიგნში თავმოყრილია თითქმის ყველაფერი, რაც კი შეიძლება აინტერესებდეს პიონერის თავისი ორგანიზაციის შესახებ. აქ არის პიონერული ორგანიზაციის ისტორიის მნიშვნელოვანი ამბები, გმირი პიონერების ბიოგრაფიები, რომელთაც ცხოვრება, ქვეყნის თავდადებული სამსახურის ნათელი მაგალითია. აქვე იხილოთ პიონერული

ატრიბუტების — საყვირის, დოლის, ვარსკვლავის, პიონერული ნიშნის აღწერილობასა და დახასიათებას. როგორც ცნობილია ამ რამდენიმე წლის წინ პიონერული ცხოვრების მატთან ახალი მნიშვნელოვანი პროგრამით შეივსო. ეს არის თქვენთვის კარგად ცნო-

ბილი პიონერული მარშრუტები: ცოდნის სამყაროში, „პიონერმშენი“, „საბჭოთა კავშირი ჩემი სამშობლოა“, „თემურელები“ და სხვ. ავტორის დაწერილებით აქვს აღწერილი ყოველი მარშრუტის რაობა, ნათლად აქვს ნაჩვენები, თუ რაოდენ საინტერესო შეიძლება იქნეს პიონერული მუშაობა, როცა მარშრუტებს შემოქმედებითად მიუდგებით.

უთუოდ ინტერესით წაიკითხავთ თავს: „შენ და შენი რაზმი“. აქ მოთხრობილია რაზმის საბჭოე (ვის და როგორ ირჩევენ რაზმის საბჭოე), პიონერული დავალებზე, რგოლის მუშაობაზე და სხვ.

ორიგინალურია თავი „საჭირო მისმართები“. აქ ლაპარაკია იმ დაწესებულებებზე, რომლებთანაც თქვენ გიხდებოთ ურთიერთობა, რომლებიც თქვენ გემსახურებინან. ესენია — გაფრთხილება, „პიონერსკია პრავდა“ და „ნორჩი ლენინელი“, ურნალები: „პიონერი“ და „დილა“, გამოქვეყნობა „ნაკადული“, პიონერთა სასახლე, რადიოსა და ტელევიზიის საბავშვო გადაცემთა რედაქციები...

ქ. ნინუას წიგნი „იყავ მზალ!“ ყოველი პიონერის სამაგიდო წიგნად უნდა იქცეს.

შოთა როსჯა

სიამით

... გზაზე ავტობუსი მიდიოდა. ფანჯარასთან მჯდომმა ბიჭუნამ დაინახა, რომ ვიღაცის მანდარინების ბაღს საქონელი შესვოდა და აოხრებდა. ბევრი არ უფიქრია, შოფერს მანქანა გაჩერებინა, იმ ეჭვსთან მიიჩინა, მასპინძელს დაუძახა და ნალოღიავეები ხეილი დალუპავს გადაარჩინა... ეს იყო სიეთე, წმინდა, უანდგარო, ადამიანური სიკე-

თე იმ ბაღის პატრონმაც სიკეთით გადაუხადა ბიჭს სამაგიერი.

ამ მოთხრობის სახელი — „სიეთე“ — ჰქვია შოთა როსჯას წიგნს, რომელიც შარშან „ნაკადულმა“ გამოსცა. წიგნში რამდენიმე სხვა მოთხრობაც არის. მათი ერთ-ერთი მთავარი თემაც სიეთეა. განსაკუთრებული ინტერესით იკითხება ფუტყარისა და მფუტყარების ცხოვრებაზე დაწერილი

მოთხრობები, რომლებიც სიეთესთან ერთად ბავშვებს შრომისმოყვარეობას, სიბეჭეთს, ბუნების სიყვარულს ასწავლიან.

შოთა ბაღრიძე

მართლის ცხოვრების მოთხრობები

ცხრა საუკუნეზე მეტია, რაც ქართველი ხალხი უდიდესი სიყვარულით თავს ევლება საქართველოს ისტორიულ საუნჯეს — „მართლის ცხოვრებას“. რით მოიპოვა ქართული ისტორიოგრაფიის ამ მუხვენებამ ესოდენი სიყვარული და მოწონება?

„მართლის ცხოვრებაში“ გატარებულია აზრი, რომლის თანახმადაც აუცილებელია კემპარიტი აღმნიანი სამშობლოსა და

თანამომქმთა ინტერესებს თავის პირად ინტერესებში მზე მაალა შექებულად და განდღებულნი არიან აღმაინები, რომლებმაც მთელი თავინათი შეძლება ხალხს, საზოგადო საქმეს მოამარცხეს. მათთვის უშთავრესი სასრულება მშობელი ქვეყანა და მისი მომავალი იყო. „მართლის ცხოვრებაში“ აქვს და აღიდებს წიგნიერ ადამიანებს. დღლი ვატაცებთ გვიწერავს ქართველი გვიწერავს ერთიანობა. სადამ პატვისცემის ვარძობას; ავტოვრე მეგობრული გრწნობა განვავწყობს ჩვენი მეტობელი ხალხების მიმართ...

ისტორიკოს შოთა ბაღრიძის წიგნი „მართლის ცხოვრების“ მოთხრობები“ პოპულარული უნით მოგვითხრობს „მართლის ცხოვრებაზე“, მის მეცნიერულ ღირებულებაზე, აქვე ვიცნობთ „მართლის ცხოვრებაში“ აღწერილ ეპიკოდებს, თანამედროვე მეცნიერთა შეხედულებებს მათ შესახებ.

„მართლის ცხოვრების“ მოთხრობები 1970-1971 წლებში იბეჭდებოდა ვაჭეთ „ნორჩ ლენინელში“ რუბრიკით „უამთაბერის დარბაზი“. ახლა ისინი ცალკე წიგნად მოგვარწოდა გამომცემლობა „განათლება“.

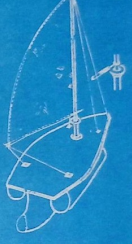
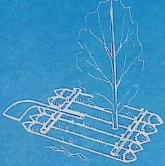
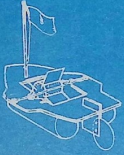
გაზაფხულზე და ზაფხულში აჩუხრუხებულნი ნაკადულების, ტბებისა და გუბურების ნაპირას ბავშვებს უყვართ თვითნაკეთი პატარა გემებისა და ნავების გაშვება წყალში. ეს გემები და ნავები ილიო გასაკეთებელია და მათ დამზადებას დიდი ღირს აქვს სწორდება.

უბრალო ჩინახატს ამის გაკეთებას ალბათ ყველა შეძლებს, ხოლო თუ გაგიჭირდება, უფროსები დაიხმარეთ. გამოიყენეთ ჭოხები, პლითილიდენის ცარიელი ბუმები, რეზინი, კობი, ძაფის კოპა და ათხის სხვა წყაროები. საიალქნოდ რაიმე მსუბუქი მასალა იყარავეთ.

ბის მიხედვით უნდა მოახერხებთ მისი უფროსებისა და საკუთარი ფანტაზიით გააუმჯობესებთ რომელიმე კონსტრუქციის, ამას რა აჭიონებს.

გთავაზობთ რამდენიმე აქ მოყვანილი ნახატ-

ეკ მოყვანილი ნახატ-

ს ა კ რ ე ბ ა ნ ი

გელაძე ნ. — შინის ერთგულმა (ნარკვევი)	1	ზნეობის ანბანი — თამაშყვარობა	22
ვისპარაძენაძე ზ. — ზაფხულის დღე (მოთხრობა)	3	შაბანაძე ნ. — ხალხი დასკინის (წერილი)	24
უსტოვანიშვილი ბ. — პავანა — ფესტივალის დღეაქლაქი (წერილი)	5	წაილი ი. — ჩვენი აპრილის ფერები (წერილი)	26
გიგაური გ. — გაზაფხულის ფერები (ლექსი)	7	ჩხარტიშვილი ბ. — აწურის ცხე (წერილი)	28
ლიპაძენიძე დ. — მერცხლები ბუდეებს უბრუნდებიან (მოთხრობა)	8	ანდრეაშვილი ი. — მთავარი იმის ანი და ბანი (წერილი)	28
ბაბუაძე ბ. — საკუთარი ხელით (ნარკვევი)	13	ჯაბდონური სერაპი	30
ბიბიაძე ი. — სიტყვის დაბადება (წერილი, დასასრული)	15	ახალი წიგნები	31
თოშაძე მ. — წოთი ბეტი (მოთხრობა)	20	გამოგადგები	32
		ცხრა კალიტული — გარე	3
		ყურადღება, სტარტუქი — გარე.	4

ბარბაქანი პირველი გვერდის მხატვრობა პაპაი თევზაძისა.

საქ. კვ. ცვ-ის გამომცემლობა

ჩვენი მისამართი: თბილისი, ლენინის ქ. № 14. ტელეფონები: რედაქციის — 93-97-05 93-31-81 93-31-81 93-97-04 93-93-05 განყოფილების — 93-07-02 93-97-01

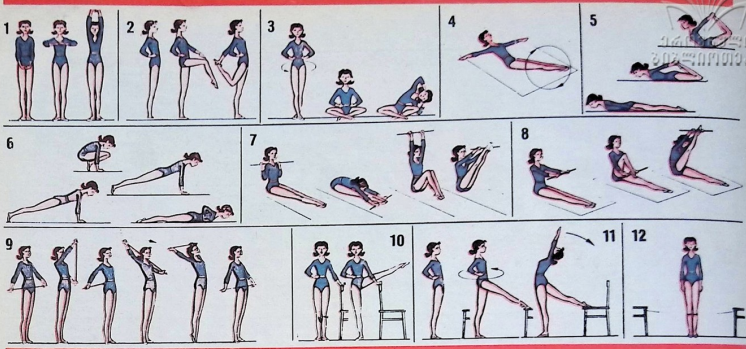
მთავარი რედაქტორი ბებულია შელია. სარედაქციო კოლეგია: დროუ ვადაშვილი, ზურაბ ლეშვილი, მარინაძე, ბაიოზ ფოხიშვილი (მხატვარი-რედაქტორი), ბიურკოძე ქლიპაძე, ნოზარ შამანაძე, სიმონ შაფრიანი, ლევან ნიჭუაძე, ზურაბ კუპრაძე.

საქ. კვ. ცვ-ის გამომცემლობის სტამბა. თბილისი, ლენინის ქ. № 14 «ПИОНЕРИ», на грузинском языке. Издательство ЦК КП Грузии Типография изд-ва ЦК КП Грузии. Тбилиси, ул. Ленина № 14. გადგეცა ასაშუაზად 24/IV-78 წ. ხელმოწერილი დასაბეზდად 10/IV-78 წ. ქალაქის ფორმატი 60x90/16, ფოხიკური ნაბეტი ფორცილი 4, სასალოცხო-საგაზოქლოლო თხაზი 5, 5, შეკვ. № 636. ტარ. 150.800. უფ 08266.

ფანი 20 კაპიტი

რედაქციის უფროსი მასალა ატარებს არ უბრუნდებათ. თბილისში მცხოვრებ ავტორებს პასუხი წერილობით არ ეწვიებათ.

64/74

ყურადღება, სპორტზე!

მეოთხე კომპლექსი

პირველი პარჯიზი. თითები გადახართ, მკლავები ნელა ასწიე ზემოთ, ისე რომ ხელის გულები მაღლა ამოტრიალდეს. ღრმად ჩაისუნთქე, მკერდი რაც შეიძლება გამობურცე, მუცელი შესწიე, ხელები ჩამოშვი, ამოისუნთქე. ზურგი, მხრები, მკლავები, კისერი მოაღუნე.

მეორე პარჯიზი კოორდინაციის გამოსამუშავებელია. მარცხენა ხელი ჭერ მარჯვენა მუხლს შეაბე, შემდეგ ფეხი უკან გასწიე და ხელი იმავე ფეხის ტერფთან მიიტანე. მერე ეს მოძრაობა მეორე ხელითა და ფეხით შეასრულე. მოძრაობა რიტმული უნდა იყოს და არ უნდა იბარბაცოს.

მესამე პარჯიზი. ფეხები გადაჯვარდინე, ჩაქეი და გვერდზე გადაიხარე.

მეოთხე პარჯიზი. გულაღმა დაწეი. მიტულებული ფეხებით ხან ერთ ხან მეორე მხარეს წრე „შემოსაზე“.

მესამე პარჯიზი. დაწეი, წელში გაიზნიე, ხელები ფეხის თითებს ჩაავლე, მერე კიდევ უფრო გაიზნიე, დაისვენე და მოძრაობა გაიმეორე.

მეექვსე პარჯიზი. ჩაქეი და ხელებით იატაკს დაეყრდენი, შემდეგ ფეხები უკან გაატარე და გამართული ტანით მკლავებზე დაეშვი. დაუბრუნდი ქდომელა მდგომარეობას.

მეშვიდე პარჯიზი. თავსუკან ამოღებულ ჯოხს ზემოდან ჩაავლე ხელები, წინ გადმოხარე და ჯოხი ცერებს მიაღე. ფეხები მოხარე და ჯოხი მაღლა ასწიე. შემდეგ გამართული ფეხებით კუთხე გააკეთე და ჯოხთან მიიტანე.

მერვე პარჯიზი. ჯოხი გამართული ხელებით დაიკავი, ცალი ფეხი ზედ დააღე და მაღლა ასწიე. მერე ეს მოძრაობა მეორე ფეხითაც გააკეთე.

მეცხრე პარჯიზი. ეს მოძრაობა მხრის სახსრების მოქნილობას აუმჯობესებს. ჯოხს ბოლოებში ჩაავლე ხელები და ტანს, წრითელ მოძრაობასთან ერთად, ხელებიც ააუკოლე.

მეათე პარჯიზი. გამართული ფეხი სკამის საზურგეზე ჭერ ერთ მხარეს, მერე მეორე მხარეს გადაატარე.

მეთერთმეტე პარჯიზი. მარჯვენა ფეხი სკამზე დააყრდენი. ფეხი არ აიღო, ისე შემოტრიალდი. მერე ეს მოძრაობა მეორე ფეხითაც გააკეთე.

მეთორმეტე პარჯიზი. სკამებზე სახტუნელა ვაბი და გადაახტი. ხტობა შეიძლება გაამრავალფეროვნო (წინ, უკან, გვერდზე ცალი ფეხით და სხვ.).

ვახსოვდეთ, ვარჯიშების სიხშირე თქვენს გავრთილობაზეა დამოკიდებული. ასევე არ დავიწყეთ, რომ ყველა ვარჯიხს სუნთქვის რიტმიც შეუფარდოთ.